

А хто творить правду, йде до Світла, щоб діла його виявились,
тому що вони вчинені з волі Божої.

Бо кожен, хто чинить зло, ненавидить Світло і не йде до Світла,
щоб не викрилися діла його.

А це суд такий, що Світло прийшло в світ, але люди полюбили темряву
більше, ніж Світло, бо діла їхні були злі.

Євангеліє згідно Святого Іоана

ХРАМ ВСІХ СКОРБОТНИХ В РАДОСТІ
MINDAZOK TEMPLOMA, AKIK ÖRÖMBEN BĀNKÓDNAK
TEMPLUM DOLORUM OMNIUM IN GAUDERE

ТРОПАР СВЯТА СТРИТЕННЯ ГОСПОДНЬОГО
Радуйся, благодатна Богородице Діво,
Бо з Тебе засяло Сонце Правди —
Христос Бог наш, що просвітлює тих, що в темряві,
Світло на просвіту поганам і на славу народу Твоєму.

*Промова Сімеона до Марії і Йосифа,
коли взяв на руки Дитину Ісуса*

Храм Стрітєння Господнього
Всїх Скорботних Радїсть
за проєктом
Заслуженого архїтектора України
академіка УАА Яноша Віга

За загальною редакцією академіка УАА Бориса Єрофалова

Віг Я. Я. Храм Стрітєння Господнього Всіх Скорботних в Радості на Львівській площі в Києві /
За заг. ред. акад. архіт. Б. Л. Єрофалова. — Київ: А+С, 2025. — 160 с.: іл.

В книзі представлено низку проектів відновлення Храму Стрітєння Господнього на Львівській площі в Києві. Запропоновано три історичні варіанти та підсумковий сучасний архітектора Яноша Віга. Дослідження виникнення та розташування храму супроводжуються аналітичними схемами, виконаними в архітектурному бюро Я. Віга.

Суттєвим доповненням є підбірка документів, що затвердили сучасний проект на державному, церковному, міському та професійному рівнях. Альбом, без сумніву, буде корисний державотворцям, батькам міста, історикам, архітектурознавцям, охоронцям пам'яток історії та культури і містобудівникам, які врешті мають завершити проект реконструкції Львівської площі та відтворення Стрітенської церкви, адже спочатку Дух, за ним матерія та дія.

За моральної підтримки Української академії архітектури,
Національної спілки архітекторів України,
Київського національного університету будівництва і архітектури

Рекомендовано до друку президією Української Академії Архітектури
протокол № 3 від 25.02.2025

ISBN xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Щиро дякую колективу архітекторів — Тетяні Чорній, Катерині Орлата, Ігорю Біліченко, які віддали свій талант проекту відтворення Храму Стрітєння Господнього протягом 1996–2018 рр. Сердечно вдячний настоятелю парафії митрофорному протоієрею отцю Сергію (Ткачуку) за мудрі поради, тривалу підтримку та впевненість у зведенні Храму. Висловлюю окрему подяку архітекторам, спеціалістам та всім членам Містобудівної ради, що підтримали проект відтворення Храму Стрітєння Господнього на Львівській площі у місті Києві.

Архітектор Янош Віг

На закладанні каменю храму Стрітєння Господнього в Києві 9 липня 2007 року
архітектор Я. Я. Віг, патріарх УПЦ (КП) Філарет, Київський міський голова О. О. Омельченко

Світло прийшло у світ, та люди віддали перевагу темряві, бо лихими були вчинки їхні.
Кожен, хто чинить зло, ненавидить Світло і не йде до Світла, щоб не викрилися діла його.
Той же, хто йде за правдою, прямує до Світла, щоб видно було, що вчинки його від Бога.
(від Йоана 3: 19-21)

Зміст

Передне слово. Б. Л. Єрофалов	9
Від автора проекту Я. Віг	11
Пояснювальна записка щодо відтворення Храму Стрітення Господнього	13
Спеціалісти, що розглянули та підтримали проект на Містобудівній раді	32
Історичні дослідження Стрітенської церкви	35
Сходинки до храму. Володимир Ступак, інтерв'ю з настоятелем Сергієм (Ткачуком) . . .	36
З історії досліджень Стрітенської церкви в Києві	42
Історичне розташування Стрітенської церкви та розпланування Львівської площі	59
Проект Павла Спарро / 1852–1861	85
Проект Володимира Ніколаєва / 1880–1911	95
Проект Євгена Єрмакова / 1911–1934	109
Проект Яноша Віга / 1993–2015	117

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

ВОРОТА НА ЗАХІД

У величому граді Ярослава, що у місті Києві XI століття, із заходу був один з головних в'їздів до столярного граду Києва – Львівська Брама. До руйнування Києва Батиєм брама звалася Жидівською, адже тут мешкала велика хозарська громада. Біля цих воріт на урочистому в'їзді до міста височів храм Стрітення Господнього. Стрітенська церква зустрічала усіх мандрівників та прочан із Заходу.

Київ у ті часи був більший за Лондона та Парижа. Великий град Ярослава аж до Золотих воріт та Хрещатика за площею дорівнював стародавнім Замковій, Шекавицькій та Хозарській горі (гора Хорива або Копирів кінець) разом із торговим і ремісницьким Подолом. Князь Ярослав Мудрий розширив Київ 1034 року. Дві головні вулиці нового граду Ярослава, кардо і декуман, перехрещувалися на майдані перед новим головним собором Київської держави, храмом Святої Софії, який щойно збудував батько Ярослава Володимир Великий, хреститель Русі, за прикладом імператорського міста Константинополя.

Вулиця кардо вела від Київських воріт, де нині Андріївська церква, до Золотих, з півночі на південь, з'єднуючи Поділ із дорогою до Царгороду. Водночас перехресна вулиця – декуман – вела, як ми вже казали, із заходу до Софійського майдану і врешті до Лядських воріт, де зараз Майдан Незалежності. Тобто значення Стрітенської церкви для середньовічного Києва дорівнювало надбрамній церкві Благовіщення, що над Золотими воротами. Але Стрітенська зустрічала гостей вже не з царського Константинополя, а з королівської Європи.

СВЯТО СТРИТЕННЯ

Саме ім'я Стрітенської церкви пов'язане із поняттям зустрічі, першого стрітення Ісуса Христа. Про свято Стрітення у звіті IV ст. прочанина Егерії про паломництво до Святої Землі *Itinerarium Aetherae* знаходимо одне з ранніх описів цих урочистостей: «Сороковий день від Епіфанії (Різдва Христового) святкувався у Єрусалимі із великою честю. Цього дня буває процесія в Анастасис (у Храмі Гробу Господнього), всі урочисто йдуть, і відбувається все по порядку як на Великдень. Проповідають усі пресвітери, а потім єпископ, говорячи завжди про те місце Євангелія, як у сороковий день Йосип і Марія принесли Господа до Храму, і побачили Його Симеон та Анна пророчиця, дочка Фануїла, і про їхні слова, які вони сказали, побачивши Господа, і про приношення, яке принесли батьки. І після цього, відправивши все за звичайним порядком, здійснюють Літургію, і буває відпуст. Так Ісус Христос на Стрітення був представлений Всевишньому».

ВІДНОВЛЕННЯ ХРАМУ

Буває світло, і буває одкровення. Так врешті київський зодчий вирішив збудувати, або радше — відновити церкву Стрітення Господнього. І це єдино правильне у Божому місті Києві, що стоїть дві тисячі років на берегах Дніпра-Борисфену. Дивний сучасний і разом прискіпливо канонічний прозоро-кришталевий проект відновлення Стрітенської церкви розробив на початку Міленіуму архітектор Янош Віг. Про долю Стрітенської церкви на Львівській площі архітектор зауважує: «Подивіться, історична площа п'ятдесят років у руїнах — треба діяти!» Звісно, зодчий правий, адже кожна дія у світі відбувається за рушінням Святого Духу. Адже коли Духу не існує — усі інші мирські справи застигнуть у розпачі: куди йти, як діяти та чи діяти взагалі, а може й ні... Тож поки світло Боже не засяє, корабель не попливе.

МІСТОБУДІВНЕ ЗНАЧЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ПЛОЩІ

Доля Львівської площі протягом століття залишається невирішеною. Причиною є пролетарсько-більшовицьке недбання містом, інерція радянського господарювання та невправність новоукраїнських чиновників.

«Ви думаєте, я дивитимусь зі свого кабінету на церкву? — вигукнув свого часу представник Торгової палати, сусід по земельній ділянці. — Для чого? Поставимо тут краще бізнес-центр!» І обтяжили таки кафедру архітектури НАОМА програмою-завданням на проектування такого центру, а по суті — розширення Палати. Інша персона пропонувала замість церкви підземний паркінг, мовляв, на Львівській площі нема де автівку поставити. Зодчий з цього приводу: «Абсолютне свавілля, втрата культури, людяності, порядності!»

Звісно, з площі треба робити західний фасад Старого міста, — впевнений архітектор. «Адже сама влада в радянські 1930-ті зруйнувала храм, тож чи не обов'язок нинішньої влади його відтворити і водночас вирішити сучасну долю Львівської площі, визначивши її статус як провідної площі столиці незалежної держави, і презентувати таким чином нове демократичне європейське мислення?»

Знаменний для Львівської площі був 1980-й рік, коли спорудили Будинок Художника і нарешті відкрили Будинок Торгівлі, його будували п'ятнадцять років, оз-

нака застійних часів. Та що сталося із площею після цього? Геніальні пропозиції щодо відкриття її простору на Дніпро швидко забулися, і незабаром з'явилися будинки-пломби від жадібних забудовників. Навіть те, що начебто було «історичною площею» — охолоджувальний фонтан, такий-сякий відкритий простір — надбудували незграбним громадям «Білла». А поруч простоюють тисячі порожніх квадратів у триповерховому подіумі Будинку Торгівлі, де отаких білл можна хоч п'ять встромити!

Сьогодні, коли дивишся на руїну театрального інституту, охоплює розпач, і архітектор коментує: «Є в підсвідомості важіль, що впевнено переконує свідомість: площу треба розпочинати з будівництва Храму. Якщо збудувати Храм Стрітення Господнього і звернутися до Господа, не прямими словами, а безпосередньо дією, тоді увесь осяяний Господом простір площі був би переосмислений як західний міський форум — новий, соціальний, мистецький — в оточенні Будинку Художника, Театрального інституту та Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, став би Площею Мистецтв, як і задумувався у 1970-ті роки. Тоді уся площа рушила би. Це, якщо хочете, прощення самого Господа».

ВЛАДА І ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Свого часу Постишев впроваджував у життя більшовицьке наполягання — Київ має стати індустріальним локомотивом комунізму, замість міщанського церковного Єрусалиму. Із виконанням цього вельможного рішення в Києві було зруйновано понад півсотні церков, включно із святинями тисячолітньої давнини. Зараз вивертають, мовляв, «державу непричетна, нехай парафіяни збирають гроші на відбудову Стрітенки».

Протистояння про- та антиукраїнської влади, Ющенко та Януковича, проявилось навіть у будівництві церков. Ющенко брав участь в урочистих заходах і схвалив відновлення Храму Стрітення Господнього, як то кажуть, свічки ставив. Потім прийшов і втік Янукович... Прикре спостереження архітектора Яноша Віга: «У перших теленовинах про втечу Президента я бачив, як із сховищ Будинку Торгівлі контейнерами відгружалися долари. Вистачило б і на Храм, і на реконструкцію Львівської площі, і ще на декілька європейських площ. Зрештою в тилу Львівської площі, на Киянівському провулку,

з волі президента, збудували так звану податкову церкву, усе в золоті... Коли будували, я ставив питання, чому будівництво відбувається у проваллі за Будинком торгівлі, де церкви ніколи не було, чи це доречно? Задля пихи бандитської влади коштів вистачило на все. А для історії, для Стрітенки, для моральної величі держави — ні. От такий феномен».

Жодний керівник, причетний до містобудування, не ставив питання про відновлення Храму Стрітення. Янош Віг як ініціатор відбудови коментує: «Кожен головний архітектор згадував Львівську площу та Храм Стрітення Господнього, але до мене ніхто не прислухався. Під час головування відділом охорони міських пам'яток Русланом Кухаренком та завдяки його впливу на мера О. Омельченка Храм реально було відновити. Мер однаково слухав головного архітектора міста С. Бабушкіна та Р. Кухаренка і зіштовхував їх лобами, аби затвердити якесь своє бачення. В результаті мер з Президентом України В. Ющенком заклали камінь, аби церква була. І все одно нічого не сталося. Адже влада в державі не є спадкоємною. Рішення-укази президентів-попередників не є законом для виконання їх нащадками. Трагічно».

АРХІТЕКТУРНИЙ ПРОЄКТ

На початку Міленіуму архітектор Віг запроєктував надзвичайно сучасну і водночас за усіма традиційними канонами церкву, на місці, де вона, як символ та оберіг, існувала багато століть. Новий Храм Стрітення Господнього успадковує пропорції щодо плану бувшої до 1930-х років споруди, зруйнованої більшовиками. Архітектор розгортає храм вгору та, використовуючи сучасні технології, проектує його прозорим, максимально відкритим до світла: «Іноді мені нарікають, мовляв, “вона прозора”. — Так! я прагнув до того, щоб вона була прозорою, тобто уявляв собі увесь сценарій релігійного ритуалу — відкритим, і вважав за гідне, навіть проходячи повз Храм, бути учасником літургії, брати хоч миттеву участь у ритуалі зустрічі з Господом. Можливо, це спонукатиме зайти до Храму і не ховатися у темряві... З етичної точки зору, не уявляю бізнесмена, який не хоче бачити церкву зі свого вікна, але прагне закопатися в землю, під фундаменти, де священна земля. Не розумію педагогів архітектурного факультету, які погоджуються на розробку бізнес-центру на святій землі Храму.

Адже має бути моральність, зрештою професійна совість. Якщо не релігійна, то совість людська! А чи можуть вони собі таке дозволити?»

Розгортаючи думку про Світло в храмі, архітектор каже: «Коли людина залишається молитися у темній кімнаті, в темряві, і має надію, що вона там зустріне Господа, мені здається, це дивним, адже всі храми будуються для того, аби людина отримувала природне сонячне світло, духовне Світло, фаворське Світло — Світло, що випромінюється від Самогго Бога, зверху, Божественне Світло. Це здавна так ведеться, подивіться на творіння київських архітекторів лише сторіччя тому, як от Ніколаєва або Єрмакова. Під куполом завжди збиралося світло. Це найголовніше».

НЕОБХІДНІ КРОКИ

Новий храм на Львівській площі Києва, що відображає технології, ба більше — устремління нового ХХІ століття — прозорий. Це чиста форма, що готова сприйняти як найбільше Світла. Так, ми переживаємо непрості часи, але у нас є все необхідне для відновлення національних святинь творчими, сучасними, технологічними, конструктивними, інженерними засобами. Згідно затвердженому проекту маємо в активі всі рішення найвищої державної влади, рішення міської влади, пам'яткоохоронної влади щодо відбудови Храму Стрітення Господнього. Врешті є детально розроблений сучасний проект, що вражає художніми та просторовими рішеннями, і архітектор, який готовий всебічно сприяти організації будівництва. І головне, є добра воля і незламна надія на перемогу Світла.

У цій книжці презентовано чисельні документи про затвердження державою будівництва Храму. Нині це майже історична ретроспектива. Втім жоден президентський Указ, як заведено, наступним Президентом не заперечується, тобто має виконуватись. Сподіваємося, Храм врешті буде, це воля Божа.

Адже найголовніше — творити правду, йти до Світла, щоб діла Його виявилися, тому що вони вчинені згідно волі Божої, і є добра воля і незламна надія на перемогу Світла.

Борис Єрофалов, 5 жовтня 2024 р.

ВІД АВТОРА ПРОЄКТУ

В ментальності угорців є риса — скорбота в радості. Це відчуття найменших коливань — долі, часу, емоційних барв, будь-чого невловного, що передує змінам. Радість для них — великий час, високі емоції. Але вбачаючи за висотою неминуче — втрату висоти, ба навіть падіння, а це завжди передчасно, — вони у скорботі.

Так налаштована генетична пам'ять, від предків — і переможців, і підкорених, і звиклих до триумфу, і до жалоби поразок. Кожний здобуток висоти ніби попереджає про майбутню втрату. Така от закономірність у сприйнятті життя, неписана аксіома, а згодом — досвід. Вроджена ментальність керує емоцією. Скорбота й радість, сльози й посмішка — одночасно. Угорця це видає з головою: і коли в нього свято, й коли трагедія. Відчуття наступного, невмолимого.

Під час скорботи угорець завжди з посмішкою, втішає себе — зміною на дивовижне, краще, на радість. Чуттеві перепади забарвлюють його життєвий цикл — послідовно, від попередніх подій до наступних. Отже, формується прекрасне-ідеалістичне бачення скорботи й радості, воно передається з покоління в покоління, протягом століть. І я, здається, також отримав у генетичний спадок якусь ментальну енергетику, що базується на цих двох станах людської емоційності. Напевно й Богородиця те відчувала — і радість за свою дитину, й разом з тим, завбачуючи долю Ісуса, велику скорботу. Ця думка не давала мені спокою протягом всього часу проектування Храму «Всіх Скорботних Радість» — або Храму Стрітення Господнього.

Молюся кожного дня Божого за зверхників світу сього. Дай їм Господь здоров'я і сил для порозуміння необхідності відродження Храму. Їхня незначна і нетривала скорбота перейшла б на вищу емоційну хвилю — радості за здійснене, відтворене. А також — радості усвідомлення, що за цією хвилиною йде інша — нової скорботи, яка в свою чергу принесе й більш високе відчуття радості. Це закономірність упорядкування всього існуючого і здійсненого у Всесвіті.

Думаю, що просвіта-прозоріння стане від Світла: «Я є Світло Світу», — сказав Христос. Так і буде. Філософський сенс «скорботи в радості» став для мене символом, рушійною силою в реалізації проекту. Маю надію, що Храм «Всіх Скорботних Радість» буде збудований і дасть Світло віри, надії, любові, натхнення, розуму для досягнення радісної долі для України і киян.

Вдячний Всевишньому, що надав мені можливість доторкнутися до Святого — проектування Храму Стрітення Господнього, відчуті радість цього часу — двадцять п'ять років життя у професії. З обережністю, може й передчасною, думаю про скорботу, яка в час теперішній де-не-де турбує мене у підсвідомості — а раптом Храм «Всіх Скорботних Радість» не буде відроджений для всіх киян.

Втім віра у відродження не покидає мене в радості.

Янош Віг, 13 березня 2025 р.

*У Ньому було життя, і життя було Світлом для людей.
І Світло у темряві світить, і темрява не обійняла Його.
(Ів 1: 4-5)*

Пояснювальна записка
щодо відтворення Храму Стрітення Господнього

1. ДОВІДКА ПРО ДІЛЯНКУ

Визначена для проектування і будівництва земельна ділянка розташована в межах існуючого скверу і в плані представляє собою трикутник на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської в Шевченківському районі м. Києва, в правобережній центральній історичній частині міста, яка має статус архітектурної та археологічної охоронної зони, знаходиться на вісі вул. Січових Стрільців у напрямку до центральної частини міста.

Ділянка зі сходу межує з земельною ділянкою будинку Торгово-промислової палати України; з заходу, півдня, півночі обмежена червоними лініями вулиць Стрітенської та Великої Житомирської. Земельна ділянка вільна від забудови та зелених насаджень.

Рельєф місцевості спокійний, має виражене топографією підвищення відносно вул. Великої Житомирської, що складає перепад відміток від 182 до 184,5 м, тобто 2,5 м по поздовжній вісі ділянки. Площа ділянки становить 0,1204 га.

Ділянку оточують житлові та громадські будівлі: зі сторони вул. Великої Житомирської — 4–5-поверхові забудови кінця XIX століття та 5–9–14-поверхові забудови XX століття зі сторони вул. Стрітенської. В тилу ділянки розташовано 4-поверховий будинок Торгово-промислової палати України, забудова 1970-х років.

Ділянка обстежена згідно Акту від 28.05.1997 року і відведена в довгострокову оренду релігійній громаді Парафії Серафима Саровського Української Православної Церкви Київського Патріархату на підставі рішення Київської Миської Ради від 31.03.2005 р. №238/2813; Головним управлінням земельних ресурсів. Кадастровий номер 8000000000:91:171:0001.

На території в межах існуючого скверу, згідно з історичними даними, 1934 року було зруйновано храм. 2000 року на ділянці знесені зелені насадження для здійснення будівництва храму Стрітення Господнього і проведення археологічних досліджень. На даний час на ділянці розміщена каплиця.

1998 року на ділянці погоджено генеральний план розміщення «Храму Стрітення Господнього та передпроектні пропозиції проекту у справі №187е від 09.09.1998 р. Протоколом Містобудівної Ради м. Києва.

2. КОРОТКА ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Вперше на топографічному зображенні м. Києва Стрітенська церква позначена в XIII столітті біля західних (Галицьких, Львівських) воріт при в'їзді на територію стародавнього Києва у межі валів «города» Ярослава.

Свідчення про розташування Стрітенської церкви на цьому ж місці зафіксовані на двох картах-планах м. Києва: в Епоху іноземного володарювання в XVI столітті та на плані Києва по возз'єднанні його з Росією в XVII столітті.

Про Стрітенську церкву біля Галицьких воріт і Львівської брами досконало згадано у двотомному виданні «Описання Києва, про історичні пам'ятки міста» Михайлом Закревським 1888 року. Геометрію забудови церкви відкориговано за вказівками імператора Росії у 1911–1912 рр. Стрітенську церкву в останнє зафіксовано на генеральному плані м. Києва 1925 року.

Перша дерев'яна церква Стрітення Господня з'явилася на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської у XVIII столітті — автор, на превеликий жаль, є невідомий.

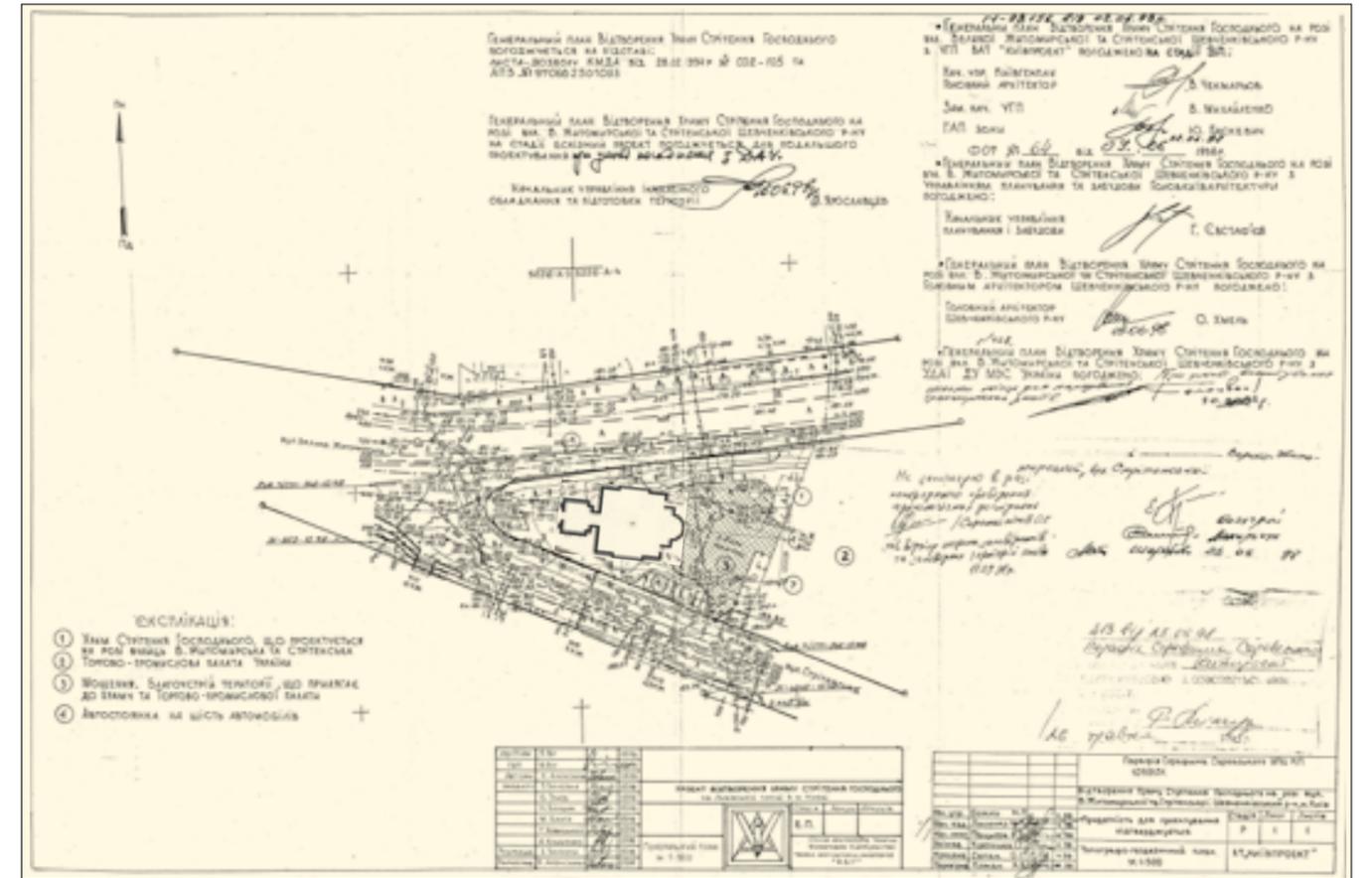
Після знесення Львівських воріт (Західних, Галицьких) на цю дерев'яну церкву 1795 року перенесено ікону Божої матері «Всіх скорботних Радість», яка стала головною святинєю храму. Церква за недоведеними історичними даними згоріла від пожежі.

Стрітенська церква у 1853-1861 рр. побудована заново за проектом київського епархіального архітектора Павла Івановича Спарро. Освячена 21 жовтня 1861 року. Церква була споруджена кам'яною, з дерев'яною банею у формах «російського стилю» з характерними кілеподібними закомарами західної стіни.

1880 року за клопотаннями церкви стало питання про її розширення та заміну дерев'яної бані на цегляну.

Проект церкви було виконано епархіальним архітектором Володимиром Миколаєвичем Ніколаєвим протягом 1880-1883 рр., який неодноразово переробляв проект за вказівками з імператорського Петербурга. До церкви було прибудовано приділ та кам'яну баню. Внаслідок перебудови церква змінила свої форми на більш модернізовані та репрезентативні, псевдовізантійські. В об'ємно-просторовій композиції храму домінували дві бані, які вінчали: одна центральну частину церкви, та друга — дзвіницю над притвором. Південна та північна прибудови розширили церкву у плані та надали церкві хрещатий вигляд.

Остаточний варіант церкви, який дійшов до нашого часу (до 1934 р.), був зведений за проектом епархіаль-

Генеральний план відтворення храму Стрітення Господнього в Києві, 1998

ного архітектора Євгена Федоровича Єрмакова в 1911-1912 рр. За цим проектом було розібрано дзвіницю В. М. Ніколаєва, подовжено західну частину церкви і над її притвором споруджено нову вищу дзвіницю. Стиль архітектури церкви було збережено російсько-візантійським.

В об'ємно-просторовій композиції однокупольного, з дзвіницею над притвором, храму домінували два сферичні куполи — самого храму та дзвіниці. Під храмом у напівпідвалі, крім допоміжного приміщення, було влаштовано чотири помешкання, в одному із яких жила родина священика.

1920 року храм переданий владою «Синодальній громаді», яку радянська влада зареєструвала як парафіяльну у липні того ж року. Храм Стрітення Господнього залишався діючим до 1934 року, але невдовзі був закритий і підірваний у зв'язку з планами Радянської влади з перетворення м. Києва з релігійно-міщанської в індустріальну столицю УРСР за пропозиціями керуючого відділом

пропаганди та агітації ЦК КП(б) України (1930-1933 рр.), секретарем ЦК КП(б) України (1933 р.) П. П. Постишевим і у зв'язку з намірами реконструкції Сінної (Львівської) площі в м. Києві.

3. ОСНОВНІ ІДЕЇ ПРОЄКТУ

1. Закріпити за архітектурою храму історичну пам'ять народу, яка не протидіє ідеї Вселенського єднання церкви.
2. Придати споруді храму притаманні українські церковні критерії, не порушуючи їх традицій.
3. Використати в архітектурі храму тільки таке, що не буде поміхою стану молитви і єднання з Божою суттю.
4. Використати ідеї національної образності, відмінності храмової самотності архітектури України.
5. Ретельний відбір новаційних мотивів сучасності та їх трансформація на канонічній традиційній основі.

4. ІДЕЇ ДО ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

1. Тактовне “вживлення”, залучення об’єму храму в існуюче середовище на основі аналізу «зведеного» генерального плану і його складових.

- а) генерального плану арх. П. І. Спарро 1853-1861 рр.;
- б) генерального плану арх. В. М. Ніколаєва 1883-1911 рр.;
- в) генерального плану арх. Е. Ф. Єрмакова 1911-1934 рр.;
- г) звіту науково-дослідних робіт НДП ТОВ “ДІАСКАРБ” — 1999 р.

2. Розміщення храму якнайближче до місця, існуючого за зведеним генеральним планом на вісі вул. Великої Житомирської з напрямку вул. Січових Стрільців.

3. Використання перепаду існуючого рельєфу місцевості для організації підземного простору храму.

4. Організація зручного пішохідного переходу до храму, його головного входу через простір Львівської площі.

5. Організація шляху “Хрестового ходу” навколо храму.

6. Максимальне збереження геометрії благоустрою навколо об’єму храму.

5. ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН

Генеральний план об’єкту виконано на топоїомці М 1:500 в визначених межах земельної ділянки в натурі (на місцевості) від 23.09.2005 р.

Храм Стрітення Господнього розташовано на ділянці площею 0,1204 га, відведеній для забудови на його історичному місці. Проектом проаналізовано чотири місцезнаходження об’єкту за історичний період від 1795 до 1934 року.

Проектом виконано ретельний аналіз розташування і виконано “зведений” генеральний план, на основі якого місце розташування храму визначено остаточно.

Храм розташовано на вісі вул. Січових Стрільців — історичний напрямок — вісь Західних-Галицьких воріт, через які протягом століть визначався шлях до центральної частини стародавнього Києва, до “города” Ярослава.

По поздовжній вісі розташування храму визначено оптимальним положенням габаритів його об’єму і співпадає з першим історичним положенням Стрітенської церкви згідно проекту П. І. Спарро — єпархіального архітектора 1853-1861 рр., який, очевидно, досконало обстежив положення першої за історією церкви 1795 року.

Обґрунтування цього положення є гіпотезою, яка ба-

зується не на досить досконалих і фундаментальних доказах, які, на жаль, існують в обмеженій з цього приводу інформації на сьогодні.

Точність прив’язки об’єму храму в межах 1-1,5 м загально не впливає на історизм його існування на даній ділянці та історичну містобудівельну значимість.

Аналізуючи історичний містобудівельний задум розташування церкви, можна впевнено підтвердити, що її положення на західному в’їзді до старовинного ядра міста було не випадковим, а виважено обміркованим.

За Західними воротами церква фіксувала і визначала два основні напрямки до найзначніших споруд — зараз пам’яток історії і архітектури — дзвіниці ансамблю Софії Київської (напрямок вул. Стрітенська) і дзвіниці Михайлівського Золотоверхого собору (напрямок вул. Велика Житомирська).

Стратегічне розташування церкви і досі викликає повагу і захоплення майстерністю і професійністю містобудівного задуму зодчих того історичного часу. Храм розташовано між історично і містобудівельно сформованими напрямками вулиць Стрітенської та Великою Житомирською. Розміри храму визначені в параметрах 29,15 x 17,16 м у напрямку, традиційному для культових споруд схід-захід по поздовжній вісі.

Головний вхід до храму з заходу — вул. Артема по Львівській (Галицькій) площі. Споруда храму піднята згідно відміток рельєфу на 2,5 м від поверхні вулиць і площі. В межах існуючих підпірних стін і укосів перед входом до храму організовано невелику аванплощу, з якої сходами визначено підйом до головного входу.

Навколо об’єму храму організовано пішохідний хрестовий хід. Пішохідний доступ до храму організовано з тротуарів вулиць Стрітенської та Великою Житомирської. Транспортний під’їзд — з боку вул. Стрітенської та Львівської (Галицької) площі.

За містобудівними розрахунками об’єм храму (кількість прихожан 352 особи) потребує 6 машиномісць, місця для паркування яких визначено на вул. Стрітенській і за орендою на майданчику в тилу об’єму храму.

Генеральний план розташування храму погоджено з власником прилеглої до храму ділянки:

- Дирекцією Торгово-промислової палати України, а також:
- Районним архітектором Шевченківського району.
- Товариством охорони пам’яток м. Києва.
- Управлінням охорони пам’яток м. Києва.

– Державною автоінспекцією м. Києва.

– Головним управлінням містобудування та архітектури.

– КиївЗеленБудом.

– Управлінням благоустрою м. Києва.

– Інженерним управлінням м. Києва.

Територію храму на відведеній ділянці передбачається благоустроїти партерами стриженої зелені, а відкоси засадити цінними породами дерев. Хрестовий хід вимощено високоякісними фігурними елементами мощення, сходами із гранітних блоків та плит. Реставровано контур підпірних стін, тротуарів навколо храму по вул. Великій Житомирській та Стрітенській в межах відведеної під будівництво ділянки. Визначено місця вечірнього освітлення території та споруди храму.

6. ОСНОВНІ ІДЕЇ ДО КОМПОЗИЦІЇ

1. Виявити ідею Божественної осяйності, освітленості храму через дематеріалізовану, прозору форму об’єму Вселенської церкви, максимально спрощену — як мікроскопічну модель Всесвіту.

2. На традиційній основі цій ідеї підпорядкувати об’ємно-просторове рішення, планувальну структуру, функціональне зонування храму.

3. Основними формоутворюючими символами православного храму, що розкривають ідею церкви Христової, виявити в об’ємі споруди — дематеріалізований куб, сферу та піраміду; в планувальній структурі — квадрат, коло та трикутник.

Куб та квадрат — які символізують світ матеріальний, земний, тимчасовий. Сфера та коло — які символізують світ духовний, божественний, вічний.

Піраміда та трикутник — фігури інверсії, які символічно поєднують два світи — матеріальний та духовний.

4. Визначити об’єм храму як “скінію” — звичайно тричасткову: високий притвор, “небесний град”, вівтар. Тричастковість — принцип побудови храму, який проходить через весь шлях розвитку хрестово-купольної системи православних храмів.

5. Всередині об’єму храму до верху — “трибун” — кубічне підпрестольє, під ним у вигляді високої, по периметру кола потужний престол з терновим вінком, а над ним лобне місце з хрестом.

6. Використати в об’ємі храму традиційну християнську символіку:

– Матеріалізовані (глухі) кам’яні стіни, ссунуті при Воскресінні, з чотирьох сторін храму — символ християнських народів, які приходять (притікають) з чотирьох сторін світу і утворюють церкву-храм.

– Глухі — матеріальні ділянки стін — це екрани видимого із внутрішнього простору (інтер’єру) небесного раю.

– Арка над вівтарем зовні та в інтер’єрах — ворота — Апостоли небесного граду.

7. Хрест ззовні та в інтер’єрах — Христа зміст.

8. Використати для утворення об’єму храму легку, ажурну конструктивну систему периметрально зовнішньо та внутрішньо, яка дозволить виявити дематеріалізованими стіни — вікна — вітражі, через які об’єм храму залетиться Божественним світлом по периметру об’єму храму та з верхньої його частини.

9. Домогтись образно-діючого, впливового внутрішнього простору об’єму храму, який вдосконалюватиме всі складові світогляду, самосвідомості, розуму, духовності віруючої та невіруючої людини.

10. В об’ємно-просторовій композиції храму застосувати вертикаль дзвіниці, як традиційний елемент української народної храмобудівної філософії.

7. ОБ’ЄМНО-ПРОСТОРОВЕ РІШЕННЯ

*Клаптик землі, на якому стоять Храм
в цьому знебоженому світі, — Твій, Господи —,
Ти тут нероздільно і завжди присутній”*

Храм проектується з молитвою, будується з молитвою, з молитвою закладається перший камінь і благословення його є молитвою.

Храм проектується і будується з вірою в те, що ці стіни, які охоплюють його простір, — великий чи малий — але такий, який належить Богу, і який не можна зрівняти з малим чи великим — він Божественний.

Храм запроєктований і зведений посеред міста каже людям, які до Бога не мають ніякого відношення й не бажають мати, що у Нього є прихильники, що люди в Нього вірять, і віра їх в Нього достатньо сильна, щоб зайти в цей храм і помолитися в ньому, чого би це їм не коштувало.

Зміст запроєктованого об’єму храму — це Божественне світло, тиша, глибина, в якій знаходиться Бог, де Він царствує і може звершити над нами, людьми, чудеса, які ніяка культура, ніяка техніка не може звершити.

Це уділ Божий.

Головний об'єм храму дематеріалізований у просторі — прозорий, розчинений через скляну вітражну стіну, через яку ми бачимо, принаймні маємо можливість бачити, що за нею відбувається таїнство — живих свідків Божих. Автори проекту свідомо відrekliлися від принципу “замурованості”. Замурувати простір і об'єм храму — це значить послабити духовність світу для тих, хто здатний його бачити в прозорому одухотвореному повітряному просторі, у світлі Слави Божої.

Завдання авторів проекту складало те, що необхідно досягнути зміст канону зсередини, проникнути в нього, як у згусток розуму і духовно напружитись до вищого рівня досягненого, визначити себе, як з цього рівня мені (нам) індивідууму(мам) — архітектору(ам) — явиться істина речей.

Церква “стовп і затвердження істини”.

В старих чи нових формах “істина” — церква про це не запитує, але абсолютно права у вимозі вдовостовіритися того, чи істинне щось, і, якщо відповідність досягнуто, благословляє і вкладає цю істину в свою скарбницю “істин”.

Архітектори — автори проекту — не “творили із себе” образ споруди храму, але тільки зняли покрови з уже, притому примірно, існуючого образу.

Мистецтво архітектури воістину на даному прикладі показує досі незнану реальність.

Мірилом вірності церковному переказу (легенді) в архітектурі храму служить, перш за все, відображення національної вікової традиції храмового зодчества, як дерев'яного, так і кам'яного. І найважливіше: храм відповідає його богослужбовому призначенню і традиційній національній символіці.

Багатогранне вираження Єдиної Церкви Христової в тому, що кожна країна на основі загальної канонічної функції і філософії церкви опрацьовує своє національне храмозведення й тим самим формує свою храмову архітектуру.

В її розвитку спостерігається всезагальність і постійність в реалізації, в здійсненні головних функціональних елементів споруди храму, а з іншого боку — якісна зміна і індивідуальність форми.

До постійних відносяться наявність основних складових структури храму: притвор (нартекс) — передня частина; середня частина храму з солією; завершаюча частина споруди — вівтар з боковими приміщеннями і вівтарною перегородкою (іконостасом).

Правильне розуміння церковного консерватизму ніколи не слугувало поміхою для істинної архітектурної творчості, а було і є тільки брусом (пробним каменем), на якому ламаються нікчемності і загострюються істинні дарування.

Істинні архітектори захотіли не свого, щоби не сталося, а забажали найденого, переосмисленого, зрозумілого на основі канонів — істинного, об'єктивного, пізнаного і втіленого в матеріалі, — істини речей.

В об'ємно-просторовій композиції храму чітко визначена вертикаль дзвіниці, що є традицією українського храмозведення.

Побудова об'єму також традиційна — наростання висоти храму зі сходу на захід: — понижена вівтарна частина, підвищена середня і найвища — дзвіниця, що є характерним для українського національного дерев'яного та кам'яного зодчества.

Композиційно дотримано притаманні форми побудови об'єму, що базуються на кубі (символі Всесвіту, Землі) — рівнозначних параметрах — ширині, довжині, висоті у центральній частині, і використання над цим об'ємом сфери — куполу — образу небесного склепіння.

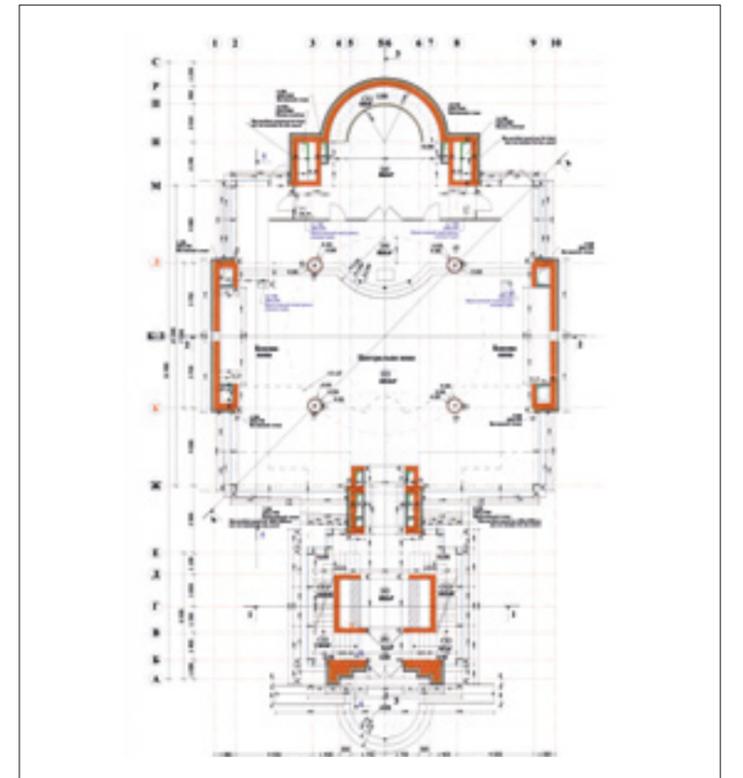
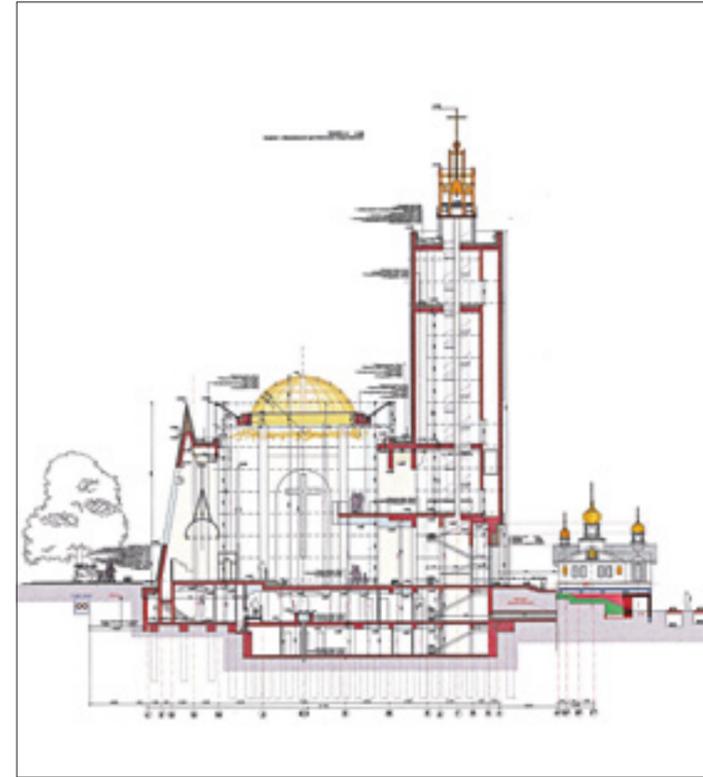
Вівтарна частина — зберігаючи традиції, напівциркулярна у плані і пірамідальна в своєму об'ємному вираженні, перекрита конхою — півкуполом.

На традиційній основі запропоновано вхід до храму — через розвинутий тричастковий портал, з іконою “Всіх скорботних Радощі» над головним входом. Вхід — перспективний портал — символ звуженого шляху, який веде в царство небесне.

Дзвіниця — органічний елемент об'єму, у вигляді високої багатоярусної вежі, традиційно поєднана з основним об'ємом храму, хрест є символом Христа — хрестом Христовим — основою Спасіння.

З чотирьох сторін — куб — Вселенська земля — частково оточений стінами з природного каменю — символ каменя, відваленого ангелом-провісником від святого гробу Спасителя в момент сповіщення мироносицям про Воскресіння Боже. Стіни храму — загалом символ Христа. Це Христос, до якого з чотирьох сторін світу збирається до храму віруючий народ. В інтер'єрі храму площини стін — екрани видимого небесного раю.

Вагомою характерною рисою проекту храму є його центричність. З особливою чіткістю виражена в проекті хрестово-купольна побудова об'ємно-просторової композиції храму на восьми опорах.

Проект відновлення Стрітенської церкви в Києві, архіт. Я. Віг, 2011

Центричність храму, безумовно, відображає центричність “горнього” світу і органічно пов’язується з філософською центричністю внутрішнього простору.

Основний об’єм церкви — куб — дематеріалізований, прозорий, осяяний світлом (боковим та верхнім) — підтверджує символ Христового вчення — світлого, ясного, яке пройшло крізь простір небес.

Замість матеріальної, тілесної товщини стін та стовпів сприйняттю об’єму храму протипоставляється прозора, тонка поверхня, немовби розгорнута в повітрі, розчинена у просторі оточення. Перед очима сприймаючого об’єм храму — дематеріалізована поверхня “стін”, що не визначаються силою і міцністю в них. Об’єм-ціле стає середовищем, що вібрує, над яким підноситься, як повітряний, високий купол.

Через прозору поверхню свого об’єму, як від наддостатку переповнюючої його духовної сили, храм випромінює свою енергію назовні. В зовнішній архітектурній організації храму автори проекту вбачають принципово співзвучну аскетичним ідеям та одночасно розкрити і закрити його (храму) містичну силу і значення.

Дзвіниця — багатоярусна вежа з відкритими отворами на верхніх ярусах, де підвішені дзвони, — створює вертикальний об’єм — символ хреста з чотирьох сторін храму. Дзвіниця — західна частина об’ємно-просторової композиції храму, традиційно найвища і розташована над предхрамієм, — зберігає найвишуканіше — прийоми об’ємно-просторових композицій, притаманних храмовоздвижним, храмовобудівним традиціям українського кам’яного та дерев’яного зодчества.

Хрест на об’ємі найвищої частини храму — дзвіниці — закомпонований безпосередньо на вісі підходу до храму, виразно відповідає на питання кожного, хто підійшов до нього: ”А де я стою? Чи не при хресті, вмираючого за гріхи світу Господа Мого; біля хреста Сина Божого, на якому він звершив наше позбавлення від вічного гніву і покарання Божого”.

Животворящий хрест — як символ — у підніжжя Божого при головному вході у храм.

Підйом на вертикаль — вежу дзвіниці — здійснюється сходами по внутрішній сходовій клітині та ліфтом. Дзвіниця має три групи дзвонів: Великий — Благовіщення; середні — піддзвінні; малі — задзвінні — орієнтовані на головний вхід до храму з заходу.

Східна і найважливіша частина храму — вівтар — знамення невидимого Божества Христового, душі людської.

Це “високе” місце, яке не кожному доступне, а для багатьох недоторкане.

В той час, коли за храмом закріплено символ землі, то за вівтарем закріплено символ неба, — місце, де стоїть в недоступності вівтар, має значення невидимого Божества і по цьому розумінню і поясненню вівтар означає людську душу, коли сам храм є її тіло.

Посередині вівтаря височіє Святий престол невидимого Бога — цей крайній східний об’єм храму, напівциркульний у плані, — абсида — завершена напівкруглим куполом (конхою).

Весь вівтар — є Небо: розумне, розумодоступне місце, місце з принебесним жертovníком, виділене в об’ємі споруди матеріально, замкнута абсида — “свята святих”, яка вміщує в своєму об’ємі Святий Престол невидимого Бога. На цьому місці священний вівтар створює принебесне і те, що вище Небес.

Вівтар замкнутий, як найсвятіша частина храму, де не тільки не видно, але і видно в пречистих таїнах присутній сам Бог- Господь.

Вівтар — місце звершення Євхаристії — символізує собою небесну сферу — рай. Це частина храму, виділена іконостасом і знаходиться на підвищенні відносно середньої частини храму.

8. СВІТЛОПРОЗОРИЙ ОБ’ЄМ ХРАМУ та РЕЛІГІЙНА КОНЦЕПЦІЯ БОЖОГО СВІТЛА

«Я — світло Світу» — сказав Христос.

Концепція Божественного світла, як творча першопричина Всього Суцього, як носія Божої інформації та істини — один із фундаментальних постулатів християнської догматики — стала основним мотивом, головною концепцією проектування Храму.

Простір фізичний, але визначений без видимої тілесності, виявився головною ідеєю проекту Храму Стрітєння Господнього, яка символічно виражає метафізичну сутність християнського світогляду — душі — духу — Горнього світу.

Сам простір, як категорія філософії, відмічено особливою печаткою “Божественної волі” — тривимірність простору — пов’язана з ідеєю трипостасності Всевишнього.

Авторами проекту зведена до культу концепція порозуміння виключної ієрархії світла і його прозорості у православному храмі. Все світло — благо і має три пер-

шопричини його існування. Сонячне світло — духовне світло — фаворське світло. Видиме сонячне світло — доступне чуттєвому сприйняттю. Приховане духовне світло — доступне сприйняттю розумними очима і мораллю. Фаворське світло, що випромінюється від самого Бога, — світло, яке перевищує будь-яке покриття та будь-який розум. Це світло очищує, просвічує і приводить людську душу до довершеності.

Згідно концепції архітектурного задуму, всі ці три світла у Храмі мають взаємодіяти: світло, як зовнішня фізична енергія; світло, як духовна енергія особистості всередині храму; Божественне світло — довершене, таке, що поєднує, вказує шлях до космічної Божественної, осяючої енергії.

За авторською концепцією, два світла різної природи повинні органічно взаємодіяти, взаємопроникати, взаємозбагачуватись: світло зовнішнє — як фізична енергія, і світло духовної енергії з внутрішнього простору храму. Згідно концепції світлопрозорості Храму, повинна дотримуватись ієрархія Світла, котрий є весь на благо Світу: сонячне світло, духовне світло, фаворське світло.

Символ — світлопрозорого, світ і природа тільки прозора оболонка — відображення нескінченних реальностей, істинна цінність енергетики у внутрішньому просторі Храму. У запроєктованому Храмі нова енергетична суть, яка виходить із сучасного порозуміння видимого (світлопрозорого) і невидимого (матеріального).

Внутрішня краса, визначена християнськими доброчеснотами, — взята за зразок та ідентифікована в зовнішніх рамках та символах Храму. “Простір-душа” — символічно піднесена у внутрішньому просторі Храму до рангу всеохоплюючого образу світу і свідчить про неподільність в християнському порозумінні мікро- і макрорівнів світу окремої особи — Храму і “Святого духу”, що в ній живе, а також Вселенського світу, всього Божественного світоутворення.

Не краса Тіла, а довершеність Душі, внутрішня краса сповідання внутрішнього простору душі в якості духовної досконалості має на меті розкрити душу об’єму споруди Храму — його внутрішній простір (інтер’єр), його душу до віруючих і ще невіруючих людей — людей, які за простором об’єму, на вулицях, площі, алеї.

Довершеність душі — її краса (тобто внутрішній простір Храму), визначена доброчеснотами — взята за основу для ідентифікації її в символах.

В численних творах Святих Отців як раз ця думка-ідеологія фіксується неодноразово. Людина — образний

суб’єкт структури Храму. Людина — Храм. Відкриваючи Храм (світлопрозорий об’єм Храму) — відкриваєш душу — відкриваєш дещо заповітне, звернене до людей. Всякий образ є вияв і пізнання прихованого. Свята церква Божа подібна людині, яка має Храм — тіло, Божий жертovníк — розум, Святилище — душу.

Спілкування з Храмом — це поглиблене проникнення в таємницю, частина котрої вже розкрита історією релігії. Випромінювання світла з внутрішнього простору самим Храмом, а не його зовнішнім виглядом. Місце в Храмі освітлене сонцем і в ньому самому породжується і з нього випромінюється.

За думкою Максима Ісповідника (582-662 рр.), поглиблення філософсько-умобаченим започаткуванням богослужіння затвердилося порозуміння православного Храму, як видимого світлопрозорого простору. Прийшовши до такого розуміння богослужіння, Храм, церква є і існує як образ світу, що мислить та відчуває, а також зразком людини, образом його внутрішнього світу — душі.

9. ІДЕЇ ДО ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ

1. Виявити, як основу, традиційну, канонічну планувальну структуру храму для молитовного зібрання віруючих. Зберегти чітко зонування і ієрархію основних планувальних зон храму із трьох основних його частин:

а) притвору, б) середньої частини, в) вівтаря; та допоміжних, доповнюючих: дзвіниці, хрестильні, артезіанського джерела.

2. Створити центричну урівноважену планувальну структуру.

3. Обрати форму плану: прямокутно-квадратну, трикутну з кількістю опор у середній частині — вісім; з вівтарем, вбудованим в храм, з хорами у просторі другого поверху з західної сторони, з дзвіницею, прибудованою до основного об’єму храму.

4. Визначити як покрівельну форму — купольну над основним центральним об’ємом храму та над завершенням дзвіниці, напівкупольну над вівтарем.

5. Відділити центральну частину храму від вівтаря двоюрисним іконостасом.

6. Розуміти планувальну структуру плану храму, як небо на землі, як звершення у ньому небесних таїнств.

7. Для організації учбової та благодійної діяльності

в нижньому поверсі храму, у стилістичній його частині, розпланувати “універсальний зал для хрещення, зібрань та занять недільної школи віруючих.

8. Використати яруси дзвіниці як оглядові майданчики на Дніпрові далі.

10. ПЛАНУВАЛЬНА СТРУКТУРА ХРАМУ

Вхід до Храму організовано з невеликої аван-площі на перетині вулиць Стрітенської та Великої Житомирської в напрямку історичної вісі входу до міста Ярослава з заходу, де в давнину стояли Галицькі (Львівські) ворота. Основний портал входу до церкви розміщено на невеликому пагорбі. Парадний підйом до входу по розкритих сходах, озелених терасах благоустрою та декоративних водоймах з водоспадами.

Вхідний майдан перед притвором на відмітці -0.410 м.

Вхід і паперть, які розташовані з західної сторони на пагорбі, підносяться над рівнем землі на 0.36 м.

Планувальна структура Храму відповідає традиційній тричастковій релігійній функції.

Філософія плану — вимога розгорнутої лінійної сценарної функції богослужіння, що виникла разом із культом віри і розвивалася історично, зберігаючи традиції: наближення до вівтаря через наос і нартекс (пас-тир, вірні, оглашені).

В сукупності свій обряд богослужіння являє собою, згідно планів споруди (Храму), поздовжній, поступальний процес.

Тричасткова структура плану позначає те, що на землі, що на небесах, що вище небес: паперть позначає землю, храм позначає небо, а найсвятіший вівтар — те, що вище небес.

Церква, як і народ благочестивий, складається з трьох розрядів: духовенства-пастирів, місце яких на вівтарі, де посідає на престолі з янголами Христос; вірних — віруючих мирян, “свят народ” — людей, просвічених Вірою Христовою, тих, що готуються до благодаті, що виливається у таїнствах Євхаристії, виправданих, освячених небесною обителлю та раєм, котрі каються і знаходяться в Храмі; оглашених, що готуються увійти в церкву, недопущених до причастя, до світлих таїнств і стоять на периферії, на грані між церквою та світом на землі не оновленій, що лежить у гріху — котрі знаходяться на паперті.

Процесуально традиційний план запроектованої церкви вибудовано на непорушній послідовності цих трьох просторів.

Вхідна група — паперть (притвор) — містить дві флангові сходинокві клітини, які пов’язують основний план Храму з поверхами, котрі знаходяться в нижніх відмітках відносно нуля (± 0.000) на відмітках -3.000 та -6.000 , а також верхній (хори) на відмітці ± 6.450 . Центральна та дві бокові нави Храму розташовано на відмітці ± 0.000 . За планом цей простір має габарити $15,5 \times 15,5$ м — чіткий квадрат — символ Чотирьох стовпів Вселенської Церкви.

Центральна нава (“Земля”) просторово відокремлена від бокових нав вісьма (чотирма) опорами, що розташовані радіально та утворюють коло діаметром 10 метрів. Планувальними засобами простір бокових нав розкрито на північ та південь. Площа центральної нави, де розташовуються люди, що моляться, прийнята з розрахунку $0,75$ кв. м (при мінімальній $0,25$ кв. м і максимальній $1,0$ кв. м) на одного віруючого, місткість храму, без урахування солеї з крилосами та вівтаря, складає $173,2$ кв. м, що відповідає можливому розміщенню на цьому просторі 230 осіб.

Солея з крилосами і амвон — Стрітення “Неба і Землі” — винесені частково у підкупольний простір плану.

На центральну, радіальну, частину Храму “Небо на Землі” по вертикальній вісі традиційно спроектована проекція куполу. Площа солеї Храму складає $38,5$ кв. м.

Вівтар “Свята Святих” віддалений від основної площі Храму за рахунок площі солеї та дворівневого іконостасу і складає простір у $52,7$ кв. м. За солеєю з амвоном розташовано іконостас з центральними “царськими вратами” та боковими: північними та південними воротами диякона.

На вівтарі Храму розташована обов’язкова, канонічна церковна атрибутика — престол, жертвник, горне місце, запрестольний образ, семисвічник, виносний хрест, виносна ікона Богоматері, аналой, місце відпочинку священнослужителів, стіл для одягання, сейф для посуду та книг тощо.

Вівтар влаштовано на підвищенні відносно центральної частини Храму. Підвищення складає $0,45$ м (3 сходинокві по $0,15$ м). Габарити вівтаря $15,5$ м на $6,5$ м, глибина вівтаря $6,5$ м.

Навколо престолу на вівтарі передбачено обхід, зав-

На закладанні наріжного каменю Стрітенської церкви 7 липня 2007 року

ширшки 0,9 м. Сидячі місця для єпископа в центрі та священнослужителів збоку влаштовано на підвищенні з обох сторін вітваря. З вітваря організовано сходи у стилістичний поверх, де розташовані пономарія і ризниця.

В екстремальних умовах евакуацію присутніх з центральної нави організовано через два флангові виходи (двері) у світлопрозорих конструктивах південної та північної сторони храму, безпосередньо назовні на площину ділянки партеру на відм. +0.400. Евакуацію з підвальної частини та з поверху хорів Храму організовано двома фланговими сходами через західний центральний вхід/вихід.

Площа солеї — з двома бічними крилосами, де розташовано амвон, аналой регента, кіоти для ікон, місця для свічників та ікон.

На вітварі Храму за іконостасом передбачені традиційно: місця для престолу, жертovníки, горне місце, запрестольний образ, семисвічник.

Загальна площа: центральна частина Храму — 173,2 кв. м, хори — 69,2 кв. м, притвір — 34,5 кв. м, хрещальня — учбовий зал — 98,0 кв. м, без урахування солеї з крилосами і вітваря і учбового залу (не постійна і не одночасно діюча функція)

На загальній площі Храму із розрахунку 0,8 кв. м на одиницю місткості людей, при нормі від 0,5 до 1,0 кв. м — можливе одночасне розміщення 330 прихожан та орієнтовно 15 осіб обслуговуючого персоналу, що разом складає 345 чоловік (максимальна кількість людей, одночасно присутніх у Храмі під час святкових богослужінь).

Іконостас Храму представляє собою двоярусну (не на повну висоту центральної частини Храму) перегородку, виконану в капітальних конструктивах, яка відокремлює центральну наву та солею від простору вітваря.

По верху іконостасу в центральній його частині передбачається, відповідно до традицій православного віровчення, розмістити розп'яття. Пониження висоти іконостасу сприяє правильному комфортному рішенню акустики Храму і вірному розподіленню в його об'ємі повітряних мас для циркуляції, повітрообміну між центральною частиною та вітварем.

Проектом передбачена можливість відокремлення по північній та південній сторонам солеї кліросів, призначених для церковного кліру (співців хору та чи-

тачів). Відокремлення від центральної частини Храму кліросів можливе кіотами для ікон, що звернені до центральної нави (центральної частини Храму).

Лави для відпочинку прихожан можливо розмістити в один ряд вздовж північної, південної та західної стін середньої частини Храму.

СТИЛОБАТНО-ЦОКОЛЬНИЙ ПОВЕРХ ХРАМУ, ХРЕСТИЛЬНЯ

У стилістичному (цокольному) поверсі церкви, використовуючи перепад рельєфу місцевості, що становить 2,5 м, на відмітці 3.000 запроєктовано, згідно завданню на проектування, хрестильню для хрещення дітей та дорослих. Хрестильня таким чином вбудована в нижні поверхи Храму.

В хрестильні купель Храму мислиться поповнювати автономно, забезпечуючи її об'єм водою з артезіанської свердловини. Купель для хрещення стаціонарна, по периметру якої організовано вільний простір для кругового доступу, а також вітвар для обряду хрещення.

Крім купелі для хрещення на цьому поверсі Храму проектом пропонується розміщення вбиралень для переодягання дітей та дорослих, приміщення для очікування, туалетні кімнати та кімнати служителів церкви.

Центральна частина цього поверху площею 98 кв. м, в залежності від функціональних потреб, може бути трансформована в універсальний вільний простір, зокрема для організації учбово-благодійницької діяльності, як лекційний зал, або зал недільної школи на 94 учбові місця. На цьому ж поверсі розміщено мінімально необхідну кількість інженерно-технічних приміщень для автономного режиму енергозабезпечення Храму.

ХОРИ

На відмітці +6.450 в об'ємі Храму, в західній його частині організовано хори, площею 69,2 кв. м, призначені для розміщення церковного хору. Підйоми на хори обслуговують дві бокові (флангові) сходові клітини з природнім освітленням, які ведуть до розподільчого холу на відмітці +6.450, а також до хорів. Висота приміщення, де розташовані хори, становить 6,05 м. Сходи на хори розташовано в об'ємі дзвіниці над притвором і головним

входом до Храму. З розподільчого холу відокремленим “стовбуром” — відкритої сходової клітини — передбачено вихід на верхні поверхи дзвіниці на відмітках +12,750 та +25,350 і до майданчику, де розташовано дзвони, на відмітці +30,820. На проміжних поверхах дзвіниці на відмітках +12,750 та +25,350 організовано видові майданчики на Дніпрові далі.

11. СИМВОЛИ СТРИТЕННЯ ГОСПОДНЬОГО

В об'ємно-просторовому вирішенні Храму Стрітєння Господнього використані формоутворюючі символи православного храмозведення.

Православний храм — очевидне втілення церковного символізму, який являє собою найбільш відкриту, усвідомлену, продуману систему символів.

Храм — це місце сокровенної зустрічі людини з Божеством. Специфіка формування (побудови) храму полягає в тому, щоб синтезувати традиційні, канонічні ознаки, притаманні знаним, знаковим об'єктам храмозведення свого часу і в той же час знайти новий індивідуальний образ, що відповідає сучасному світосприйняттю.

Зведення храму дає можливість людині брати участь в історичних подіях (історії релігії) в якості дійової особи. Храм — це проповідь у часі, просторі, об'ємі — яка здатна мовою архітектурних форм, наділених глибоким символічним змістом, виразити сокровенну глибину християнського віроучення та віросповідання.

Символіка православного храму вчить людину дивитися на світ, як на образи-символи, подібності, відображення, тіні, світло Світу, духовно відчувати безкраїсть і кінцевість, бачити просвіти у темряві і тумані, бачити відображення вічного у тимчасовому.

Храм — це Біблія, відтворена, викарбована в фізичному матеріальному об'ємі — це є ієрархічні ряди священних символів, через які душа людини сходить до Всевишнього.

Запроєктований Храм Стрітєння Господнього, його просторова модель, має форму чистого світлопрозорого куба.

Куб символізує світ матеріальний, земний, тимчасовий. Кубічний тип храму — візантійський, киево-руський, з чотирма орієнтирами, як простір: спереду себе, позаду себе, збоку себе — справа, зліва — тобто просто-

рово — Всесвітньо. Квадрат — це основа кубу, його площинна складова — план храму, пов'язаний з символікою числа “4”. Це чотири частини доби, пори року, першоеlementи стихій (повітря, землі, води, вогню). Квадрат закріплює відчуття міцності, визначеності, статичності, раціональності інтелекту.

Чотири опори Храму у його планувальній структурі — це Євангеліє — чотири стовпи Вселенської Церкви, розповсюджені на чотири сторони світу: північ — південь — захід — схід. Чотири стіни Храму — чотири народи, яких сприймає Храм з чотирьох частин світу. Чотири опори Храму поєднано куполом-кільцем, конструктивом під куполом Храму.

Коло — кільце — єдність символізує небо, сонце, духовність, довершеність, божественність. Купол — символ неба, всеєдиного, всесвітнього Божества.

Півколо плану вітварної частини та піраміда, як об'єм у просторовій східній частині Храму — символ світової гори, дороги від світу матерії до світу духовного.

Хрест — символ християнської віри. “Довгим” хрестом помічають те місце, де необхідно перехреститися. Біля підніжжя хреста досягається дотик, з'єднання двох світів: світу Земного і світу Небесного. Від цього єднання гартується людська віра, яка приєднується до віри Божої.

Хрест наголошує на місці про єднання Храму видимого (Земного), матеріального і, створеного по образу, Храму невидимого (Небесного), дематеріалізованого. Хрест — охоронний символ у всіх культурах світу. Хрест — просвіта, очищення, смиренність, прагнення. З символом Хреста на головному фасаді Храму Стрітєння Господнього, Храм служитиме згадками (пам'ятками) розп'яття — погребіння — воскресіння Христового, які діють у таїнствах, переданих віруючим.

Ідея просторового Хреста на об'ємі будівлі Храму — трактується авторами проекту не як канонічний імператив, а як освячена часом і переказами церковна традиція. Хрест — розп'яття — ідеальний образ Христа для вираження в просторі Храму дійства літургії — злитність форми з ідеєю Христа і реальним храмовим дійством, що символізує таємне приспільнення Людини і Бога.

Головне, що ставилось за мету — досягнути максимального зближення форми і змісту віри. За допомогою Хреста — ясного, цілком відкритого символу, дається можливість порозуміння і наближення до непізна-

ного, незрозумілого, невідомого, дається можливість приспільнення до безкрайого; через подолання обмеженості — піднятися до знань, через подолання труднощів — опанувати в собі невідомість.

Хрест на фоні зоряного неба, на думку авторів проекту, створюватиме враження безкрайого космосу і причетність звичайної віруючої людини до Божественного Всесвіту.

12. ОЗДОБЛЕННЯ ФАСАДІВ

Згідно проекту, в оздобленні храму застосовано сучасні оздоблювальні матеріали з використанням нових технологій.

Матеріальні, "огороджуючі-глухі", виконані з утепленого монолітного бетону в опалубці стіни споруди, передбачається облицювати природним, гранітним каменем (або граніто-керамічними плитами) декількох кольорів, передаючи мотиви техніки обличкування — за традиційним зразком стародавньої кладки стін храмів Київської Русі (opus mixtum), з порядовим ритмованим чередуванням "відкритих" рельєфних "тичків", з глухими, гладкими поверхнями. Обличкування фасадів виконується за технологією личкування «вентильований» фасад.

Стіни храму, дзвіниці вхідного порталу, хрест на головному, бокових та задньому фасадах храму пропонується обличкувати полірованими та рваної фактури білими (світло-сірими) гранітними плитами «White river» (матеріал, аналогічний граніту, використаному на монументі незалежності в Києві).

Цокольну частину храму — по всьому периметру задумано виконати за технологією укладки аналогічно «глухим» стінам з полірованих гранітних плит темно-сірого кольору вітчизняних кар'єрів.

Засклення світлопрозорими конструктивами основного об'єму храму та дзвіниці зводиться на головному конструктиві по металевих конструкціях з нержавіючої сталі з наступним монтажем склопакетів полірованого, структурного, термостійкого, сонцезахисного, тонованого скла золотисто-коричневого кольору.

Умовно плоска, горизонтальна частина покрівлі основного об'єму споруди храму, по периметру навколо купола, над «ротондою» виконується з монолітного бетону, на якому поверх розрахункової величини прошарку утеплювача, гідроізоляції, електропідігріву, виконується верхній прошарок покриття з листової міді. Водостік —

скритий, внутрішній у вертикалях конструктиву, на покрівлі в організованих конструктивно жолобах.

Купол (покриття основного об'єму храму, діаметром 10 м) розроблений проектом, передбачено у двох варіантах: а) основний — конструктивно-несучий металевий каркас, доповнюючий другорядний каркас з нержавіючої сталі з заповненням його склопакетами ведучих світових фірм «Schüco, Reiners, і т. п.»; б) основний — конструктивно-несучий металевий каркас з заповненням армоцементними "шкаралупами-долями" з закріпленням до основного конструктиву з прошарками пароізоляції та кінцевим покриттям листовою міддю з оздобленням «технічним» золотом.

Згідно проекту, головні порталні вхідні двері до храму передбачається виконати на металевому каркасі, з листової сталі, поверх котрої деталі оздоблення виконати з декорованих литих, рельєфних плит — кесонів із бронзи, на тему всіх існуючих до нового храму варіантів церков попередніх авторів-архітекторів (від 1795 до 1934 року).

Пластична обробка деталей, архітектурних форм завершувальної частини, куполів, дзвіниці, дзвонів, хрестів тощо. Теж виконується з високоякісного литого металу з завершуючим покриттям «технічним» золотом.

Оптимальний добір фактур, кольорів, матеріалів та другорядних конструктивів виконується на наступній стадії проектування.

Благоустрій на відведеній під будівництво храму ділянці (території) виконується згідно до затвердженого генерального плану та за завданням замовника.

Деталі благоустрою, гранітні блоки, зовнішні сходи, бордюри, декоративні деталі з природнього гранітного каменю — поліровані та термічно оброблені — з вітчизняних кар'єрів. Підпірні стіни благоустрою зі збірних бетонних блоків, з наступним обличкуванням "рваним" бутвим гранітним каменем.

Елементи благоустрою, покривні камені підпірних стін, опори елементів освітлення, декоративні деталі водоспадів мислиться виконати з полірованого природнього граніту — вітчизняних кар'єрів.

Навколо храму передбачається організація «хрестового ходу», згідно геометрії благоустрою, його покриття, мощення передбачається виконати з високоякісних природніх гранітних та штучних матеріалів — фігурних елементів мощення (ФЕМів).

До складу, охопленого проектом благоустрою, об'єму робіт входить і перемощення вхідної до храму пло-

Орден Христа Спасителя Помісної Української Православної Церкви, яким у 2009 році нагороджено Яноша Віга за проект Стрітенської церкви в Києві

щини (площі) на перетині вулиць Стрітенської та В. Житомирської: фрагментарно переустрій підпирних стін, з розширенням партеру сходів з системою терасованих укосів та водоспаду перед головним входом-порталом у храм.

Над центральною частиною головного входу-порталу в храм пропонується розмістити ікону «Всіх скорботних Радість», яка історично і традиційно впродовж чотирьох століть була невід'ємною частиною храму Стрітення Господнього. На меті є виконання рельєфної ікони з литої бронзи, з інкрустуванням декоративним, штучним каменем.

Проектом передбачено вечірня, нічна, декоративна, зовнішня підсвітка об'єму храму в елементах благоустрою на зовнішніх освітлювальних декоративних опорах та частково на фасадах храму.

Зовнішнє, декоративне, вечірнє підсвічення і освітлення — складова частина оздоблення та благоустрою храму, виконується за окремим розділом проекту, на наступних стадіях проектування з запрошенням до вирішення та надання пропозицій ведучими фірмами світового рівня. Озеленення укосів — природний трав'яний покрив зі скритим автоматичним водополивом. По периметру відведеної для будівництва храму ділянки відновлюється частина зелених насаджень, дерев, які були знесені під час проведення археологічних розкопок.

13. ІНТЕР'ЄР ТА ЙОГО ОЗДОБЛЕННЯ

Символ першого молитовного простору — ротондального муртир'ю — “ротонди”- використано, як канонічний образ в побудові внутрішнього простору (інтер'єру) нового Храму Стрітення Господнього.

“Ротонда” — запроектована у просторі центральної нави — наосі — як символ мудрості, на місці, де під час молитов знаходиться у храмі “світ-народ” — люди, які освячені сьйвом віри христової — люди раю.

“Ротонда” на чотирьох опорах “охоплена — окрилена” радіальним конструктивом — колом-кільцем, у якого не існує ні початку, ні кінця. Вона освітлена периметральним верхнім і боковим природним світлом, що свідчить про присутність в інтер'єрах храму освітленої вічності, віросповідання та церкви.

Центральна нава — наос, де знаходяться люди раю, за традиціями православного храмозведення, увінчана куполом — символом Неба-Космосу.

Купол покоїться на кільцевому радіальному конструктиві “ротонди”. Опановуючи центральну частину храму, купол і його енергія “піднебесся” розповсюджуватиметься на весь простір і об'єм храму. Простір куполу використаний у проекті нового Храму, як архітектурне уподобання довершеного упорядкування Всесвіту- Космосу.

В верхній частині простору під куполом, на радіальному, окриленому конструктиві-хоросі, символі тверді, на чотирьох опорах мається на меті розташувати “ширяючий” конструктив-світло, у вигляді-образі тернового вінця — осяяного Божественним світлом.

У “світлі” розміщуватиметься дванадцять світил, що за традиціями символізують — зірки-зорі, тобто апостольський чин.

Терновий вінок, як символ — згідно задуму авторів проекту, має сяяти вічним світлом Христовим у інтер'єрах храму, і в той же час, як вдень так і у вечері при службах, сяяти назовні на екстер'єр.

Оздоблення інтер'єрів мається намір виконати відповідно до вимог інвестора, замовника згідно попередніх завдань, відповідно до традицій аналогічного класу культурних православних споруд.

Основні матеріали інтер'єрів — природні, облицювальні, з інкрустованого граніту, мармуру, різнокольорової та різнофактурної керамічної плитки та гранітокераміки; взявши, як основу, традиції “древніх” київських храмів.

Технологічні, другорядні приміщення оздоблюються більш стримано, як головні. Для їх оздоблення вживатимуться високоякісні штукатурки та пофарбування кольором.

Іконостас мислиться виконати із “вічного кедр” з різними деталями та з мінімальним декором із позолоти. Ікони — у класичній, традиційній трактовці живопису — іконопису. “Врата” — царські, південні і північні — кесоновані із кедр з стриманим декором.

По периметру основного простору — наосі, в верхній, карнизній частині, по периметру всього його об'єму, задумано розмістити виконані в техніці кольорового вітражу з об'ємного скла — іконний ряд із дванадцяти ікон, на кожній стороні наосу по три ікони.

Меблі в приміщеннях виконуватимуться з цілісної деревини, оздоблені текстилем та шкірою, за індивідуальними замовленнями, на вітчизняних та іноземних підприємствах світового рівня, за згодою інвестора та замовника.

Мислиться використати в інтер'єрах проекту підбір матеріалів екологічно чистих, за сертифікатами, підтвердженими юридично, з погодженнями з замовником та авторами проекту.

Обладнання інтер'єрів світлотехнічними приладами, технологічними приладами опалення, вентиляції та автоматики — високоякісних вітчизняних та провідних світових підприємств та фірм.

Детальніше оснащення інтер'єрів церковним, традиційним начинням домислюватиметься на подальших, поглиблених етапах розробки інтер'єрів на стадії робочих креслень.

Керівник проекту Я. Віг
Головний архітектор проекту Т. Чорна
Архітектори І. Біліченко
К. Орлата

14. ПАТРІАРХИ ПРО АРХІТЕКТУРУ ХРАМІВ

...Кому відкриті духовні знання, ті можуть дивитись духом — духовно, а не тільки тілесно — очима.

Апостол Павло говорить про це такими словами: “Буква вбиває, а дух животворить” “Ми дивимось не на видиме, а на невидиме: бо видиме тимчасово, а не видиме вічно”.

Єпископ Микола Охристий
(К Свету. №17, М., 1997, с. 3–5)

“Якщо храм — це образ неба, і наша уява про космос змінюється, значить і форми храму повинні змінюватись і еволюціонувати”.

Архімандрит Рафаїл (Карелін)
(Християнство і модернізм. 1999, с. 155–158)

Мистецтво воістину, показує нову до цього не знану нами реальність. Художник (архітектор) не творить образи з себе, але лише знімає покрови з уже, і при тому премірно суцього образу.

Священик Павло Флоренський
(Твори в 4-х томах. Т. 2, М., 1996, с. 441, 442)

“Тільки звернувшись до животворних, духовних першоджерел творчості попередніх поколінь, ми зможемо скоротити те, що залишилось після багаторічного знищення культурного надбання нашого народу, створити щось нове, достойне наших пращурів.

Але ми, чадо Православної Церкви, знаємо: справжнє творче натхнення — є дар Божий, який дається лю-

дям високого духовного рівня..., починаючи з залічених до ліку святих греків — будівельників, зодчі розглядають свою творчість, як втілення в матеріалі образів Царства Небесного.

Єпископ Костромський, Олександр Галицький
1992 р. 21–22.09.

Короткий огляд розвитку храмової архітектури приводить нас до наступних висновків.

В її розвитку спостерігається всезагальність і послідовність в здійсненні головних моментів, а з другого боку мінливість форм, будівництво храмів по мірі розповсюдження християнства в різних країнах і народах протягом віків призвело до створення національної, храмової архітектури.

В цьому сказалося багатогранне вираження єдиної Церкви Христової.

Архієпископ Сергій (Голубцов). Церковная архитектура
(К Свету, М, 1997, с. 48–59)

В залежності від того або іншого символічного змісту, або національної традиції зодчі будували храми, різні в плані, за формою зовнішнього вираження.

Розвиток храмової архітектури, головним чином, залежить від талановитих зодчих, суттєво розуміючих завдання, що стоять перед ними.

Ретельно вивчаючи минуле церковне надбання, вони багато беруть з нього, переосмислюють в своїй творчій свідомості давні принципи й їх художнє вираження.

Так виникають стилі храмів і їх зміна. Церква Христова, що одухотворяє Духом Святим, явила миру єдине храмове зодчество через порозуміння його національної храмової архітектури.

Архієпископ Сергій (Голубцов). Церковная архитектура (К Свету, М., 1997, с. 48–59): “Архітекторам необхідно пімати і відчувати щирість старовини і наслідувати їй в творчості не вкопюванням старих форм і їх виправленням, тобто псуванням їх, а створенням нових форм, в яких би виражалась так щиро, і так гарно, як в старовину, ідея, заради якої побудована споруда. ...Вони, реставратори в своєму вченому захопленні, заставляють нас не творити, а вкопювати всілякі дрібниці, а потім ще їх італінізувати по своєму, щоб надати їм дешеву культурність ХХ століття”, Щусев А. Думки про свободу творчості в релігійній архітектурі

(Зодчий 1905. №11, с. 132–133)

15. КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА

Культова споруда — православний міський храм — призначений для молитовного зібрання віруючих, орієнтовно, на обслуговування 12,5-15,0 тис. мешканців Шевченківського, центрального району міста. Розташований в історичній охоронній зоні, має велике містоутворююче і містобудівне значення. У складі храму: передхраміє, дзвіниця над передхрамієм, центральний молитовний зал з приміщеннями хорів (на внутрішньому поверсі), вівтар.

Молитовний, центральний зал, світлопрозорий, однонавний, на восьми (чотирьох) опорах, прямокутний в плані, з купольною формою покриття.

Храм з підземними поверхами, для приміщень ба-

гатофункціонального, допоміжного призначення, хрестильною, артезіанською свердловиною, сучасною інженерною інфраструктурою — опаленням, вентиляцією, каналізацією — електричним і слаботочним автоматичним устаткуванням.

Максимальна потужність у дні святкових богослужінь — 352 особи.

Станом на сьогодні, ділянка під будівництво храму звільнена від зелених насаджень, огорожена парканом. На ділянці проведені археологічні дослідження.

Спорудження храму передбачається вести в одну будівельну стадію, як один пусковий комплекс.

Територія на відведеній під будівництво ділянці буде благоустроюватись.

16. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ХРАМУ

1. Площа земельної ділянки	— 0,1204 га
2. Площа забудови ділянки	— 416,20 кв. м
3. Загальна площа храму	— 1024,08 кв. м
в тому числі:	
а) площа надземної частини	— 555,80 кв. м
– площа вхідного поверху на позн. 0.000	— 329,70 кв. м
– площа внутрішнього поверху (хори) на позн. 6.450	— 127,30 кв. м
– площа дзвіниці на позн. 30.820	— 98,80 кв. м
б) площа підземної частини	— 468,20 кв. м
– на позн. –3.000	— 340,20 кв. м
– на позн. –6.000	— 128,00 кв. м
4. Загальний об'єм храму	— 7078,33 куб. м
а) об'єм надземної частини	— 5673,73 куб. м
в тому числі:	
– об'єм основного залу (наосу)	— 4120,95 куб. м
– об'єм дзвіниці	— 1152,78 куб. м
б) об'єм підземної частини	— 1404,60 куб. м
5. Максимальна позначка фасаду:	
– по основному об'єму	— 18,90 (203,05)
– по дзвіниці	— 40,50 (224,65)
6. Максимальне поглиблення	— 6,00 (178,15)
7. Висота центрального залу храму	— 14,00 м
8. Висота внутрішнього поверху (хори)	— 6,05 м
9. Висота підземних поверхів	
(хрестильний зал, адміністративні приміщення)	— 3,00 м

10. Кількість парафіян у храмі:	— 259 осіб
– у центральній частині храму	— 173 особи
– на хорах (внутрішній поверх)	— 64 особи
– у передхрам'ї	— 22 особи
– кількість обслуговуючого персоналу	— 6 осіб
11. Кількість парафіян під час святкового богослужіння	— 352 особи

17. ПОКАЗНИКИ ДО ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

1. Площа земельної ділянки	— 0,1204 га
2. Площа забудови ділянки	— 416,2 кв. м
3. Площа забудови з урахуванням підземних споруд	— 423,4 кв. м
4. Пішохідні тротуари навколо ділянки:	
а) зі сторони вул. Велика Житомирська	— 5,0 м x 80,0 м = = 400 кв. м
б) зі сторони вул. Стрітенської	— 4,0 м x 70,0 м = = 280 кв. м
5. Розриви від оточуючих споруд:	
а) від Торгово-промислової палати	— 20,0 м
б) від житлової забудови по вул. Стрітенській	— 18,0 м
в) від житлової забудови по вул. В. Житомирській	— 30,0 м
6. Площа аванмайдану перед Храмом	— 144,0 кв. м
7. Площа майдану перед входом до Храму	— 72,0 кв. м
8. Площа партерного озеленення, в межах відведеної земельної ділянки	— 609,3 кв. м
9. Площа партерного озеленення, поза меж відведеної земельної ділянки	— 64,4 кв. м
10. Площа Хрестового ходу	— 96,7 м
11. Ширина проходу Хрестового ходу	— 1,2 м
12. Перепад рельєфу місцевості	— 2,5 м
13. Кількість зелених насаджень навколо Храму	— 22 дерева
14. Рекреаційне оточення — простір Пейзажної алеї та Львівської площі	
15. Транспортний рух:	
– односторонній по вул. Стрітенській в напрямку до Софійського собору (в дві смуги);	
– двосторонній (чотири смуги по дві в сторону Михайлівського Золотоверхого собору,	
– в зворотньому — на Обсерваторну площу)	
16. Доступність від головних площ і вулиць:	
– від Софіївської площі — 3 хв.	
– від Михайлівської площі — 4 хв.	
– від вул. Хрещатик — 8 хв.	
– від площі Перемоги — 9 хв. на автомобільному транспорті	

СПЕЦІАЛИСТИ, ЩО РОЗГЛЯНУЛИ ТА ПІДТРИМАЛИ ПРОЄКТ НА МІСТОБУДІВНІЙ РАДІ 27.11.2013.

ВИСНОВОК МІСТОБУДІВНОЇ РАДИ

Відзначити високу майстерність авторів проекту, професійний підхід та ретельність опрацювання, в тому числі за пропозиціями та рекомендаціями, наданими на попередньому засіданні секції містобудування та архітектури архітектурно-містобудівної ради з розгляду передпроектних пропозицій щодо даного будівництва.

ЧЛЕНИ СЕКЦІЇ МІСТОБУДУВАННЯ ТА АРХІТЕКТУРИ АРХІТЕКТУРНО- МІСТОБУДІВНОЇ РАДИ

- ЦЕЛОВАЛЬНИК С. А. — голова Архітектурно-містобудівної ради, начальник Головного управління містобудування та архітектури, головний архітектор м. Києва
- ЛЕВЧУК М. А. — керівник КП ПТАМ «М. Левчук», Народний архітектор України, дійсний член УАА
- ЛІШАНСЬКИЙ Є. Ю. — дійсний член Академії будівництва України, член правління Національної спілки архітекторів України, заслужений архітектор України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури
- МУЛЯР Л. Х. — директор ТОВ «Київпроект», дійсний член Академії будівництва України, член Національної спілки архітекторів України, Заслужений архітектор України
- ПОРОВЧУК О. О. — представник сектору з розгляду об'єктів містобудування та архітектури архітектурно-містобудівної ради та взаємодії зі ЗМІ, громадськістю
- СОКОЛОВ І. А. — директор Департаменту містобудування, архітектури та планування територій Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
- СУДОРГІН В. М. — президент ТОВ «Експреспроект», доцент кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА

- ХОРХОТ Г. О. — керівник архітектурної майстерні №2 ВАТ «КиївЗНДІЕП», дійсний член Української академії архітектури, заслужений архітектор України
- ЦВЕТКОВ А. В. — заступник директора, головний архітектор АТЗТ «Діпроцивільпромбуд», Заслужений архітектор України
- ШИРЯЄВ В. Г. — головний архітектор ТОВ «Інститут сучасного проектування», Заслужений архітектор України

ЗАПРОШЕНІ СПЕЦІАЛИСТИ КИЇВГОЛОВАРХІТЕКТУРИ

- КУДЕЛІН А. Є. — заступник голови Ради, заступник начальника Київголовархітектури
- ШАПОВАЛОВ А. В. — головний спеціаліст відділу вулично-дорожньої мережі управління транспортного проектування КО «Інститут генерального плану м. Києва»

ІНШІ СПЕЦІАЛИСТИ, ЗАПРОШЕНІ НА СЕКЦІЮ МІСТОБУДУВАННЯ ТА АРХІТЕКТУРИ АРХІТЕКТУРНО- МІСТОБУДІВНОЇ РАДИ

- БРИГИНЕЦЬ О. М. — депутат Київської міської ради, голова постійної комісії Київради з питань культури та туризму
- БРОНЕВИЦЬКИЙ С. П. — начальник КО «Інститут генерального плану м. Києва», український фахівець у галузі містобудування, кандидат технічних наук
- ВЕЧЕРСЬКИЙ В. В. — архітектор, мистецтвознавець, діяч у сфері охорони культурної спадщини, заступник директора Департаменту культурної спадщини і культурних цінностей Міністерства культури України, кандидат архітектури, заслужений працівник культу-

ри України, лауреат державних премій в галузі архітектури, премії в галузі містобудування і архітектури імені І. Моргилевського, член ради Київської міської організації Товариства, заступник директора Департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Міністерства культури України, кандидат архітектури, нагороджений знаком пошани Київського міського голови та подякою Кабінету Міністрів України, автор повнометражних документальних фільмів про архітектурну спадщину України кінотетралогії «Світ України»: «Храми України» (1996), «Українська еліта» (2 серії !) (1997), «Український степ» (2 серії !!) (1998), «Крим» (1 серія) (1999)

- ДУХОВИЧНИЙ Г. С. — віцепрезидент Спілки архітекторів України, керівник Колективного підприємства творчої архітектурної «Майстерні Г. Духовичного», член правління Національної спілки архітекторів України. Дійсний член Українського комітету ICOMOS (UNESCO), член Архітектурно-містобудівної ради Києва, один із засновників громадського руху «Культура проти вандалізм: Україна — зона культурного лиха» (2007)

- ЛОЙФЕНФЕЛЬД О. Я. — депутат Київської міської ради, заступник Голови постійної комісії Київради з питань транспорту та зв'язку

- МИРГОРОДСЬКИЙ А. С. — член ради директорів «Української будівельної асоціації», Заслужений архітектор України, заступник директора департаменту створення та розвитку проектів ЗАТ «Інвестиційна компанія XXI століття», співголова політичної партії «Європейська столиця», член спостережної Ради ЗАТ «Інвестиційна компанія XXI століття», член Ради Директорів компанії «XXI століття», співголовою Громадської ради при Міністерстві регіонального розвитку і будівництва, Член ліцензійної комісії Державної архітектурно-будівельної інспекції, обирався депутатом Київської міської ради XXIV скликання 2002–2006 рр., член постійної комісії з питань власності, містобудування та архітектури, депутат Київради

- ПРИСЯЖНЮК В. Ф. — перший заступник начальника КО «Інститут генерального плану міста Києва», Заслужений архітектор України, лауреат Державної премії України в галузі архітектури

- РУТКОВСЬКА О. А. — реставратор, мистецтвознавець, директор інституту Укрпроектреставрація

- СКОРИК Л. П. — професор кафедри архітектурного проектування Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, кандидат архітектури,

член-кореспондент Академії мистецтв України, член Національної спілки архітекторів України, заслужений архітектор України, голова Науково-методичної ради Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

ЧЛЕНИ ЗАСІДАННЯ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

- АФАНАСЬЄВА Л. К. — заступник голови ради Київської міської організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури

- ВІНГРАНОВСЬКИЙ А. М. — голова Державної служби з питань національної культурної спадщини, директор департаменту культурної спадщини та культурних цінностей Мінкультури, заступник голови ради наглядової ради Національного заповідника «Софія Київська»

- СОПІАКА В. В. — архітектор КНМЦ з охорони, реставрації та використання пам'ятників історії і культури, головний спеціаліст наукового центру при Головному управлінні охорони культурної спадщини КМДА

- ПРИХОДЬКО В. А. — голова консультативної ради Київської міської організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, директор ТОВ «Архітектурне бюро «Смірнов і Ко»

- КАЛЬНИЦЬКИЙ М. Б. — дослідник і історик київської старовини, член колегії Головної ради Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, член редколегії та автор значної кількості статей тому «Київ» Зводу пам'яток історії та культури України, проводив пошук архівних матеріалів для проектів реставрації та відтворення історичних будівель Києва (комплекс Михайлівського Золотоверхого монастиря, Миколаївський собор Покровського монастиря, Різдва церква на Подолі, Кловський палац тощо), член комісії з питань найменувань та пам'ятних знаків Київської міської державної адміністрації, почесний доктор Науково-дослідного інституту теорії та історії архітектури і містобудування

- ВІНОГРАДОВА М. В. — завідувача відділом вивчення пам'яток Державного історико-культурного заповідника «Стародавній Київ»

Він прийшов свідком, аби свідчити про Світло, щоб увірували всі через Нього.
Він не був Світло, але був посланий Він, аби свідчити про Світло.
І це було істинне Світло,
яке просвітає кожного, хто приходить у буття.

(Ів 1: 7-9)

Історичні дослідження Стрітенської церкви

СХОДИНКИ ДО ХРАМУ

У Києві відроджується унікальна історико-архітектурна пам'ятка часів Ярослава Мудрого — Стрітенська церква

Ініціатором відбудови храму виступила свого часу релігійна громада Української православної церкви Київського Патріархату — парафія Серафима Саровського. І ось уже впродовж 9 останніх років настоятель парафії, митрофорний протоієрей отець Сергій (Ткачук) — людина, відома своїми патріотичними переконаннями, — збирає найрізноманітніші документи і кошти, аби розпочати безпосереднє будівництво-відтворення церкви Стрітення Господнього.

Ми зустрілися з отцем Сергієм у невеличкій затишній капличці, спорудженій чотири роки тому на історичному місці колишнього храму — в районі Львівської площі, на перехресті вулиць Великої Житомирської та Стрітенської (яка, власне, й отримала свою назву на честь храму).

ХРАМ З ТИСЯЧОЛІТНЬОЮ ІСТОРІЄЮ

— Отче Сергію, про що свідчать документи, зібрані Вами щодо унікальної пам'ятки української історії — церкви Стрітення Господнього?

— Церква Стрітення Господнього, точніше, її перша будівля, була зведена біля Львівських воріт Старокиївської фортеці, приблизно в часи спорудження (1037 рік) київським князем Ярославом Мудрим системи оборонних валів (нинішній Ярославів Вал) та Західних міських воріт, які в XIII ст. отримали назву — Львівська брама. Упродовж своєї подальшої тисячолітньої історії храм не раз змінював обличчя, при цьому він розростався і удосконалювався.

За документами й переказами, саме Стрітенська церква першою зустрічала гетьмана України — Богдана Хмельницького, який повертався з тріумфом після визвольної війни з Польщею. До речі, саме цей тріумфальний хід спонукав появу ще однієї назви Західних міських воріт — Тріумфальні ворота. У свою чергу сусідство Стрітенської церкви з цими воротами надало їй особливого містобудівного та архітектурного значення, звідтоді вона стала виконувати роль містобудівної доміанти.

Цікаво, що після знесення у 1795 році Львівських воріт з них було перенесено до церкви чудотворну ікону Божої Матері «Всіх скорботних радість». Вона стала головною святинєю храму, Стрітенську церкву почали називати ще й Скорботною, або Церквою Усіх Скорботних Радість. Звідтоді існує свідчення про те, що серед незаміжніх жінок побутував звичай приходити до «Скорботної» ікони по суботах, аби помолитися про одруження. Студенти університету святого Володимира стали, так би

мовити, зловживати такою ситуацією — відверто розглядали незаміжніх під час відправи, а тому 1844 року їм було офіційно заборонено відвідувати храм саме суботнього дня.

Ще один з особливо пам'ятних періодів в історії храму припадає на 1852—1861 роки. Стара дерев'яна споруда стала потроху розвалюватися. Тому єпархіальний архітектор Павло Спарро склав проект нового цегляного храму. Цар Микола I на проханні про дозвіл на це написав 26 березня 1852 року: «Согласен, но фасад переделать, очень некрасив». Новий фасад розробили фахівці Головного управління шляхів сполучень і публічних споруд у Петербурзі, і цар затвердив його того ж року. Кажуть, що на новому будівництві Стрітенської церкви побував великий Кобзар — Тарас Шевченко, він допомагав у розписі храму своєму побратимові, видатному українському художникові — Іванові Сошенку.

А в 1934 році церкву було стерто з лиця землі потужним вибухом. І досі нерозгаданою, незрозумілою, дивовижною лишається сама історія її загибелі. 19 червня 1924 року в храмі сталося диво миттєвого оновлення хрестів, куполів та розпису — вони раптом знову озолотилися, все засяяло, неначе нове. Упродовж наступних десяти років у зв'язку з цим велося слідство. Пояснити дивовижне оновлення доручалося групі вчених на чолі з академіком Плотниковим. Однак експерти не змогли цього зробити ні з точки зору законів фізики, ані з позицій хімічних процесів. І тоді, аби стерти пам'ять про таке диво, було віддано команду знести саму церкву. Даний акт вандалізму суспільству пояснили необхідністю реконструкції Львівської площі.

«ВІДРОДЖЕННЯ ХРАМУ ЛЕЖИТЬ НА ПОЧАТКАХ ВІДРОДЖЕННЯ УАПЦ»

— Що і як привело Вас, отче, до Стрітенської церкви? Що спонукало вдатися до нелегкої справи з її відродження?

— Аби відповісти на ці запитання, варто вдатися до ще одного невеличкого екскурсу в історію, але вже — у новітню. Бо ідея відродження Стрітенської церкви тісно переплітається з нами сьогоднішніми, вона пов'язана і з нашою релігійною громадою, і зі мною особисто як настоятелем парафії Серафима Саровського. Бо поперед будь-якої справи завжди йде людина, громада, спіль-

нота, а вже потім виникають різні задуми, ідеї, які згодом реалізуються. Відтак і відродження Стрітенської церкви лежить на початках відродження Української Автокефальної Православної Церкви.

Початки ті обліковуються з 15 лютого 1989 року — саме тоді було утворено громадський комітет з відродження Української Автокефальної Православної Церкви і проголошено необхідність реабілітації та відродження УАПЦ, знищеної свого часу безбожницьким комуністичним режимом. Згадаймо, як о тій порі львівська парафія Петра і Павла на чолі із священником Володимиром (Яремою) оголосила про свій вихід із Московського Патріархату Російської Православної Церкви. Саме з того часу і почалася предметна робота з відродження традиційної української духовності та відродження власне української церкви, яка опікувалася б спасінням національної пастви і відповідала б за тисячолітні традиції українського православ'я...

Ось ми й підходимо до того, що більшість храмів, які діяли на території СРСР, вже використовувалися Російською Православною Церквою. Українські ж парафіяни, які масово включилися у справу відродження національної Церкви, не мали власного місця для молитви.

Тут, до речі, є ще такий важливий історичний аспект: на моє глибоке переконання, становлення і відродження української державності почалося саме завдяки відродженню Української Автокефальної Православної Церкви.

— Поясніть, будь-ласка, свою думку.

— Незалежність України, ми знаємо, проголошена 24 серпня 1991 року, а відродження нашої Церкви почалося рівно на два роки раніше. Дух і віра — первинні. «Спочатку було слово», — отже, першим в Україні було відродження Української незалежної церкви — УАПЦ, а вже потім відбулося становлення й утвердження незалежної України.

— Хочете сказати, що такий фактор не в останню чергу відіграв свою роль на відомому загальнонаціональному референдумі 1991 року?

— Можна сказати й так.

— Але, прошу Вас, повернімося до парафіян, яким на зорі незалежності не дісталося, за Вашими словами, власних храмів.

— У період відродження УАПЦ, в 1989–1991 роках, наші громади реєструвалися київською владою дуже неохоче: у Києві існували тільки парафії церков —

Покровської, Миколи Притиска на Подолі і в Пирогові — Михайлівська та одна Трапезна церква Івана Богослова — єдина, що вціліла, з комплексу споруд Михайлівського Золотоверхого собору, і ще один чернечий корпус, де розташу-валася патріарша канцелярія УАПЦ, — нею із-за океану керував Святійший Патріарх Мстислав (Скрипник).

Парафія Серафима Саровського, де я нині настояте-лем, а в ті роки першим старостою громади був мій бать-ко — Василь Ткачук, член Української Гельсинської спілки, утворена до проголошення Незалежності України. Тому державну реєстрацію наша громада змогла отримати лише 1993 року, коли вже був утворений Київський Патріархат (шляхом об'єднання двох церковних структур — УАПЦ та УПЦ) і коли влада стала більш-менш лояльно сприй-мати ідею утвердження в Україні української Церкви. Взввши собі назву при реєстрації — «Парафія Серафима Саровського», громада на чолі з моїм батьком взялася й за відродження славетної колись Китаївської пустині.

— Саме там, здається, стояла Трапезна церква Серафима Саровського?

— Так, вона діяла до початку Другої світової війни, а на час нашої реєстрації не використовувалася за призначен-ням — у ній розташовувався клуб-кінотеатр Інституту бджільництва та риболовства. Тому, подаючи на реє-страцію парафіяльні документи, ми долучили до них прохання до міської адміністрації (її очолював тоді пан Косаківський), аби громаді Серафима Саровського нада-ли в розпорядження храм Серафима Саровського. Інших претендентів на нього не було. Та коли Московський Патріархат в Україні довідався, що в Київській міській державній адміністрації вже підготовлено розпоряджен-ня про передачу нашій громаді храму, то на його дверях просто позбивали замки, його захопили так звані мона-хи Києво-Печерської Лаври під приводом Відродження Свято-Китаївського Пустинського Скиту. Ми лишилися ні з чим. Звернення до Генерального прокурора, до ба-гатьох інших державних посадовців та установ не дали позитивного результату. Наших звернень з приводу захо-плення храму тодішня влада не почула. Це дало підста-ви зайвий раз подумати, що національні святині-храми України належать не Українській Православній Церкві, а Московському Патріархату в Україні.

На той час я працював у патріархії УПЦ Київського Патріархату на посаді референта відділу зовнішньоцер-ковних зносин. Працював, можна сказати, пліч-о-пліч

з Патріархом Української Церкви блаженної пам'яті свя-тійшим Володимиром (Романюком). То була людина ба-гатостраждальна — дисидент, політв'язень, який відсидів 19 років за волю України та Української Церкви, — але дуже демократична, він називав отцем навіть молодого свяще-ника, панібратства і фамільярності собі не дозволяв.

Так от, владики Володимир, який добре знав мого батька й те, що, крім основної роботи в Патріархії, я опі-куюся справами парафії Серафима Саровського, якось сказав мені: мовляв, отче Сергію, не сподівайся на повер-нення храму Серафима Саровського, шукай іншої ділян-ки і громадою будуй новий, власний храм...

Ті слова стали пророчими, бо й справді: споруди Китаївської пустині всуціль захоплені Московським Патріархатом, тамтешні люди, які прописані і прожива-ють в колишніх монаших келіях з повоєнного часу, потер-пають, монахи погрожують їм виселенням. Натомість мі-сто і держава не надали тим людям нове житло. Виникла величезна проблема. Вона закладена ще в 1993–94 роках тодішньою міською владою. Тому теперішньому столич-ному голові доводиться, бува, приїздити до Китаївської пустині й особисто розрізати ножицями колючий дріт, аби люди, які там мешкають, могли з дітьми вільно ходи-ти тією територією, дістатися озера...

«ІСТОРИЧНИЙ ФУНДАМЕНТ ЦЕРКВИ ПОЧИНАЄТЬСЯ ЗІ СХОДИНОК ДО СКВЕРИКА»

— Слухаючи Вас, спадає на думку: невже шлях до від-родження національних святинь має пролягати довко-лишніми манівцями і бути вкритим — у прямому й пере-носному сенсі — колючим дротом?!

— Страшенно пригніченим з цього приводу не раз був і я. Але треба було з чогось починати (чи продовжувати?), і надумав я ознайомитися з історичними дослідження-ми про столичні храми. Саме так вийшов на Стрітенську церкву. Виявилось, що вона — одна з дев'яти, для відбу-дови яких є історичні підстави.

Бог послав нам добрих побожних людей і архітекто-ра Яноша Віга. Довідавшись про наші поневіряння, він пообіцяв зробити благодійний проект відтворення хра-му. Мене це не тільки глибоко вразило, але й додало сил. Почав збирати всілякі документи на відбудову храму. На це пішло два роки, починаючи з 1996-го.

Тим часом майстерня Яноша Віга виготовила ескізний проект, використавши форми Стрітенської церкви зраз-ка 1852–1861 років.

— Тобто тієї самої, до розпису якої доклали свого хи-сту Тарас Шевченко та його побратим Іван Сошенко?

— Саме так. Хоча Віг розробив ще один варіант відбу-дови церкви — такою, якою вона була в останні роки сво-го існування. Однак всі зупинилися на зразку середини ХІХ століття — «шевченко-сошенківському». Саме його ми й захистили в 1999 році на містобудівній ралі.

— Що ж було далі?

— Друга важлива перемога і друге, можна сказати, ди-хання — було проведено безконтактне дослідження за-лишків підмурків Стрітенської церкви.

— Що то за метода така?

— Безконтактний метод просвічування та зондуван-ня ґрунту. То сучасна технологія, яка дозволяє, не розри-ваючи ділянки (в даному випадку — сквер перед Торгово-промисловою палатою), абсолютно достеменно визначити наявність фундаменту і взагалі всього, що там знаходиться.

Але запитання ваше дуже доречне, принципо-ве. Бо з цього приводу існують різні думки. Науково-дослідне підприємство “Діаскарб”, наприклад, яке прово-дило безконтактне дослідження, цілковито переконане, і цьому є відповідне підтвердження: історичний фунда-мент Стрітенської церкви починається зі сходинок на вході до скверика і закінчується перед нашою капличкою. Тим часом Інститут археології Національної Академії наук України та його директор академік Толочко ствер-джують: ні, мовляв, історична ділянка храму знаходиться туди десь далі, поблизу технікуму радіоелектроніки.

Хоча, до слова кажучи, Петро Петрович мешкає зов-сім поруч від нас, на Стрітенській же вулиці, однак жод-ного разу сюди не навідувався. Ми ж зверталися до його установи з проханням про археологічні розкопки, проте отримали у відповідь кошторис на ті роботи, який ані-як не подужати простій релігійній громаді, — 600 тисяч гривень. Зважмо: окрім цього, увесь комплекс проектних робіт (а це великомасштабні роботи!) «тягне» орієнтовно на 800 тисяч. Ні, ми аж ніяк не дорікаємо Інституту археології, тим більше не тримаємо жодної образи на його директора особисто. Очевидно, й справді існують такі розцінки археологічних розкопок...

— Який же вихід було знайдено, і чому Ви назвали його другою перемогою у справі відродження Стрітенської церкви?

— Доля звела нас із тодішнім депутатом Київської міської ради, головою Шевченківської районної органі-зації Народного Руху — Валерієм Лебедівським. Саме він і зголосився на безкорисливу допомогу — за його депутат-ський кошт було здійснено безконтактне дослідження за-лишків підмурків церкви. Треба віддати належне Валерію Анатолійовичу: починаючи з 1998 року й до сьогодні він постійно опікується справою відродження краму. Хоч не олігарх, за його плечима немає ні фірм, ані банківських ра-хунків. Є просто людська порядність, віра в Бога і патріо-тизм. Саме вони й спричинили нашу другу перемогу на шляху до відтворення Стрітенської церкви. Це дало підста-ви Управлінню охорони пам'яток культури та історичного середовища КМДА, яке очолював Руслан Кухаренко, під-готувати проект розпорядження голови про відтворення Стрітенської церкви. Йому, проте, не судилося здійснитися.

«КАПЛИЧКА — НАРІЖНИЙ КАМІНЬ ВЕЛИКОГО ХРАМУ»

— Про той нереалізований проект кияни, очевидно, мусять знати: засоби масової інформації свого часу дружно іронізували — мовляв, замість Стрітенської цер-кви збудували маленьку капличку...

— Її будівництво було не самоціллю...

Для громади лишалося незрозумілим: чому раптом усе водночас загальмува-лося? Адже на святу справу від-творення храму Стрітення Господнього покладено вже стільки сил і часу! Я навіть зараз не зможу пере-лічити всіх установ, а їх було набагато більше 100, куди довелося звертатися у справі відродження історичної пам'ятки-храму. Хоча всі записи, папери, координати щодо цього маю і зберігаю.

Усе це, надбане до 2000 року, громада вирішила скрі-пити своєю духовною печаттю. Тоді й виникла думка: до-поки не можемо розпочати відродження великого храму, чому б не побудувати бодай маленьку капличку, яка стане для нас духовним натхненням і наріжним каменем май-бутньої відбудови великого храму.

Наша капличка доволі оригінальна, вона є цілісною конструкцією. В разі потреби її можна було б демонту-вати і перевезти на інше місце. Громада — а це 84 по-стійних, жертвовних та національно свідомих парафі-ян — дуже любить свою кап-личку, а мені завжди дуже приємно бачити її переповненою.

— Вона й справді замаленька. Метрів до 20 квадратних?

— 18. Найменша капличка в Києві. Щоправда, прибудували ще притвор двометровий. Хоча й це, що маємо, — дар Божий для нас. Бо впродовж кількох років до будівництва каплички громада молилася просто неба. А парафіяни наші, треба сказати, — люди незвичайні, гуртом прагнемо відродити традиції української Церкви. Не обходилися й тут без помочі Божої та добрих друзів громади. Їхні святі справи варті бодай кількох добрих слів для публічного знайомства.

Як і раніше, плече допомоги підставив Валерій Лебедівський. Господь благословив його, і тепер Валерій Анатолійович є вже народним депутатом України. 10 тисяч гривень із власних заощаджень пожертвував на капличку наш парафіянин, художник Олександр Запрудський. Відгукнувся і депутат Київської міськради Микола Казаков: придбав для каплички куполок, через рік — ще один. Поклопотався й про кондиціонер, інколи допомагав сплачувати оренду приміщення недільної школи “Закону Божого” при нашій парафії, а до дня святого Миколая й Великодня щоразу привозить цукерки, паски — ми роздаємо їх дітям і дорослим. І от що, як кажуть, цікаво: Микола Михайлович — не наш депутат, парафія Серафима Саровського і наша капличка знаходиться не в його виборчому окрузі. Словом, у своєму добродійстві він не має ніякого іншого інтересу, окрім духовного.

Принагідно сердечне слово подяки адресую і голові Шевченківської райдерж- адміністрації Миколі Харитончуку, і президенту Торгово-промислової палати (найближча сусідка каплички) Сергію Скрипниченку. А тепер ось до наших благодійників долучився і Президент України Віктор Ющенко.

«ПРЕЗИДЕНТ ПОСАДИВ МЕНЕ У СВОЄ АВТО І ВІДВІЗ ДО МІСЬКОГО ГОЛОВИ»

— Як вдалося Вам залучити Президента до когорти покровителів громади у її устремліннях відродити Стрітенську церкву?

— Віктор Андрійович — людина віруюча, і віра та — правда, не формальна, не показна. Наша громада, я особисто, як її настоятель, кілька разів мали можливість зустрічатися з ним ще тоді, коли він не був Президентом. Розповідали йому, як громада бідкається у своїх клопо-

тах щодо відродження храму. І от тепер, коли Господь Бог почув молитви української пастви і благословив Віктора Андрійовича на президентство, без нього і без його участі не відбулося б, мабуть, те, що вже маємо, — усі реальні передумови для відродження храму.

А світлий день відродження Стрітенської церкви настав 21 березня 2005 року: Віктор Андрійович поспішав тоді на зустріч із французькою делегацією, яка мала відбутися у Торгово-промисловій палаті. Довідавшись про те, наша громада зустріла Віктора Андрійовича тут, на церковному подвір’ї, з хоругвами та плакатом «Парафія Серафима Саровського вітає Президента України». Бачимо: під’їжджає його авто, але Віктор Андрійович поки що нас не помічає. Тому починаємо вигукувати: «Ющенко!». Він оглянувся, побачив хоругви, транспарант, хрест, священика, людей. Одразу ж підійшов до громади. Я благословив його. Він поцілував хрест. Громада вручила йому квіти помаранчевого кольору й запросила до каплички.

Я мав при собі всі документи щодо Стрітенської церкви. Нагадав Президентові її історію й перипетії щодо відродження храму, показав проект відбудови та фото зруйнованої церкви. Віктор Андрійович відповідає на те: «Отче, почекайте. Я піду до французів, від вас нікуди не втечу, повернуся, ми сядемо в машину й поїдемо до мера...».

Доки Президент спілкувався з французами, я собі подумав: ось тут, біля Стрітенської каплички, був і колишній Президент — Леонід Кучма, був і колишній прем’єр-міністр — Віктор Янукович. До них ми також зверталися: допоможіть віруючим людям у відродженні перлини архітектурного зодчества, допоможіть у відродженні зруйнованої святині. Однак не дочекалися допомоги. А формальні відписки, які отримували від них, — вони не пригнічували, а навпаки, робили нас ще міцнішими. Ми продовжували ревно молитися Богові і працювати на відродження святині.

А Віктор Андрійович таки дотримав свого слова: за півтори години він посадив мене у своє авто і відвіз до київського міського голови. Олександрові Омельченку я виклав докладно суть справи і розповів про те, як ми вже дев’ять років поспіль ходимо по колу, але й досі немає розпорядження про відбудову Стрітенської церкви. Олександр Олександрович узяв наші листи, написав відповідну резолюцію. Невдовзі на сесії Київради депутати ухвалили рішення про землевідвід під відтво-

рення храму, а міськдержадміністрація видала відповідне розпорядження про відбудову церкви Стрітення Господнього.

БУДИНОЧОК, ДЕ БУВАВ ТАРАС ШЕВЧЕНКО У СВОГО ПОБРАТИМА СОШЕНКА

— Отче Сергію, давайте підіб’ємо невеличкий підсумок: що маємо на сьогодні у справі відродження храму?

— Перше: відтворення його відбувається під персональною опікою і патронатом Президента. Далі. Є розпорядження КМДА від 05.04.2005 № 515 «Про проектування та відбудову храму Стрітення Господнього на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської у Шевченківському районі». Ним передбачено увесь комплекс необхідних робіт. Визначено також конкретного замовника відтворення Стрітенської церкви — комунальне підприємство «Дирекція реставраційно-відновлювальних робіт». Є також історична ділянка, вільна від будь-якої іншої забудови, є ескізний проект і технічні умови — словом, є все для плідної й добродійної роботи. І я маю надію, що дирекція реставраційно-відновлювальних робіт проводить нині усі необхідні заходи, аби вкластися у передбачений графік відтворення храму. У документі КМДА сказано, що археологічні роботи необхідно провести до 1 листопада нинішнього року. А вже з весни, сподіваюся, розпочнеться безпосереднє будівництво. Завдячуючи сучасним технологіям, та й з власного, можна сказати, досвіду (був учасником закладання капсули на відродження храму Різдва Христового на Поштової площі) знаю: усі роботи реально виконати упродовж двох років.

— Як фінансуватиметься проект?

— Кошти на відбудову церкви Київська адміністрація сподівається отримати від інвесторів. Хоча досягти цього, судячи з наявного у даній справі досвіду, вочевидь, буде непросто — важко знайти охочих вкласти кошти в такий неприбутковий проект, як будівництво храму.

Проте справедливим є й інше твердження: тому, хто працює, хто несе добрий хрест, — треба допомагати. Парафія Серафима Саровського на кожній службі молиться, щоби Господь Бог послав нам добрих помічників для відбудови храму та прилеглих до нього історико-архітектурних споруд.

— Про які ще споруди йдеться?

— Про колишню двоповерхову дерев’яну будівлю па-

рафіяльної школи, яка належала Стрітенській церкві. У ній мешкав Іван Сошенко та бував Тарас Шевченко в часи перебудови храму в ХІХ столітті. Пригадуєте початок нашої розмови? Так от, громада мріє створити у відтвореній будівлі кімнату-музей великого Кобзаря та його побратима.

— Що стоїть на заваді цьому?

— Будиночок той був на Великій Житомирській, 36. Зруйнували його в 1980 році. Просто не хотіли ремонтувати. Бо тут якраз на носі олімпіада, закордонні гості й таке інше. Але на місці того будинку залишилася поки що порожньою ділянка, маємо також історичне фото і всі необхідні архівні документи. Тому громада у 2001 році зініціювала й відбудову цього будинку — у Києві не так уже й багато історичних місць, де бував чи жив національний геній — Тарас Шевченко.

Ініціатива громади не залишилася непоміченою — 22 листопада 2001 року отримали листа: «Ваш намір щодо відбудови колишнього парафіяльного будинку за адресою: вул. Велика Житомирська, 36, що історично належав Стрітенській церкві, в якому мешкав Сошенко та зупинявся Тарас Шевченко, підтримується в Шевченківському районі м. Києва держадміністрацією...».

Лихо, однак, у тім, що за недоглядом когось із чиновників заповідну територію ще раніше передали для будівництва нового італійського посольства. Навесні минулого року її вже загородили будівельним парканом. Така обставина дуже засмутила, але рук ми не опускаємо. Слава Богу, Київ ще не забудований повністю. Для посольства не варто, можливо, шукати місце на території Лаври, як то вже було колись, чи на іншій церковно-історичній землі, як тепер. Італійці, певен, зрозуміють киян, адже давній Рим має бути добре обізнаним (можливо, як ніхто інший у світі) з міжнародними нормами охорони культурної спадщини, всього пов’язаного з відродженням зруйнованих пам’яток історії та архітектури.

Парафія Серафима Саровського також розглядає відродження Стрітенської церкви і всього, що з нею пов’язане, не тільки як акт фізичної відбудови архітектурної і церковної споруди, але й як явище високодуховне. За цим стоять поняття «людяності», «порядності», «культури нації». У цьому й криється глибинний сенс відродження зруйнованих храмів.

З інтерв’ю в журналі «Київ» № 7–8 ’2005

Бесіду з отцем СЕРГІЄМ (ТКАЧУКОМ)
вів Володимир СТУПАК

З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ СТРІТЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ В КИЄВІ

Вперше на топографічному зображенні м. Києва Стрітенська церква позначена в XIII столітті біля західних (Галицьких, Львівських) воріт при в'їзді на територію стародавнього Києва у межі валів граду Ярослава.

Свідчення про розташування Стрітенської церкви на цьому ж місці зафіксовані на двох картах-планах м. Києва: в Епоху іноземного володарювання XVI століття та на плані Києва по возз'єднанні його з Росією XVII століття.

Про Стрітенську церкву біля Галицьких воріт і Львівської брами досконало згадано у двотомному виданні «Описання Києва» про історичні пам'ятки міста Михайлом Закревським у 1888 р. Відкориговану геометрію забудови церкви за вказівками імператора Росії у 1911–1912 рр. Стрітенську церкву в останнє зафіксовано на генеральному плані м. Києва у 1925 р.

Перша дерев'яна церква Стрітення Господня з'явилася на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської у XVIII столітті — автор, на превеликий жаль, є невідомий.

Після знесення Львівських воріт (Західних, Галицьких) на цю дерев'яну церкву у 1795 році перенесено ікону Божої матері Всіх скорботних Радощі яка стала головною святинею храму. Церква за недоведеними історичними даними згоріла від пожежі.

Стрітенська церква у 1853–1861 рр. побудована заново за проектом київського єпархіального архітектора Павла Івановича Спарро. Освячена 21 жовтня 1861 року. Церква була споруджена кам'яною, з дерев'яною банею у формах «російського стилю» з характерними кілеподібними закомарами західної стіни.

У 1880 році за клопотаннями церкви стало питання про її розширення та заміну дерев'яної бані на цегляну.

Проект церкви було виконано єпархіальним архітектором Володимиром Миколаєвичем Ніколаєвим протягом 1880–1883 рр., який неодноразово переробляв проект за вказівками з імператорського Петербурга. До церкви було прибудовано приділ та кам'яну баню. Внаслідок перебудови церква змінила свої форми на більш модернізовані та репрезентативні, псевдовізантійські. В об'ємно-просторовій композиції храму домінували дві бані, які вінчали: одна центральну частину церкви, та друга — дзвіницю над притвором. Південна та північна прибудови розширили церкву у плані та надали церкві хрещатий вигляд.

Остаточний варіант церкви, який дійшов до нашого часу, (до 1934 р.) був зведений за проектом єпархіального архітектора Євгена Федоровича Єрмакова в 1911–1912 рр. За цим проектом було розібрано дзвіницю В. М. Ніколаєва, подовжено західну частину церкви і над її притвором споруджено нову вищу дзвіницю. Стил ь архітектури церкви було збережено російсько-візантійським.

Сінна площа у 1870-х рр.

В об'ємно-просторовій композиції однокупольного, з дзвіницею над притвором, храму домінували два сферичні куполи — самого храму та дзвіниці. Під храмом у напівпідвалі, крім допоміжного приміщення, було влаштовано чотири помешкання, в одному із яких жила родина священника.

У 1920 році храм переданий владою Синодальній громаді, яку радянська влада зареєструвала як парафіяльну у липні того ж року. Храм Стрітення Господнього залишався діючим до 1934 року, але невдовзі був закритий і підірваний у зв'язку із планами Радянської влади з перетворення м. Києва з релігійно-міщанської в індустріальну столицю УРСР за пропозиціями керуючого відділом пропаганди та агітації ЦК КП(б) України (1930–1933 рр.), секретарем ЦК КП(б) України (1933 р.) П. П. Постишевим і у зв'язку з намірами реконструкції Сінної (Львівської) площі в м. Києві.

Найважливіші відомості про Стрітенську церкву містяться у розвідках дослідників Києва XIX ст. Миколи Закревського («Описание Киева», 1868) і Михайла Захарченка («Киев теперь и прежде», вид. Стефан Кульженко, 1888) та сучасного киевознавця Михайла Кальницького.

ПЕРВІСНІ СВДЧЕННЯ ПРО СТРІТЕНСЬКУ ЦЕРКВУ М. ЗАКРЕВСЬКОГО, 1868

Ця приходська церква знаходиться у західній частині Старого Міста, біля Львівських (у давнину — Жидівських) Воріт, від яких йде шлях на Білогородку. Час заснування первісної церкви Стрітення Господнього невідомий. Митрополит Гедеон-Святополк князь Четвертинський у своєму духовному заповіті, писаному від 21 березня 1690 р., кажучи про всі Київські монастирі й церкви, нічого не згадує про Стрітенську церкву; виходить, її тоді ще не було, і ймовірно її споруджено не раніше початку XVIII століття. Деякі догадливі описувачі думають, що за прикладом Золотих Воріт, і на стародавніх Жидівських (Львівських) Воротах була церква в ім'я Стрітення Господнього, «що нагадує в'їжджаючим до Києва благобажання киян». Але як Літописці про це нічого не говорять, то й подібні фантазії ні до чого не ведуть. Новітні письменники повідомляють, що біля Львівських Воріт, після колишньої застарілої й розваленної, невідомо коли заснованої церкви, знов збудовано іншу 1752 року, також дерев'яну; що дерев'яні Львівські Ворота, замість колишніх кам'яних побудовані, існували до 1795 року. Ікону Пресв. Богородиці «Всіх скорботних

Стрітенська церква на початку ХХ ст.

Радість», що стояла на кам'яних Львівських Воротах, спочатку перенесено до первісно збудованої церкви; а коли вона занепала, ікону потім зберігали в іншій, збудованій 1752 року. Слід однак зауважити, що всі ці звістки — голослівні, непідкріплені жодними посиланнями на офіційні документи; і що з цього предмета необхідно зробити розшуки в архіві Київської духовної консисторії, щоб отримати відомості автентичні. — Збудована 1752 року дерев'яна церква, простоявши ціле століття, нарешті зовсім застаріла. Тому вирішили спорудити нову й до того ж кам'яну. Проект був доволі великий; передбачали збудувати церкву на два поверхи, нестача коштів змусила задовольнитися і одноповерховим однокупольним храмом. Будівлю було закладено 20 жовтня 1853 року, стіни зведено кам'яні, а купол збудовано дерев'яний; 21 жовтня 1861 року відбулося освячення. До цієї нової церкви перенесено ікону Богородиці «Всіх скорботних Радість» і поставлено в особливому кіоті. Святування на честь її відбувається 24 жовтня; а по суботах священник читає акафіст. — Приход цієї церкви знаходиться за колишніми Львівськими Воротами; в ньому рахують до 750 душ прихожан. Дохід церковний простягається до 2300 рублів: крім того, причт міститься в церковних будинках.

ОПИС СТРИТЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ ВІД ВИДАВЦЯ С. КУЛЬЖЕНКА, 1888

Приблизно там, де нині зустрічається Бульварно-Кудрявська вулиця з Великою Житомирською, і де тепер знаходиться Львівська або Сінна площа, за старих часів були Львівські ворота, перейменовані з 30-х років нинішнього століття на Житомирські. Сама будівля воріт існувала ще 1795 року. Нині тут міститься церква Стрітення Господнього, більш відома під ім'ям «Всіх скорботних Радість», назву перероблено простим народом у зовсім неправильну форму — «Скорботна церква». Церква ця приходська, міститься вона в кам'яній будівлі. Головну святиню цього храму складає давній чудотворний образ Богородиці «Всіх скорботних Радість». Ікона ця знаходиться в особливому кіоті під срібною позолоченою ризою. Храмове свято відбувається 2 лютого, а святкування на честь ікони — 24 жовтня. Літургія у Стрітенській церкві відправляється о 7-й годині ранку. Крім того, по суботах перед чудотворним образом щотижня читають акафіст і служать молебень. Час виникнення цього храму з точністю невідомий; але цілком ймовірно, не раніше XVIII століття. Відомо лише, що 1752 року замість колишньої застарілої й розваленної Стрітенської церкви, бувшої

у Львівських воріт, було зведено на тому самому місці дерев'яну будівлю для нової церкви того ж імені. Наприкінці минулого століття до цього храму і було перенесено чудотворну ікону Богородиці «Всіх скорботних Радість», що була до того від глибокої давнини на Львівських воротах. Коли застаріла і ця будівля, в 50-х роках нашого століття було розпочато спорудження кам'яної однокупольної нинішньої церкви, останнім часом наново обробленої.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ПРО СТРИТЕНСЬКУ ЦЕРКВУ

Ще на початку позаминулого століття найстарішу частину Києва оточували оборонні вали, що існували з часів Ярослава Мудрого. Подібні твердині проходили і поблизу нинішньої Львівської площі, де всередину міста вели Львівські ворота. До них сходилися кілька вулиць. Одна з них донині називається Стрітенська — адже поруч стояла дерев'яна церква Стрітення Господнього, збудована у XVIII столітті на місці застарілої, ще більш давньої. Але древні вали було знесено. Стрітенський храм вирішили збудувати наново — вже з каменю. Архітектор Павло Спарро 1852 року розробив проект нової двоярусної будівлі, увінчаної струнками 35-метровими вежами. Для оформлення фасаду був використаний так званий російсько-візантійський стиль. Проект, за тодішніми правилами, розглянув сам государ Микола Павлович. Він наклав резолюцію: «Згоден, але фасад переробити, дуже некрасивий». Столичні фахівці підправили креслення і відіслали для виконання в Київ. Роботи почалися. Але Кримська війна, що розгорілася в той час, змусила відкласти будівництво. Фінансування було різко скорочено. У результаті довелося переглянути задум, зробивши його набагато скромнішим. До 1861 року храм побудували одноступовим і увінчали нескладним дерев'яним куполом. Такий непоказний вигляд він мав протягом трьох десятиліть. Втім, з часом храмова громада накопичила кошти. У 1880-і роки зодчий Володимир Ніколаєв значно розширив Стрітенську церкву — наскільки дозволяла вузька ділянка між Стрітенською та Великою Житомирською вулицями. Будова здобула монументальні фасади в стилі візантійського зодчества і була увінчана масивним куполом, а спереду була прибудована дзвіниця.

Ще через чверть століття зростання парафіяльного населення привело до того, що навіть нових розмірів Стрітенської церкви стало вже недостатньо. Але терито-

рії для розширення практично не було. Автор проекту чергової реконструкції Євген Єрмаков у 1911–1912 роках зміг тільки подовжити західну частину храму, перемістивши дзвіницю на кілька метрів уперед — по суті, впригол до проїжджої частини.

Храм залишався діючим і в перші радянські роки. Тоді по всьому Києву прокотилася чутка про подію, що сталася 19 липня 1923 року. Свідки стверджували, що покриття дзвіниці Стрітенського храму дивним чином оновилося, засяявши свіжою позолотою. До церкви на Львівській площі відразу ж рушили натовпи віруючих.

Зрозуміло, що більшовицька влада, яка дотримувалася політики державного атеїзму, не зраділа диву. В пресі опублікували серію інтерв'ю з ученими, що пояснювали дивний факт природними причинами; тут же друкувалися фейлетони, що висміювали церковників і забобонних городян (автором одного з них був знаменитий український сатирик Остап Вишня). А потім і самої церкви не стало. Її знесли в середині 1930-х років разом з багатьма іншими київськими святинями.

М. Б. Кальницький

ПРО СТРИТЕНСЬКУ ЦЕРКВУ В СТРУКТУРІ ЛЬВІВСЬКОЇ ПЛОЩІ

Досліджуваний об'єкт до середини 1930-х років знаходився у північно-західній частині Старокиївського плато на Львівській площі, що розміщується там, де закінчуються вулиці: Велика Житомирська, Стрітенська, Рейтарська, Ярославів Вал та починаються вулиці Бульварно-Кудрявська та Січових Стрільців. За часів Київської Русі ця місцевість була північно-західною околицею граду Ярослава Мудрого. Тут проходила лінія оборонних валів з врізаними в них в'їзними воротами, які звали Жидівські. Як вважають деякі дослідники, ця назва походить від єврейської громади, що проживала біля них. Про київських євреїв, що з'явилися в Києві ймовірно наприкінці IX — на початку X ст., літопис згадує неодноразово, але саме під 1124 р., в оповіданні про жахливе лихо, що спіткало місто 23-24 червня, в ньому повідомляється таке:

«В лето 6632.

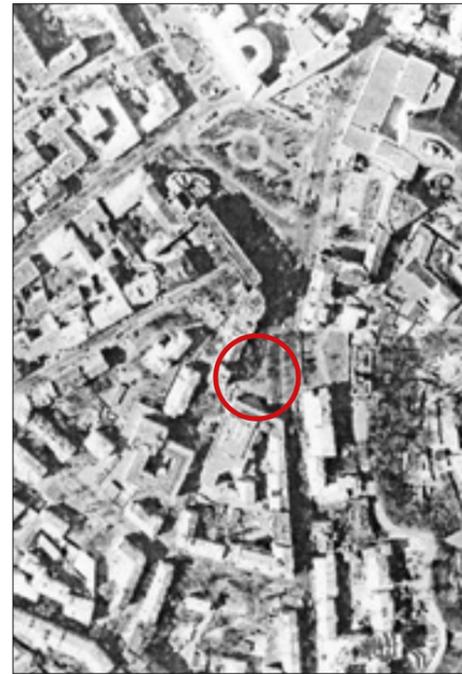
... У се же лето бисть бездождье. Тогда ж погоре Подолье все, на канун святого Рождества Ивана Крестителя і Предтеча; в утріи же день погоре Гора і монастиреве

План Києва 1745 р.

Сінна площа з плану 1803 р.

Вигляд площі із супутника, 1990-ті рр.

Сінна площа у квітні 1918 р.

всі, що їх на Горі в граде, і Жидове». (Літопис Руський. За Іпатіївським списком. — ПСРЛ. Т. 2. Ипатьевская летопись. СПб., 1908).

У цьому фрагменті літописного тексту привертає увагу особливий акцент, який зроблено на слові «Жидове». Можливо, це якраз і вказує на те, що в Києві колись існував єврейський квартал або відокремлене місце, де досить компактно проживали юдеї, місцерозташування яких біля західних воріт, звідки починалася дорога до Польщі, підтверджує найменування самої брами — похідне від польського слова «жид», очевидно принесене мандрівними польськими купцями.

Де жили євреї перед заснуванням князем Ярославом Мудрим «великого» граду, достеменно невідомо, хоча деякі історики вважають місцем їхнього проживання територію одного з відрогів Старокиївської гори, де пізніше виник Копирів кінець. У пізніших документах західні ворота згадуються як Львівські (ймовірно, це були вже зовсім інші ворота, влаштовані тут у XVII ст., під час будівництва Старокиївської фортеці). З 1835 року їх називають Житомирськими, а в середині XIX ст. на місці розібраних воріт влаштовують Житомирську заставу, яка проіснувала тут, очевидно, до 1873 року.

«...1873 року через зняття земляних валів утворилася

велика площа, на якій влаштовано ринок, а вранці проводиться продаж привезеного сіна, дров та лісу для будівництва. Ця площа названа 1869 року Львівською, на згадку про те, що в тій місцевості існувала Львівська брама, але більш відома вона під ім'ям Сінної площі» (Сементовский Н. М. Киев, его святыни, древности, достопамятности и сведения, необходимые для его почитателей и путешественников. К.: тип. Сементовского, 1864).

Тут необхідно зазначити, що Львівська площа вперше згадується під тією назвою ще 1860 року, а 1869 року цю назву було закріплено за нею офіційно. Сінний базар (на якому, до речі, вже давно не торгували ні сіном, ні дровами) розміщувався на Львівській (Сінній) площі до 1958 року, а потім був перенесений на вул. Воровського, у спеціально побудований для нього комплекс будівель, де й функціонував до 2006 року, як і раніше, під двома паралельними назвами: офіційним — Центральний (так і не прижився) і народним — Сінний.

Про православний храм, що знаходився до середини 1930-х років на розі вулиць Велика Житомирська та Стрітенська, у краєзнавчій літературі, присвяченій історії Києва, містяться мізерні та суперечливі відомості. Саме на недостовірність та суперечливість історії виникнення Стрітенської церкви ще у XIX ст. звернув увагу ві-

домий київський історик М. Закревський. Протягом багатьох років легенда про давнє походження Стрітенської церкви продовжувала існувати, незважаючи на представлені М. Закревським досить переконливі аргументи. От що пише, наприклад, Кость Шероцький:

«Львівська брама існувала ще 1795 року; нині на місці воріт стоїть Стрітенська церква — відома, як церква всіх скорботних. Церква тут існувала здавна. На плані Києва 1695 року вона має вигляд дерев'яної будівлі з куполом та трьома дверима чи вівтарними півкружжями. 1752 року сюди був перенесений образ Божої Матері всіх скорботних, що висів начебто на Львівській брамі, що навряд чи справедливо, бо ця ікона має сімейний характер (зображені на ній Кирик і Улита — патрони замовників), вона не старша за XVII століття і московського походження. Нинішній храм збудовано в середині XIX століття. Архітектура його нескладна звичайного офіційного типу» (К. В. Шероцький. Киев: путеводитель. К.: тип. С. В. Кульженко, 1918).

Наведений вище текст містить характерний приклад фактичної помилки з приводу давності Стрітенської церкви. На згаданому К. Шероцьким плані 1695 року полковника Ушакова практично всі київські церкви, каплиці та монастирі відмічені хрестами, що їх вінчали,

і пояснювальними підписами. Так, наприклад, чітко видно каплицю, що знаходилася неподалік Софійської брами. У той же час біля Львівської брами немає ні зображення церкви, ні будь-якого супровідного підпису. Це дає підставу погодитися з аргументами М. Закревського. Зображення церкви ймовірно вперше з'являється на плані Києва 1745 року, і там воно співіснує із зображенням дерев'яних Львівських воріт, що робить припущення К. Шероцького про розташування церкви також неприйнятним. Тут доречним буде зазначити, що, на жаль, частково збережені фортифікаційні споруди, що захищали колись Київ, не були в свій час досконально досліджені й при проведенні в XIX ст. нівелювання та перепланування території міста, без належної фіксації — знищені. Збереглися лише деякі розрізнені фрагменти потужної оборонної системи, у тому числі локалізована межа граду Ярослава Мудрого біля Золотих воріт та в районі сучасних вулиць Малопідвальної та Бориса Грінченка.

Ось чому кожна нова археологічна знахідка викликає величезний інтерес у істориків, іноді провокуючи серйозні суперечки. Особливо це стосується давньої межі міста. У 1969-1970 роках археологи досліджували залишки оборонного валу в тилу садиби № 38 на вулиці В. Житомирській. Цей вал не входив до системи обо-

Львівська площа, фото 1924 р.

Львівська площа, фото 1959 р.

Львівська площа 1970-х рр.

ронних споруд граду Володимира і, швидше за все, має прямий стосунок до виявленого 1978 року за вулицею Рейтарською, 36 і 38 валу, мова про який піде нижче.

Під час проведених 1973 року археологічних розкопок у садибі № 33 на вулиці Рейтарській був виявлений оборонний рів, вирізаний у материковому ґрунті. Він починався біля будинку № 35 і простежувався протягом 30 м у напрямку з північного заходу на південний схід, а потім його 15-метровий фрагмент повертав на південний захід і пролягав у бік вулиці Великої Підвальної (Ярославів Вал). Було також виявлено його продовження під будинком № 35 у бік Львівської площі. Глибина рову становила близько 4–5 м, а ширина 12–13 м. Спочатку цей рів віднесли до часу, що передував будівництву граду Ярослава, проте у процесі більш детального вивчення він був визнаний складовою оборонної споруди, зведеної за часів Ярослава Мудрого. 1978 року на тій же вулиці, в садибах № 36 та № 38 був зафіксований фрагмент оборонного, що містить дерев'яні конструкції, валу, який пролягав у напрямку південь-північ між вулицями Рейтарською та В. Житомирською. При спорудженні в 1978–1980 роках на Львівській пло-

щі перед Будинком торгівлі фонтану, археологи отримали нагоду вивчити фрагмент ще однієї фортифікаційної споруди. При дослідженні з'ясувалося, що протягом 100 м простежується правильної форми рів, який має у верхній частині ширину близько 15 м при глибині 5 м. Він перетинав Львівську площу з південного сходу на північний захід і йшов прямо під центральну частину Будинку торгівлі. Час його створення встановити не вдалося, але дослідники вважають, що швидше за все, це частина оборонних укріплень Копиріва кінця, споруджених у XII столітті. Під час археологічних пошуків 1981 року за Стрітенською, 9 були відкриті фрагменти двох давньоруських вулиць. Перша з них — «мала», 3 м завширшки, пролягала перпендикулярно до вулиці Стрітенської, простежуючись протягом 10 метрів. Друга — «велика», досягала ширини 6 м і проходила в 35–40 м південніше, але майже паралельно вулиці Стрітенській. Протягом 85 м від вулиці Олесь Гончара до садиби за Стрітенською, 11 вдалося дослідити чотири її ділянки. Безперечно «велика» вулиця, маючи орієнтацію на захід і пролягаючи від Софійського собору у напрямку до оборонних валів, за всіма ознаками була

однією з головних вулиць граду князя Ярослава. У липні-серпні 1996 року в садибі № 10 на вулиці Стрітенській при підготовці ділянки до будівництва нової будівлі Торгово-промислової палати археологи Старокиївської експедиції Інституту археології НАН України виявили сліди ще одного оборонного укріплення, у поєднанні рову та валу. На жаль, встановити реальну глибину рову не вдалося, тому що його більша частина опинилася під тротуаром Стрітенської вулиці. Дослідження знайденого фрагмента стародавньої оборонної споруди дозволили з'ясувати, що лінія укріплень, пролягаючи вздовж вулиці на дільниці розкопок, тобто не доходячи до Львівської площі, робила поворот у бік схилів Старокиївської гори, гіпотетично перетинаючи вулицю В. Житомирську

Цей фрагмент оборонних споруд не вписується у виявлену на вулиці Рейтарській лінію укріплень, що дозволяє припустити неодноразове переміщення західної межі граду князя Ярослава. Підтвердженням тому може бути ще одне не менш важливе відкриття, зроблене археологами на досліджуваній ділянці. Виявилось, що давній рів був засипаний одночасно зі зносом валу ще в XII ст.,

і це можна пояснити тільки будівництвом нових оборонних рубежів.

Отже, західні ворота міста Ярослава, ймовірно, спочатку були розташовані на місці проїжджої частини вулиці В. Житомирської, десь у районі садиби № 33, тобто набагато східніше їхнього «хрестоматійного» розташування, та при подальших реконструкціях укріплень, очевидно, розбиралися і переносилися на нове місце. Не виключено, що подібне відбувалося й на інших ділянках оборонної лінії. Отже — град Ярослава Мудрого спочатку займав не таку велику територію, як прийнято вважати.

Західна межа Ярославова граду, що проходила якраз місцевістю, яку тепер займає Львівська площа, за давніх часів з різних причин неодноразово переміщалася, відмічаючи тим самим розширення міської території. Про це власне і свідчать результати археологічних досліджень, що проводяться тут.

О. В. Возницький

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ХРАМ У СТАРОМУ КИЄВІ

З 1880 року церковний притч клопотався про розширення церкви й заміну дерев'яної бані цегляною. Відповідні креслення склав епархіальний архітектор Володимир Ніколаєв, але протягом 1880–1883 років йому довелося неодноразово переробляти проект за вказівками з Петербурга. Зрештою, 1883 року роботи почалися й у жовтні наступного року успішно завершилися (при цьому було використано грошове пожертвування баронеси Марії Штейнгель).

Внаслідок перебудови церква змінила свої форми на більш модернізовані та репрезентативні псевдовізантійські. В об'ємно-просторовій композиції храму домінували дві сферичні бані, які вінчали один верх та дзвіницю над притвором. Вікна барабану мали характерні для стилю напівциркульні перемички, об'єднані архівольтами. Південна та північна прибудови надали храмові хрещатий вигляд у плані.

Сергій Ткачук, настоятель Парафії, протоієрей

ЧУДЕСА СТРИТЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Стрітенська церква не постраждала під час артилерійського обстрілу при штурмі Києва армією Муравйова та пережила всі київські політичні перевороты. Вона зазнавала пограбувань, проте залишалась діючою. Перший інтерес до церкви більшовики проявили в 1920–1921 роках під час активізації атеїстичного руху. 1922 року із Стрітенської церкви, так само як і з інших київських церков, під приводом допомоги голодуючим з Поволжя, були винесені усі культові предмети, що складали хоч якусь матеріальну цінність. А наступного 1923 року відбулася подія, що змусила більшовиків неабияк похвилюватися.

«ДИВО ОНОВЛЕННЯ» ЦЕРКОВНИХ КУПОЛІВ

Вигадка чорносотенців. Ворожий чорносотенський елемент — усілякі провокатори й безробітні контрреволюціонери, вигадуючи та висмоктуючи з пальця усілякі новини, аби вплинути на темний та неосвічений елемент базарних торгових та усіляких дільців з товкучок та тим

самим спекулювати на релігійних оманах фанатичних мас, 20 червня пустили по місту Києву провокаційну чутку про те, що на дзвіниці Стрітенської церкви на Сінному ринку (цікаво, що усі чутки ринкового походження), сталося справжнє диво — «Поновився купол».

Ця чутка розбурхала міщанське болото міста Києва та із усіх куточків на світло із затишних своїх спекулянтських гнізд, повилазили обивательські роззяви, придуркуваті, вбогі темні елементи, пройняті релігійними оманами. Попи цієї церкви заперечують диво та кажуть, що позолота на куполах ні в якій мірі не поновилась, а вчені кажуть, що якби таке «диво» й сталося, то це абсолютно було б не диво, а просто аномальне (ще не вивчене) природне явище.

Відтак, ніяке «диво» не могло б відбутися, але темні та хитрі спекулянтські елементи, від нудьги своїх гнізд, вигадали таке диво, щоб трохи розважитись та тим самим хоч якось зіграти на кишнях обивателів.

Проте вони забули, що тепер не царські часи, коли кожен шахрай міг безкарно дурити темних людей, а для розслідування цього «дива» Київський Губісполком призначив комісію, у склад якої увійшли представники науки в особі академіка Плотнікова, проф. хімії Нелена, завідуючого кабінетом судової експертизи проф. Фаворського, представника Губпрокуратури Білана, а також представників Губліквідкома та Губполітпросвіту.

Комісія вже провела попередні вишукування, та може із впевненістю сказати, що ніякого «дива» не трапилось. З'ясувалося, що попи цієї церкви доводять брехливість цих чуток, а наукова експертиза навіть припускає можливість такого оновлення (звичайно, якби воно дійсно відбулося) і пояснює зміну кольору фарби просто хімічною реакцією.

Це «диво» може лише показати всі ті хитрощі чорносотенського та спекулянтського елемента, якими хочуть придушити неосвічених та нерозуміючих людей.

Нижче ми наводимо думку проф. хімії Плотнікова про природні явища зміни фарб та спростування попів (навіть вони заперечують диво), що доводять брехливість чуток.

ДУМКА ПРОФЕСОРА ХІМІЇ ПЛОТНІКОВА

Професор хімії, академік Плотніков виказав свою думку з приводу «дива».

Благородні метали (срібло, золото, платина) при окисленні темніють. Проте ці окиси, при впливі на них перекису водню, можна зруйнувати, і метал знову буде блищати, як новий. Переокис водню дуже часто утворюється в повітрі після зливи, вона також знаходиться в свіжій дощовій воді, свіжому снігу.

Якби купол дійсно посвітлішав (а це ще є під сумнівом), то це можна пояснити наступним чином. З розповіді церковного притча даної церкви, цей купол був нещодавно покритий свіжою позолотою. Під впливом перекису водню позолота світлішає. А переокис водню утворюється в повітрі під впливом певних метеорологічних умов.

Насиченість повітря водяною парою, що спостерігалось в ці дні, дає привід вважати, що в повітрі утворилася концентрація перекису водню. Саме цим пояснюється освітлення позолоти. А якщо дійсно могла посвітлішати позолота купола, що поки що є під сумнівом, то це повністю пояснюється попереднім.

Як ми бачимо, наука цілком переконливо пояснює такі явища, та над чутками спекулянтів та ринкових торгових можна тільки посміятися. Тільки запекла торговка, що пройнята оманами, не може зрозуміти доказів науки.

Тепер послухаємо, про що каже церковний причт цієї церкви.

ПОПИ ПРО «ДИВО»

Поп Куницький повністю заперечує чутки про зміну фарби на куполі. Купол, з його слів, зовсім не посвітлішав. М. Станкевич, протоієрей цієї церкви, заявив: Я мешкаю навпроти Стрітенської церкви 3 роки, за весь цей час та й тепер я не помічаю ніякої зміни в позолоті. Цей купол позолочено нещодавно, тому він блищить більше, ніж інший. Казати про те, що це диво, ніяк не можна.

Сторож церкви, 65-річний Андрій Бабін каже, що, на його думку, купол не змінився. Його син Данило каже так само, що фарба така як і була. Протоієрей Віталій Кулінський навіть надіслав до редакції «Пролетарської правди» про це листа, в якому написав: «З приводу чуток про оновлення куполу вважаю за необхідне заявити наступне: дзвіниця цієї церкви побудована набагато пізніше самої церкви, а тому позолота на її куполі більш нова, ніж позолота купола церкви, тому купол на дзвіниці завжди мав вигляд більш новий, ніж купол церкви.

Я служу при цьому храмі з січня цього року і таку позолоту бачив з того часу, а тому ніякого дива тут не бачу. Навіть попи заперечують будь-яке диво, а кому як не їм у першу чергу користуватися такими «оновленнями» Очевидно, що усілякі провокатори та шахраї програли й тепер перед комісією Губісполкома поставлено завдання виявити цих шахраїв. Подальше розслідування комісії остаточно прояснить ці шахрайські «оновлення»».

ДІАМАНТОВИЙ КУПОЛ

У Стрітенській церкві з ікони Божої Матері викрадено діамантовий купол та золоті кільця вартістю до 10 000 карбованців.

Газета "Київська думка", 1918

СТО ТИСЯЧ

У церкві, що на Сінному ринку, пограбовано ікону Скорботної Богоматері. Ікона зберігалась в зачиненому на таємний замок кіюті. Злочинець, імовірно, переховувався у храмі з вечора 18 жовтня, відчинив кіот і зняв з ікони коштовну ризу, усіяну перлами та іншим дорогішим камінням. Вранці злочинець непомітно втік із храму. Вартість викраденого до 100 000 карбованців.

Газета «Київська думка», 1918

МІТРОПОЛИЧА ЛІТУРГІЯ

24-го жовтня, в день святкування ікони Божої Матері «усіх скорботних радості», у Стрітенській церкві, що на Сінній площі, де знаходиться ця шанована ікона Божої Матері, божественну літургію здійснював митрополит київський і галицький Антоній, разом із настоятелем церкви та міським духовенством. Після літургії було відслужено молебень».

Газета «Об'єднання», 1919

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО

ДИРЕКЦІЯ РЕСТАВРАЦІЙНО-ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ РОБІТ

04071 м. Київ - 71, вул. Набережно-Лугова, 6 т.462-56-18

14.10.2012 № 068/01-206

на №..... від.....

Голові Державної служби
з питань національної
культурної спадщини
Вінграновському А.М.

Шановний Андрій Миколайович!

Просимо направити на адресу Національної Комісії в справах ЮНЕСКО інформацію, що додається про проєкт Храму Стрітення Господнього на розі вул.Стрітенської та В. Житомирської в Шевченківському районі м. Києва, що має намір побудувати як замовник-інвестор Київська Міська Державна адміністрація, в пам'ятко-охоронній зоні центральної частини.

Додаток в 4-х примірниках надається.

З повагою

В.о. директора

О.О. Шепшок

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Франка, 19
телефон 235-23-78, факс 235-32-57
E-mail: info@mincult.gov.ua

11.09.2013 № 2888/10/61-13
На № 068/01-039 від 03.09.2013

Комунальне підприємство
"Дирекція реставраційно-відновлювальних
робіт"

Міністерство культури України розглянуло подані матеріали і, діючи в межах повноважень, визначених Законом України "Про охорону культурної спадщини", Положенням про Міністерство культури, затвердженим Указом Президента України від 06.04.2011 № 388, й наказом Міністерства культури від 13.03.2012 № 197, погоджує проєктну документацію об'єкта "Проектування та будівництво об'єкту відбудови храму Стрітення Господнього на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської у Шевченківському районі м. Києва. Стадія "П" (проєкт)"

Заступник директора Департаменту
культурної спадщини
та культурних цінностей

В.В.Вечерський

**ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА
ПАЛАТА УКРАЇНИ**

UKRAINIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

Україна, 01601, м. Київ, Velyka Zhytomyrska Str. 33, +380 44 5842824 ucci@ucci.org.ua
вул. Велика Житомирська, 33 Київ, 01601, Ukraine +380 44 5842827 ucci.org.ua
Розрахунковий рахунок 260020128332 в Укресімбанку м. Києва, МФО 322313 Код ЄДРПОУ 00016934

26.10.2014 № 3404/1.2 На № _____ від _____

Святійшому Патріарху Київської і всієї Руси-України Філарету

Ваша Святосте!

Торгово-промислова палата України, дотримуючись рішень державних органів Влади - Указу Президента України № 157/ 2008 від 25 лютого 2008 року «Про невідкладні заходи щодо розвитку міста Києва», Розпорядження КМДА № 515 від 05.04.2005 р., Рішення сесії Київради №238/2813 від 31.03.2005 щодо відродження Стрітенської Церкви тощо, та підтвержуючи тривалість добросусідських відносин з Парафією Серафима Саровського УПЦ-Киї - ініціатором відродження Стрітенського Храму (настоятель протоієрей Сергій Ткачук) засвідчує про свою безперечну підтримку відродження Храму Стрітення Господнього в місті Києві та не претендує на забудову ділянки, що історично належала Храму Стрітення Господнього, і в теперішній час відведена під його відбудову.

Також зі свого боку, як доброзичливий сусід, Торгово-промислова палата України, підтримуючи справу відродження зруйнованого Храму, братиме посильну участь і у благодійному фінансуванні етапів зведення зруйнованої Святині.

Торгово-промислова палата України вважає за доцільне відродити - збудувати Храм Стрітення Господнього за проектом вже затвердженим Державними компетентними органами в галузі архітектури та будівництва і Державної експертизи.

З повагою,

Перший віце-президент

М.І. Непран
М.І. Непран

Українська Православна Церква
Київський Патріархат
КАНЦЕЛЯРІЯ
01004, м. Київ, вул. Пушкінська, 36

20.04.2014р.

Голові Київської міської
державної адміністрації
п. Кличку В.В.

Вельмишановний Віталію Володимировичу!

Враховуючи Указ Президента України №157/2008 від 25.02.2008р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку м.Києва», у якому визначено «Київській міській державній адміністрації – здійснення робіт із проектування та відбудови об'єкта культурної спадщини – Храму Стрітення Господнього на місці його історичного розташування на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської...», зважаючи на витрачені значні бюджетні кошти на розроблення проектно-кошторисної документації, вважаємо за доцільне продовження робіт з відродження Храму Стрітення Господнього, яке проведе Київська міська влада, згідно з розробленим та затвердженим на замовлення КМДА проектом Храму.

З повагою

Янош Віг
Янош Віг
Автор проекту, заслужений архітектор України,
Дійсний член Академії Архітектури України

Михайло Непран
Михайло Непран
Перший віце-президент
ТПП України

Філарет
Патріарх Київський та Всієї Руси-України
Філарет

Закликаю на Вас благословіння

Отримано 20.04.2014р.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

КИЇВСЬКИЙ

ПАТРІАРХАТ

Патріарх Київський і всієї Руси-України

вул. Пушківська, 36
м. Київ 01004, Україна

тел.: (044) 234-10-96
тел./факс: (044) 234-30-55

" 24 " 04 2018 р.

№ 156

КИЇВСЬКОМУ МІСЬКОМУ ГОЛОВІ
Кличку В.В.

Вельмишановний Віталіє Володимировичу!

До мене надійшли прохання від автора проекту, заслуженого архітектора України, Дійсного члена Академії Архітектури України Яноша Віга та першого віцепрезидента ТПП України Михайла Непрана з проханням звернутися до Вас з наступним.

Враховуючи Указ Президента України №157/2008 від 25.02.2008р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку м. Києва», у якому визначено «Київській міській державній адміністрації - «здійснення робіт із проектування та відбудови об'єкта культурної спадщини - Храму Стрітення Господнього на місці його історичного розташування на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської...», зважаючи на витрачені значні бюджетні кошти на розроблення проектно-кошторисної документації, прошу Вашого сприяння в продовженні робіт з відродження Храму Стрітення Господнього, яке проведе Київська міська влада, згідно з розробленим та затвердженим на замовлення КМДА проектом Храму.

Закликаю на Вас Боже благословення,
З повагою

ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА АРХІТЕКТОРІВ УКРАЇНИ ПРАВЛІННЯ

вул. Борща Грінченка, 7, м. Київ, 01001 тел. (044) 279-98-08, факс (044) 278-13-11
E-mail: arhitekto2@gmail.com

№ 253 від 23 жовтня 2018р.

Голові Київської міської
державної адміністрації
п. Кличку В.В.

Шановний Віталію Володимировичу!

Враховуючи Указ Президента України від 25.02.2008 р. № 157/2008 «Про невідкладні заходи щодо розвитку м. Києва», у якому визначено Київській міській державній адміністрації – «здійснення робіт із проектування та відбудови об'єкта культурної спадщини – Храму Стрітення Господнього на місці його історичного розташування на розі вулиць Стрітенської та Великої Житомирської» та зважаючи на витрачені значні бюджетні кошти на розроблення проектно-кошторисної документації, Національна спілка архітекторів України ознайомившись з проектом Храму, з документами затвердження проектних рішень: протоколами містобудівної ради, висновками експертизи, зверненнями до ЮНЕСКО, зверненням та благословенням Патріарха Київського та Усієї Руси-України Філарета на відродження храму Стрітення Господнього, а також враховуючи значне історичне та містобудівне значення його у розбудові центральної частини міста та його охоронної зони підтримує клопотання Патріарха Київського і Усієї Руси-України і просить Вашого сприяння в реалізації і будівництві Храму Стрітення Господнього згідно затвердженого на замовлення КМДА проекту Храму.

З повагою,

Президент
Національної спілки
архітекторів України

В.М. Гусаков

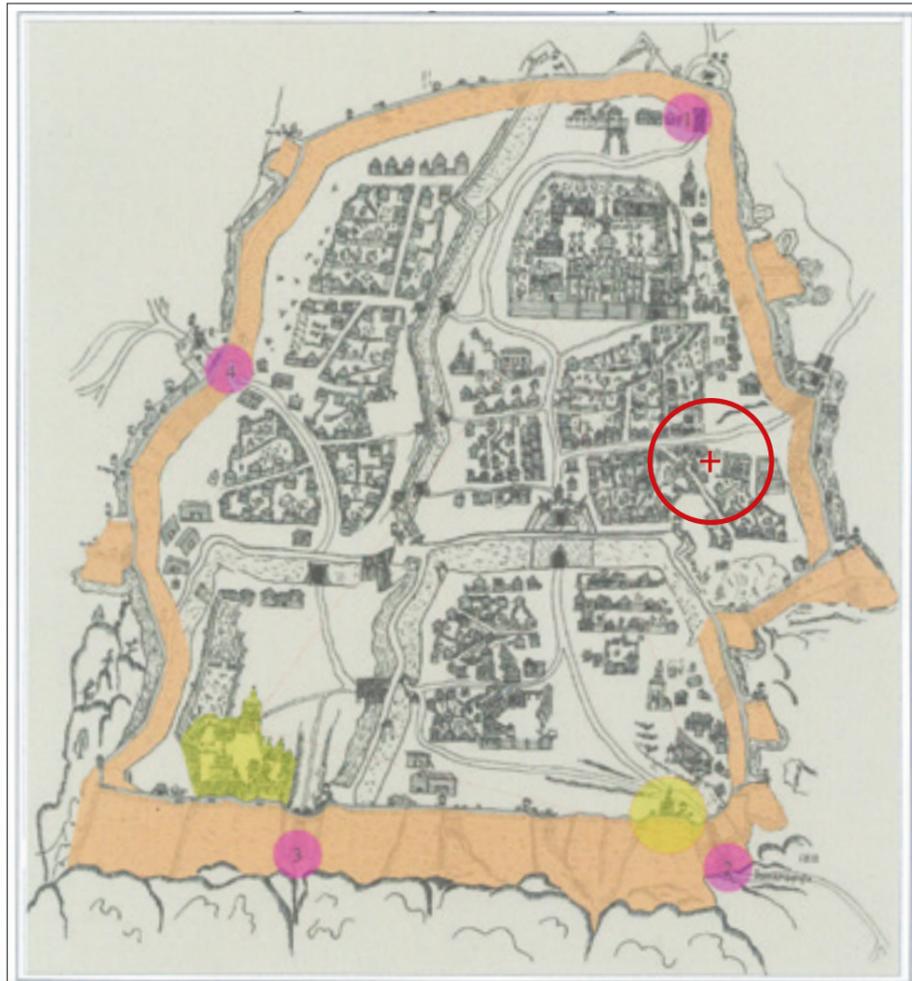
Розсуд є у тому, аби Світло прийшло у буття;
але люди полюбили пітьму, а не Світло, бо чинили справи злі.
Адже кожен, хто чинить зле, ненавидить Світло і не йде до Світла, щоб не викрилися справи його;
а той, хто чинить за правдою, йде до Світла, щоби проявилися вчинки його,
адже в Бозі були заподіяні.

(Ів 3: 19-21)

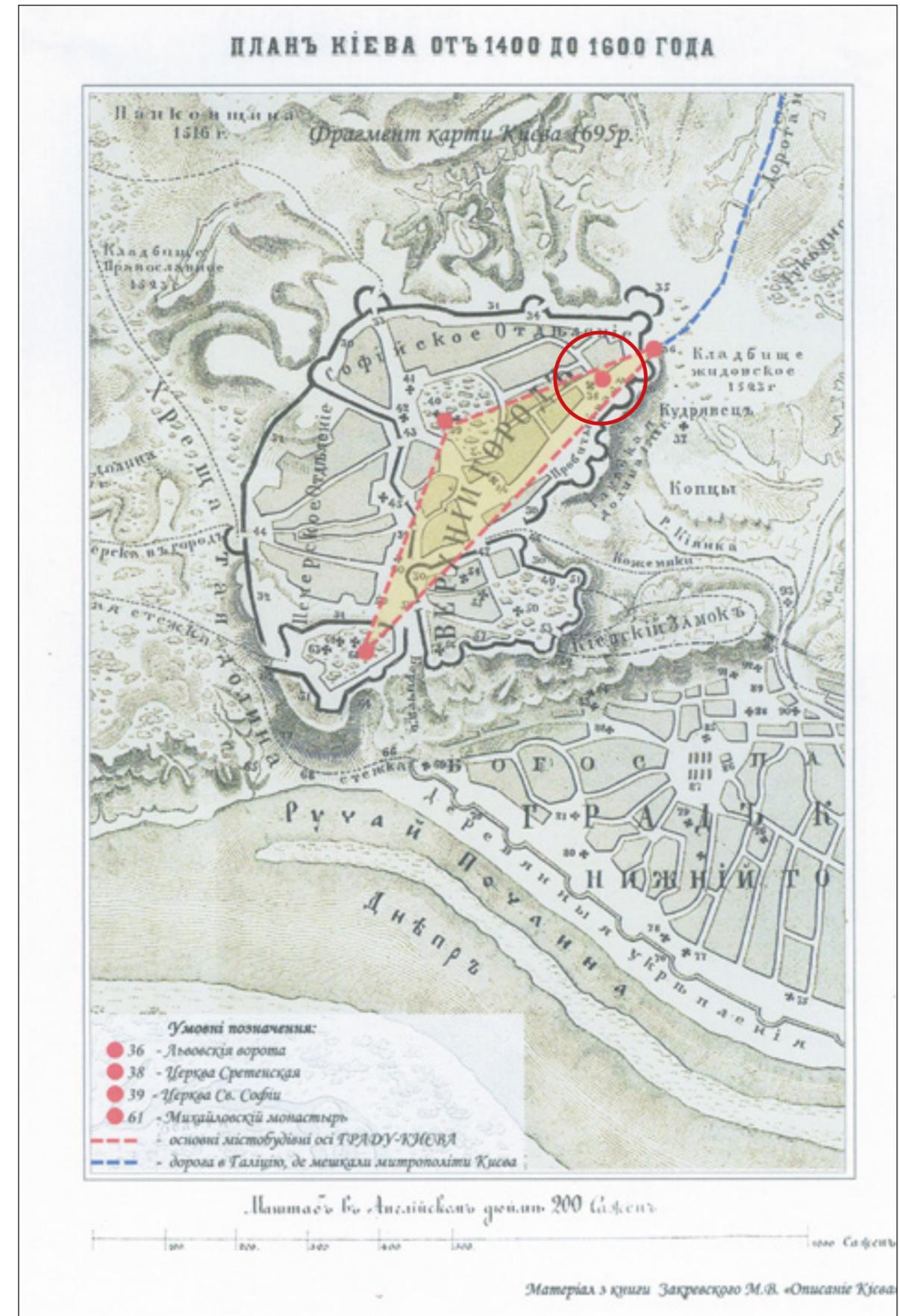
Історичне розташування Стрітенської церкви та розпланування Львівської площі

Стрітенська церква на планах XV–XVII ст.

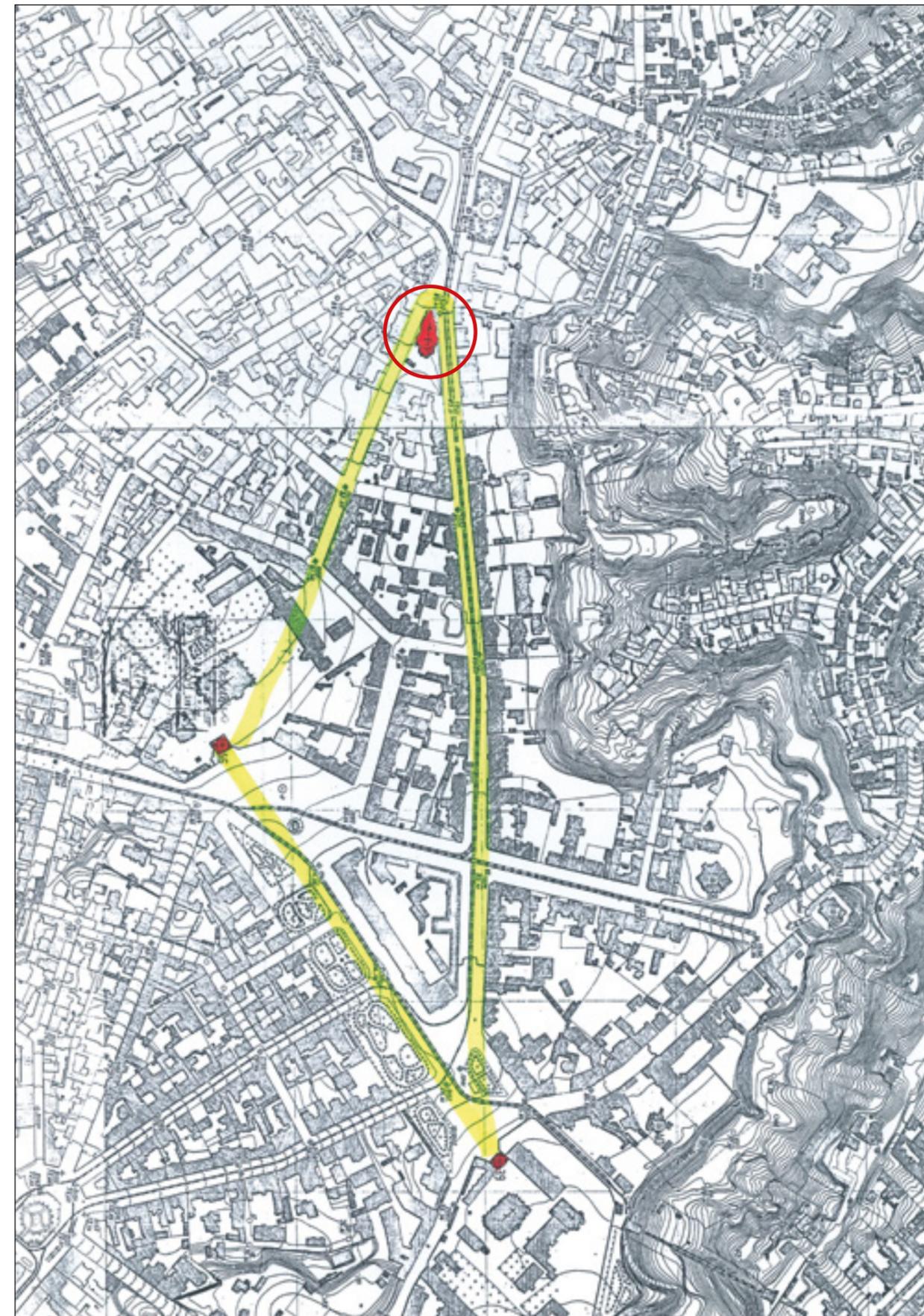
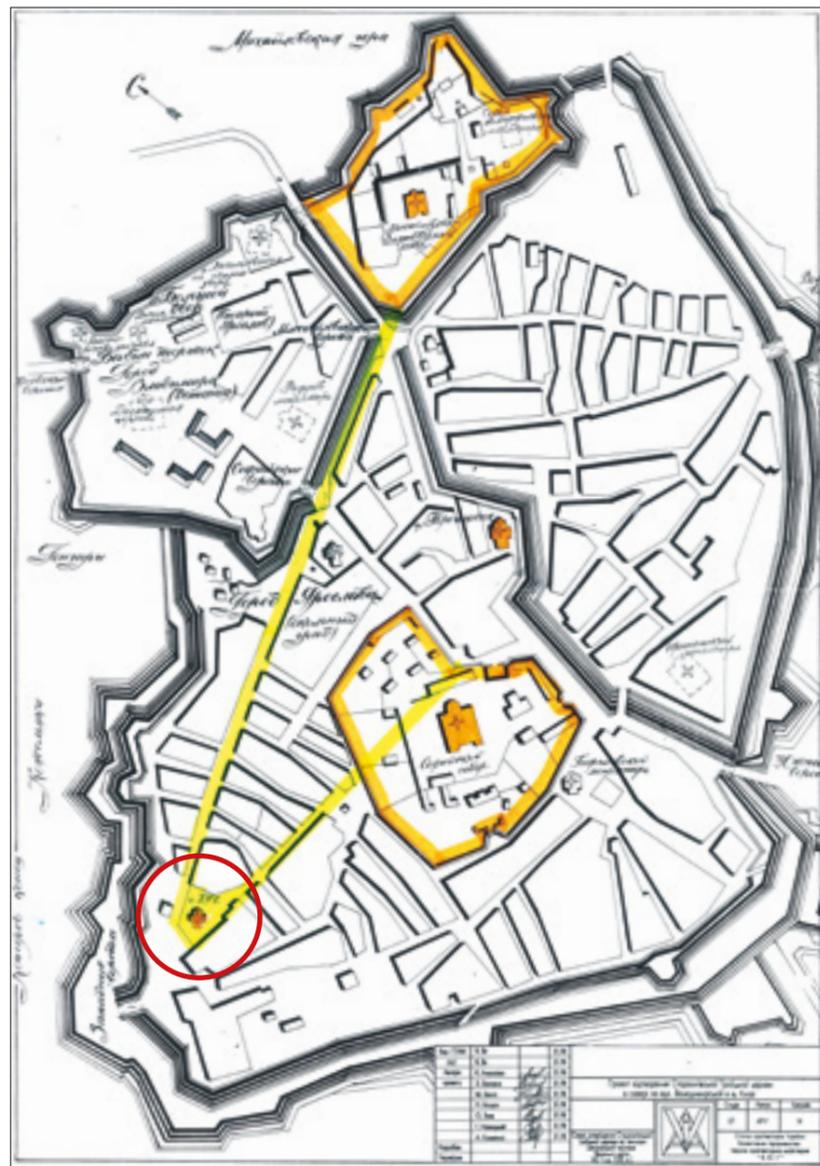
З плану полковника І. Ушакова, 1695 р. та реконструкція М. Закревського 1868 р.

Київ. План північної частини міста в кінці XVII ст. (фрагмент плану Ушакова). В центрі західного Ярославового острову - ансамбль Софійського собору з дерев'яно-кам'яною дзвіницею та дзвіницею; вище стоїть Золоті ворота; правіше воріт - відомлена в селі церква св. Георгія; між островами Ярослава і Володимирів - Батені ворота
Умовні позначення:
 1 - Південні Золоті ворота; 2 - Західні Львівські ворота; 3 - Північні Батені ворота; 4 - Східні Лядські ворота
 - основні містобудівні осі ГРАДУ-КИЄВА
 - дорога в Галицію, де мешкали митрополіти Києва

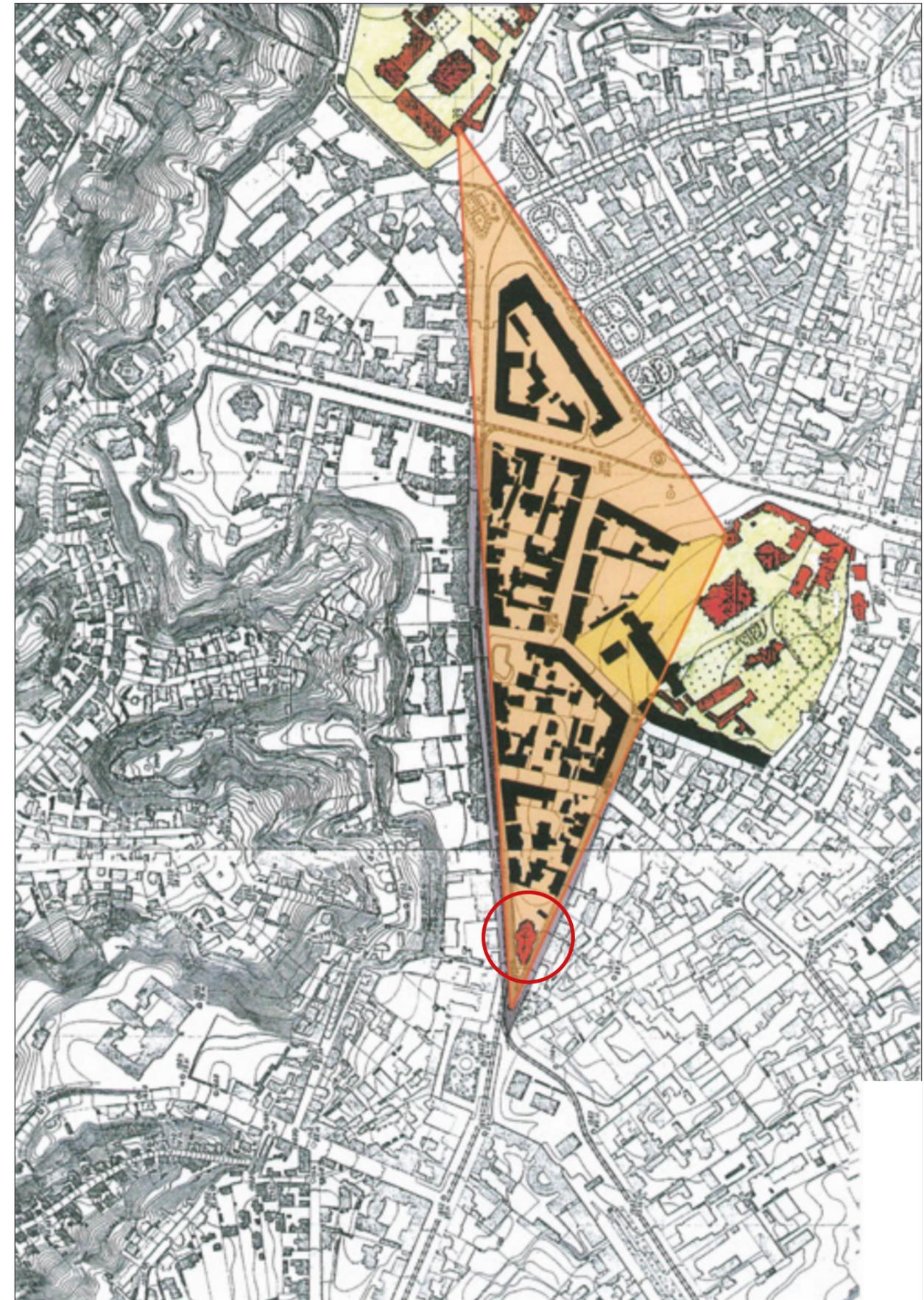
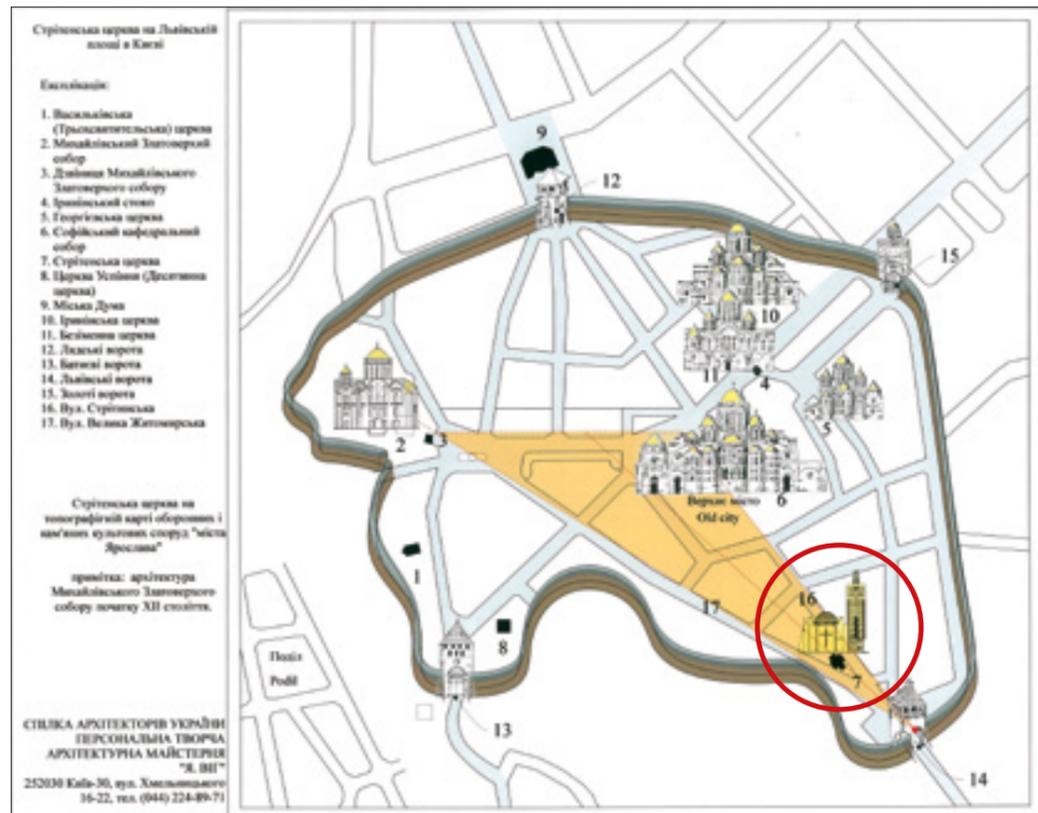
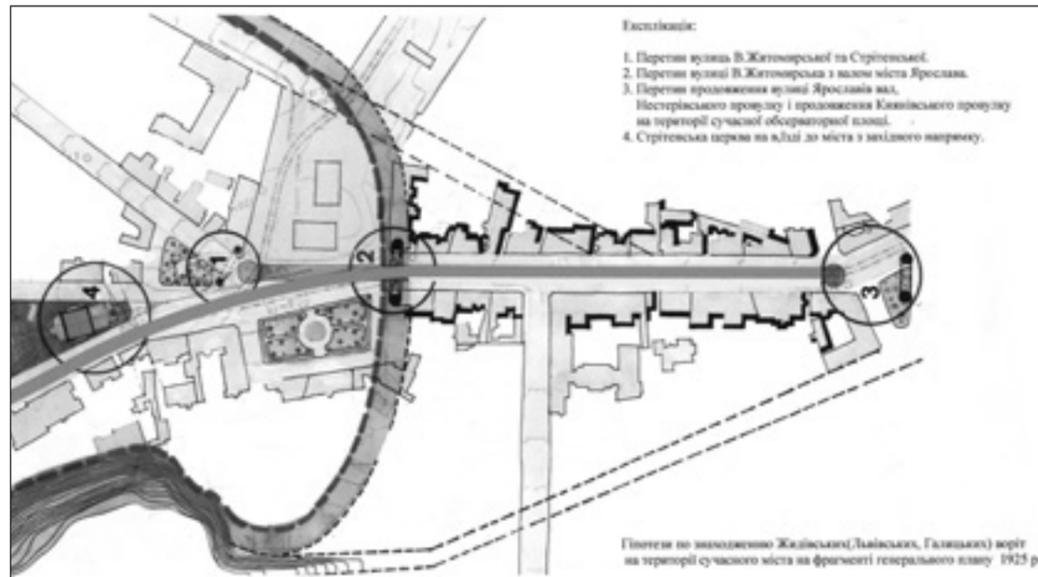

Стрітенська церква на мапах XVIII та початку XX ст.
З планів Києва 1745 та 1922 рр.

Стрітенська церква в структурі оборонних і культових споруд граду Ярослава

На сучасній підоснові та генеральному плані Києва 1925 р.

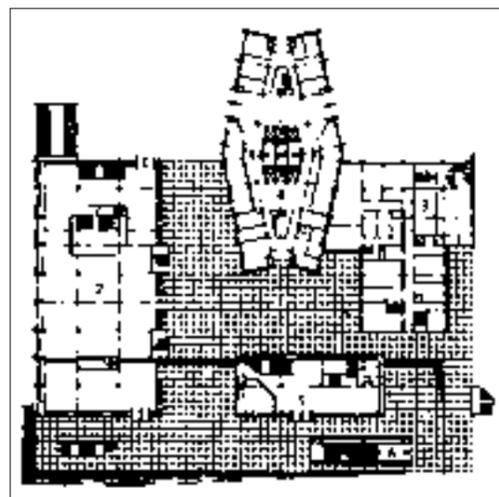
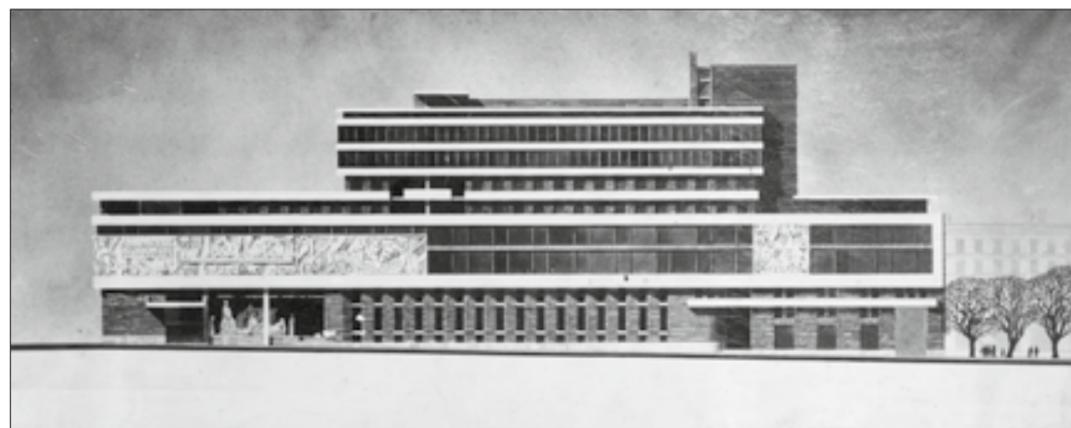
Показовий будинок ЗАГСу на Львівській площі

архіт. Наталія Чмутіна, дипломний проект, 1956

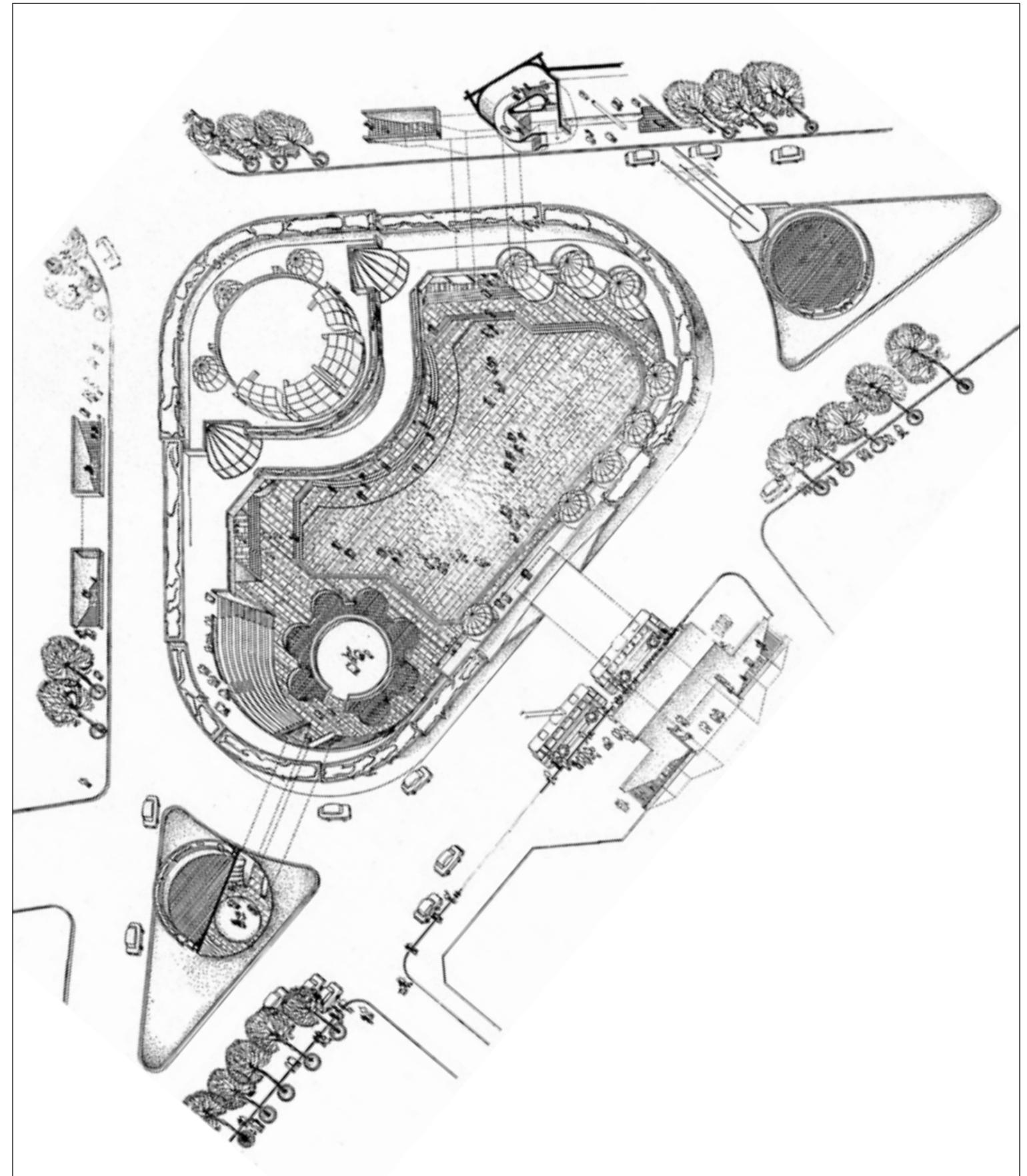
Забудова Львівської площі 1970-х рр.

Будинок торгівлі (архіт. Валентин Єжов, 1965–1979) та Будинок художника (архіт. Анатолій Добровольський, 1975–1978)

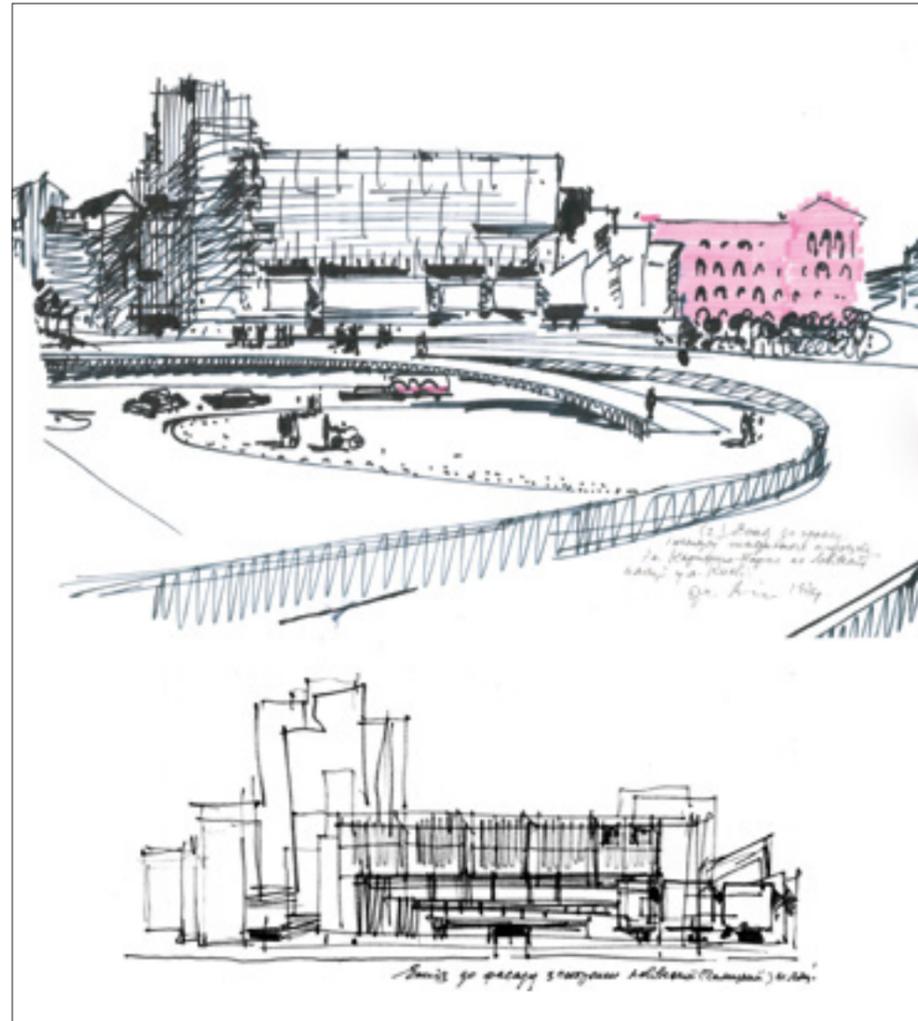

Проект реконструкції Львівської площі

Макет і аксонометрія, варіанти, архіт. Я. Віг, 1974

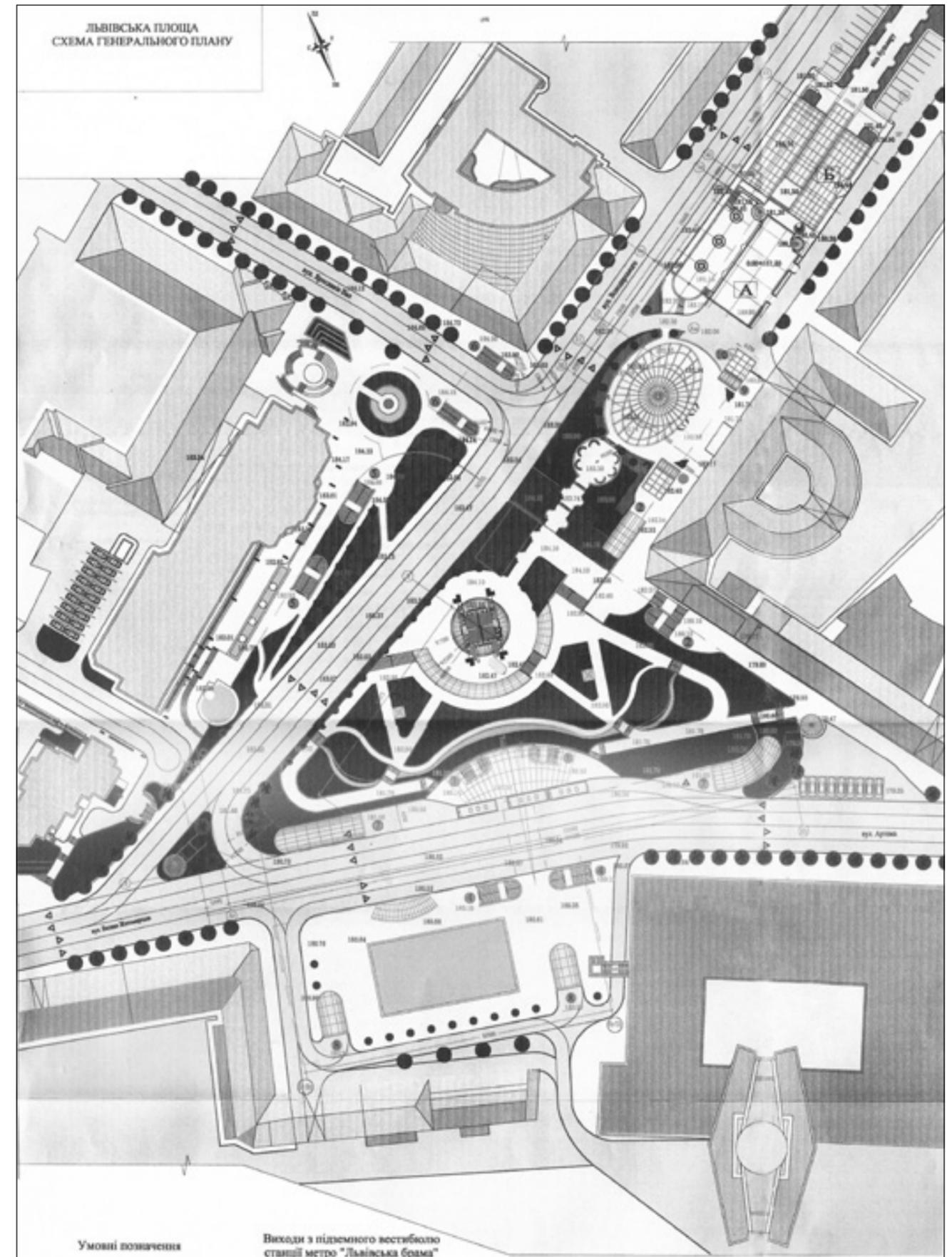
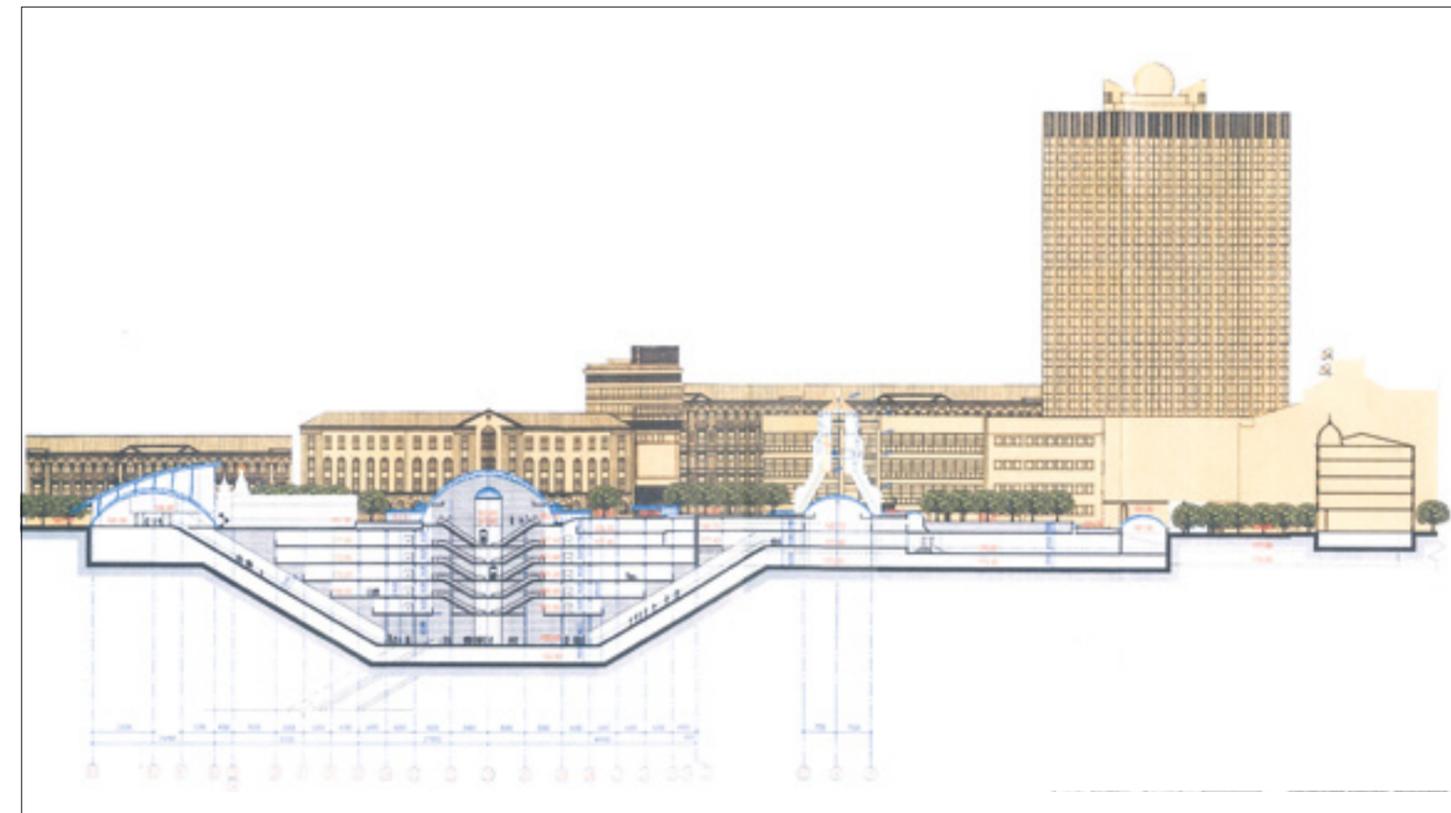
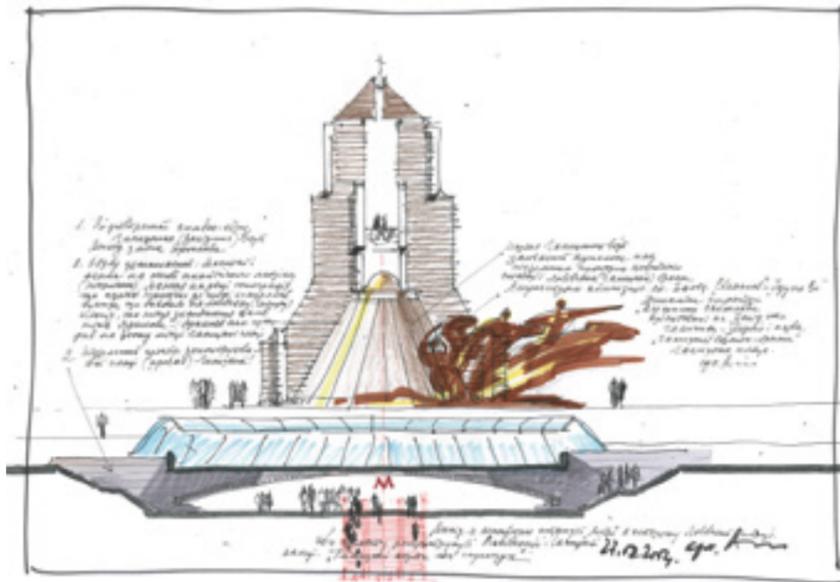

Проект забудови східного фронту Львівської площі, 1980-ті
Інститут театального мистецтва, проєкт 1976–1989 та житловий будинок НАН України, 1982, архіт. Я. Віг

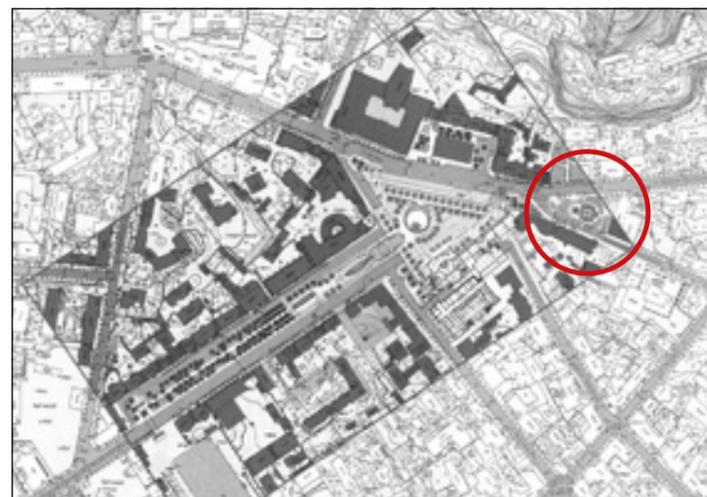
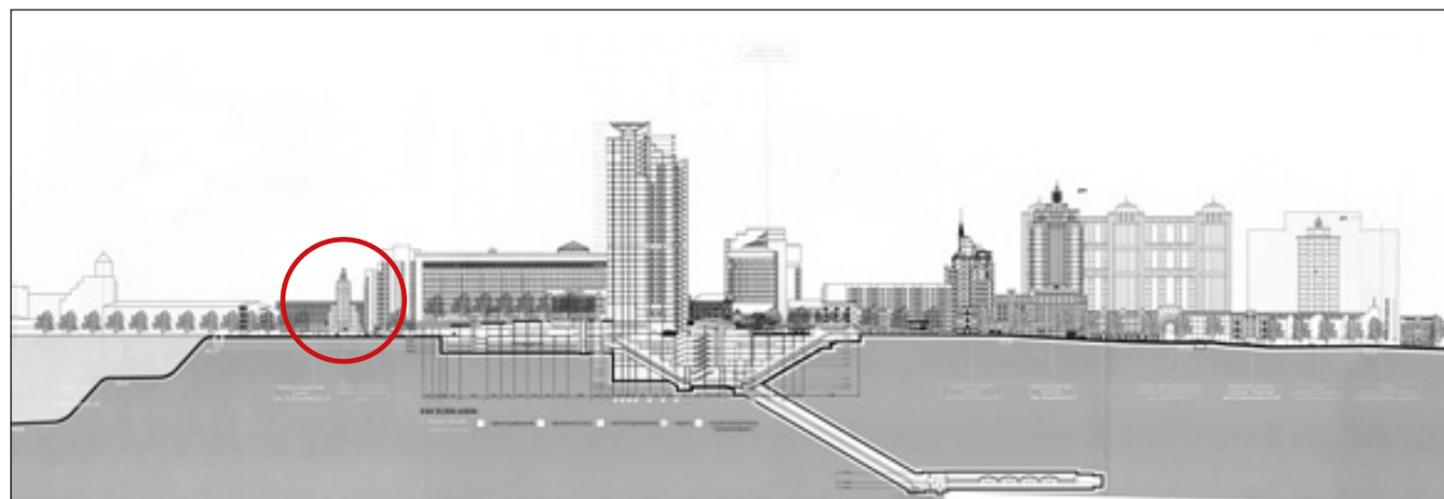
Проект станції метро і влаштування пам'ятника Галицька брама

Генеральний план, площа в структурі граду Ярослава, розріз схід-захід, архіт. Я. Віг, 2002-2005

Проект реконструкції Львівської площі

Генеральний план, розріз схід-захід, загальний вигляд, архіт. Я. Віг, 2014

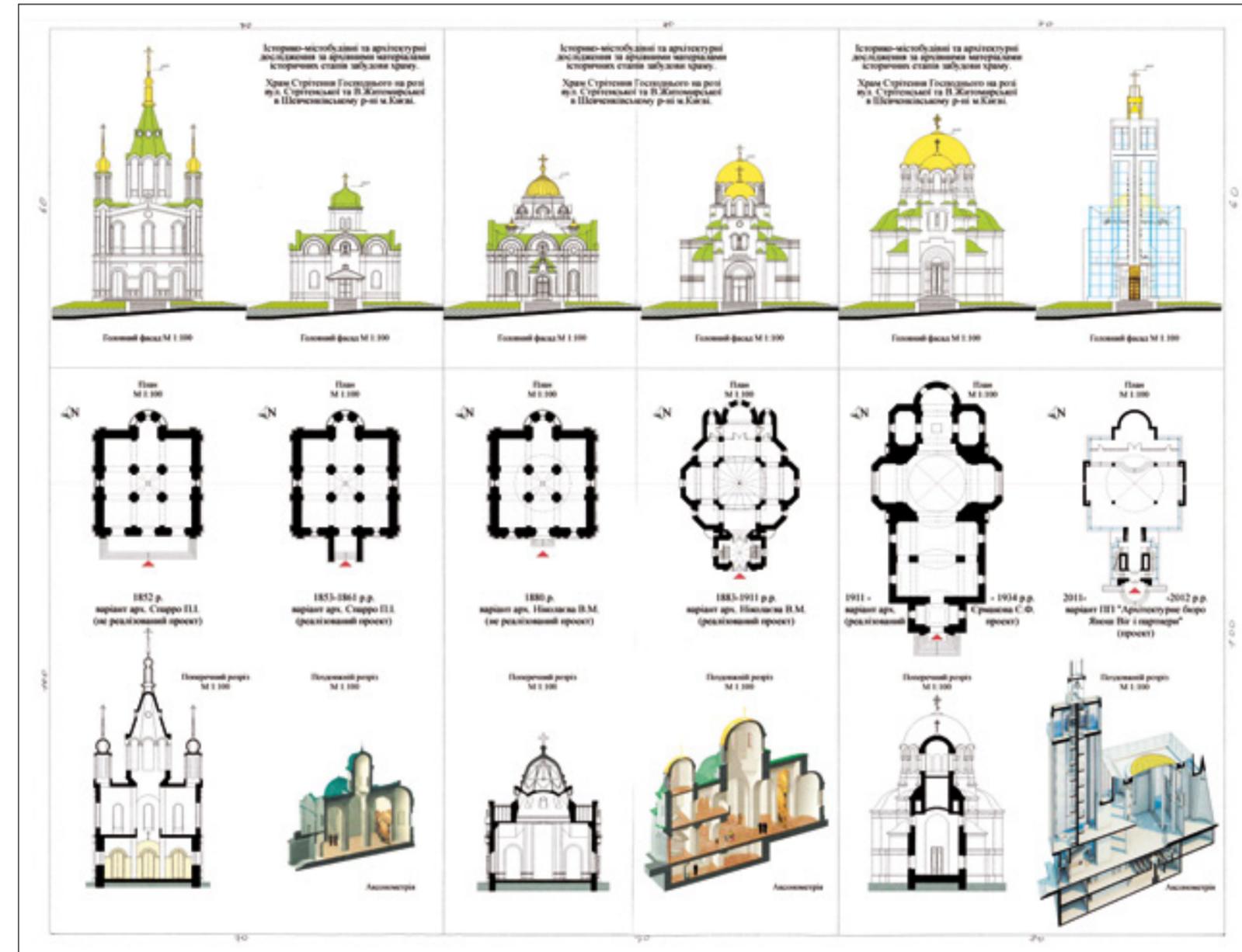
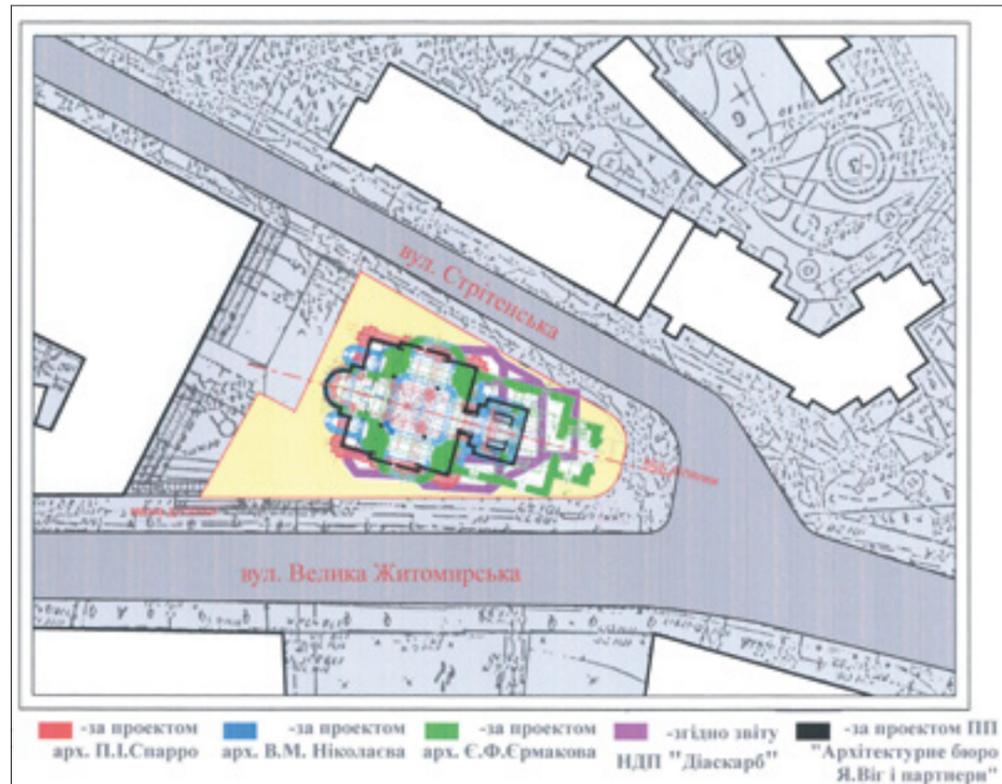
Графічний аналіз розташування Стрітенської церкви

Зведений генеральний план та історичні етапи побудови храму

ІДЕЇ ПРОЕКТУ ДО ГЕНЕРАЛЬНОГО ПЛАНУ

1. Тактовне "вживлення", залучення об'єму храму в існуюче середовище на основі аналізу "зведеного" генерального плану і його складових:
 - а) генерального плану арх. П. І. Спарро, 1853-1861
 - б) генерального плану арх. В. М. Ніколаєва, 1883-1911
 - в) генерального плану арх. Е. Ф. Єрмакова, 1911-1934
 - г) звіту науково-дослідних робіт НДП «Діаскарб», 1999
2. Розміщення храму якнайближче до міс-

- ця, існуючого за зведеним генеральним планом на вісі вул. Великої Житомирської з напрямку вул. Січових Стрільців.
3. Використання перепаду існуючого рельєфу місцевості для організації підземного простору храму.
4. Організація зручного пішохідного переходу до храму, його головного входу через простір Львівської площі.
5. Організація шляху "Хрестового ходу" навколо храму.
6. Максимальне збереження геометрії благоустрою навколо об'єму храму.

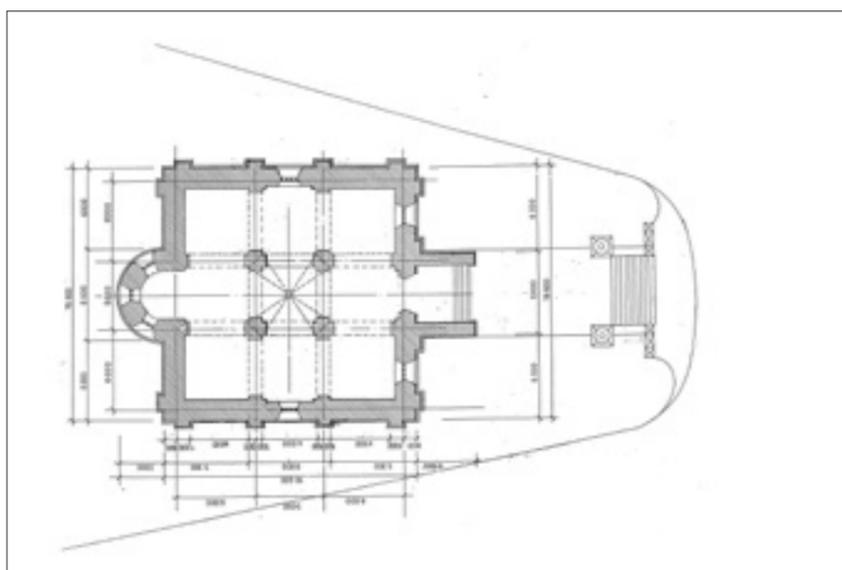
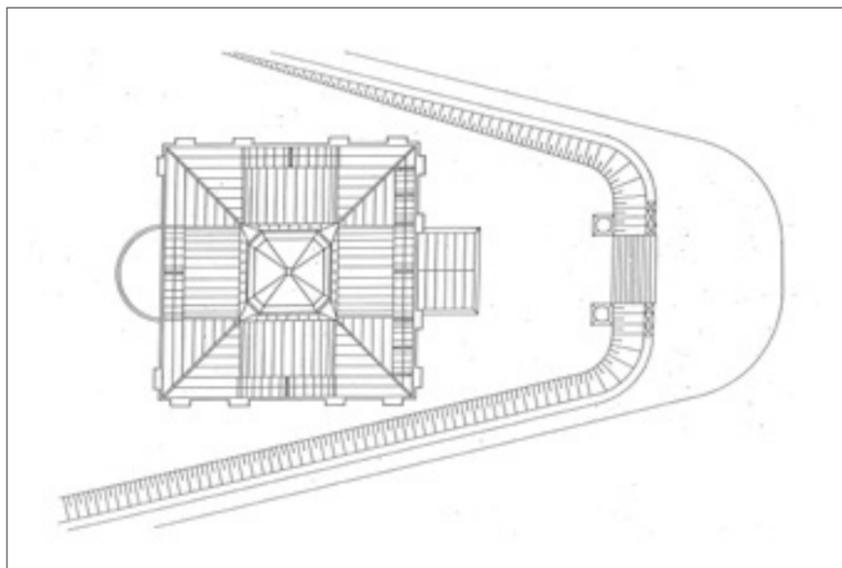

І промовляв Ісус: Мені треба робити діла Того, Хто прислав Мене, доки є день;
адже настає ніч, коли ніхто не може робити. Доки Я серед живих, Я є Світло буття.
(Ів 9: 4-5)

Проект Павла Спарро
1852–1861

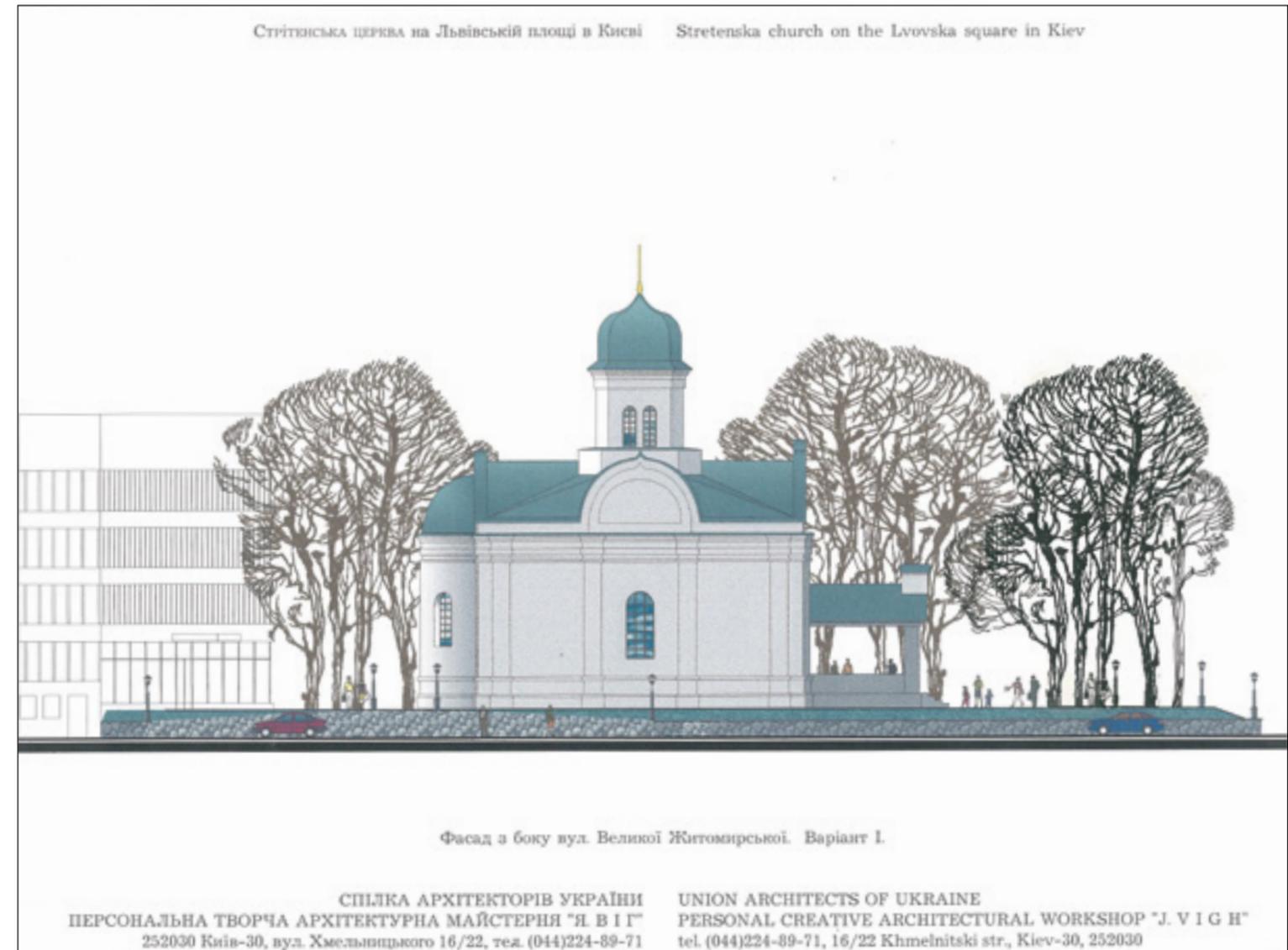
Відтворення Стрітенської церкви за версією П. І. Спарро «варіант 1»

Плани на відмітці $\pm 0,00$ та даху і головний фасад, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви за версією П. І. Спарро

Східний та Півничний фасад, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви за версією П. І. Спарро

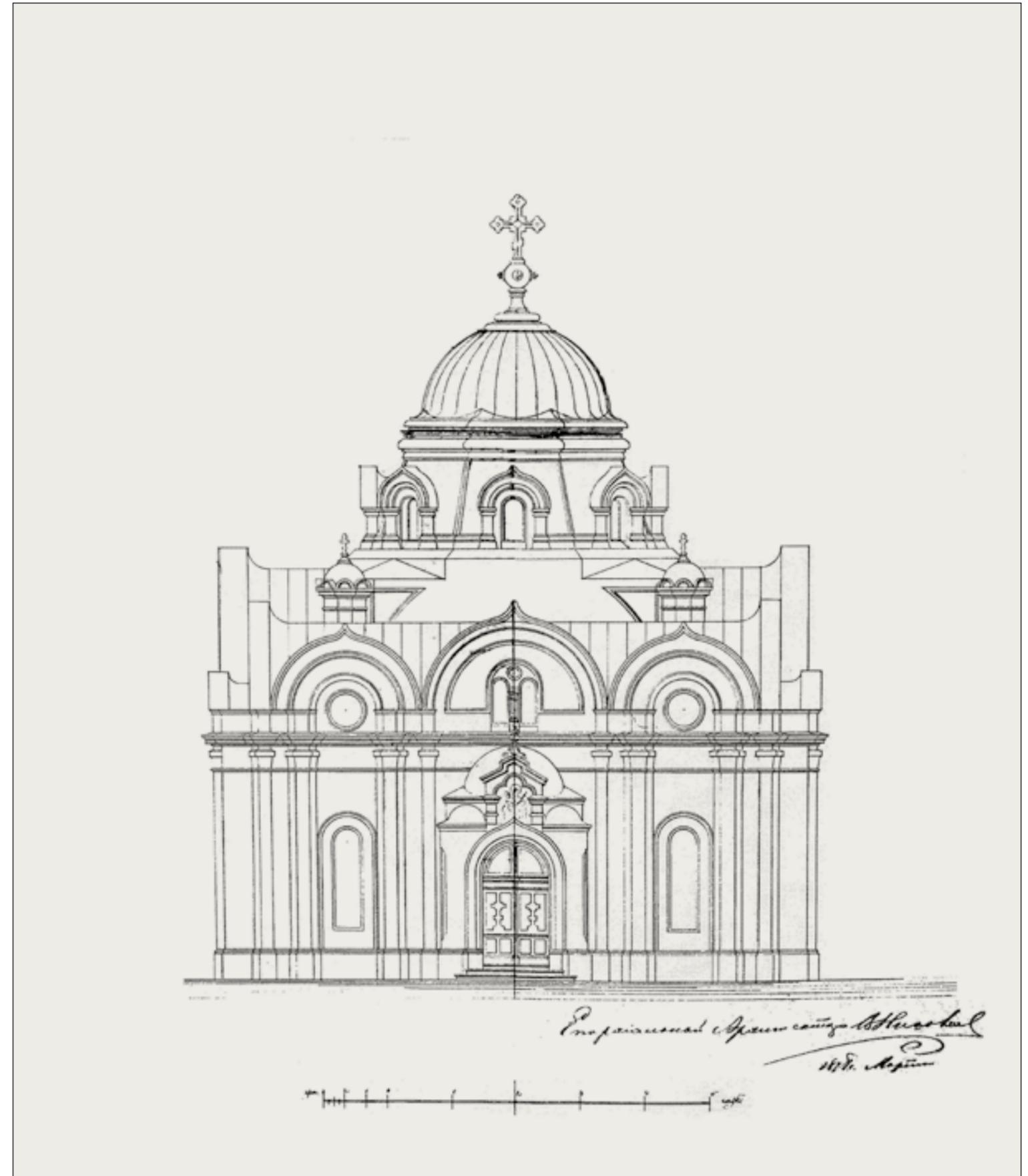
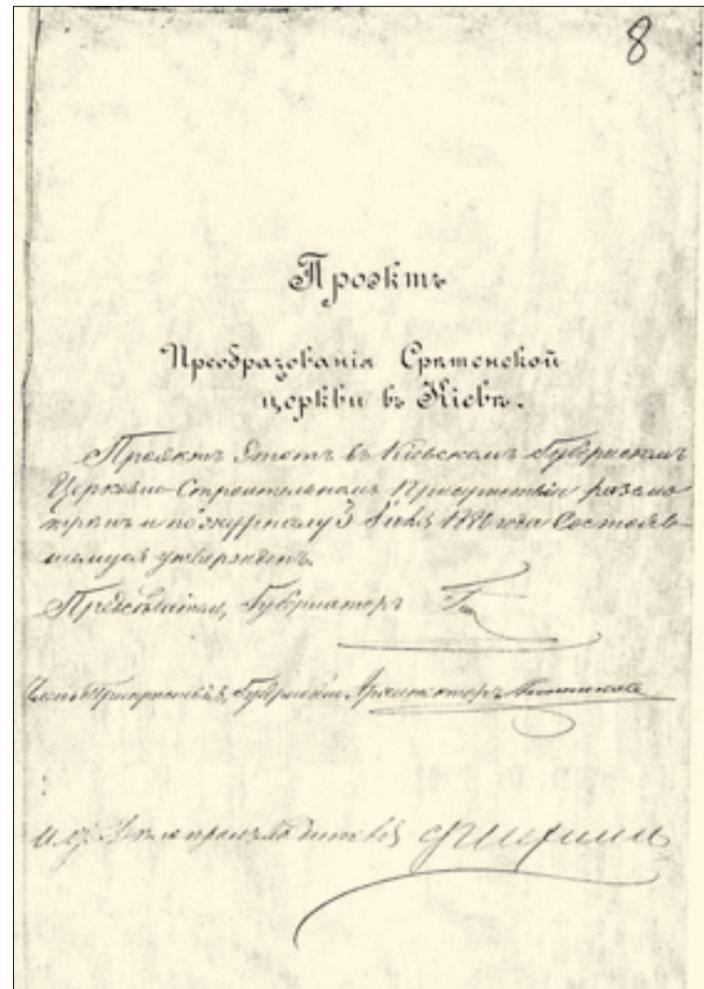
Аксонетричний розріз та загальний вид, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

І відповідав Ісус: Чи не дванадцять годин у дні?
Хто ходить удень, не спотикається, бо бачить Світло світу сього.
(Ів 11: 9)

Проект Володимира Ніколаєва
1880–1911

Проект перебудови Стрітенської церкви архіт. В. М. Ніколаєва 1883 року
Постанова про початок перебудови 1880 р.

Відтворення Стрітенської церкви за версією В. М. Ніколаєва «варіант 2»
 Проект Я. Віга, погоджений парафією Серафіма Саровського та Торгово-промисловою палатою, 2011

Стрітенська церква на Львівській площі в Києві Stretenska church on the Lvovska square in Kiev

УМОВНІ ПОЗНАЧКИ:

Межі ділянок Парафії Серафіма Саровського, Стрітенська церква, Шевченківський район.

Межі ділянок Торгово-промислової палати України, Шевченківський район.

вхід до церкви

вхід на територію церкви

зона хрестного ходу.

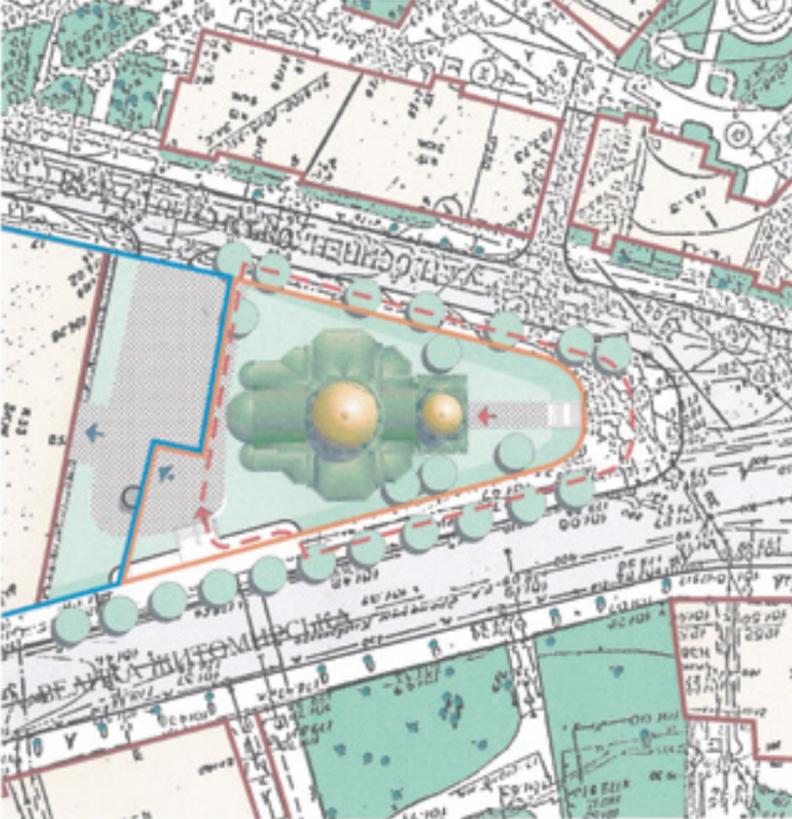

вхід до Торгово-промислової палати України.

вхід на територію Торгово-промислової палати України.

ПОГОДЖЕНО:

Парафія Серафіма Саровського:
 Настоятель парафії протоієрей
 о. Сергій.

Торгово-промислова палата України:
 Віце-президент Торгово-промислової палати України
 Пан С.Серафименко

Генплан. Варіант II
 Пропозиції по межах землекористування.

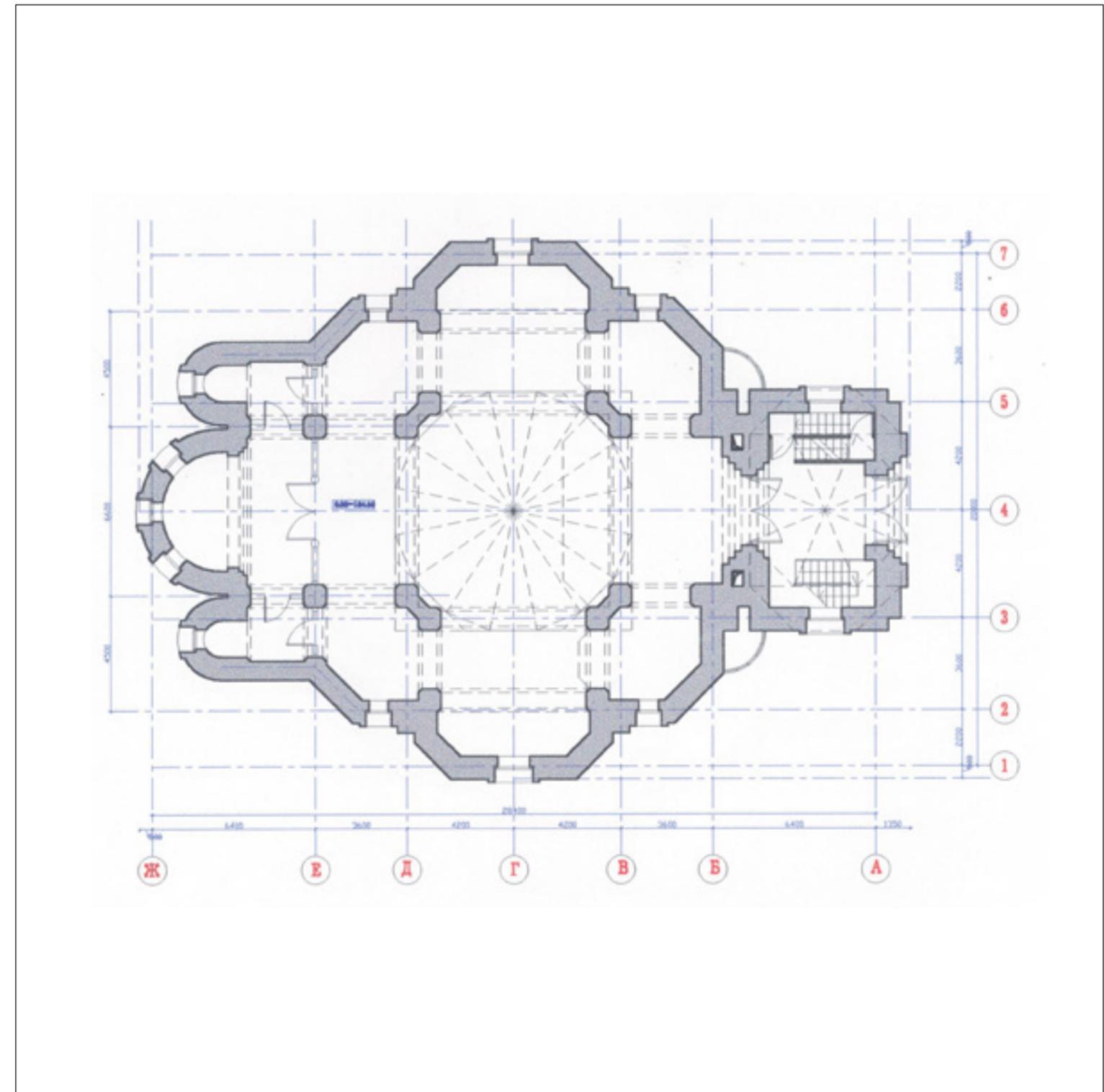
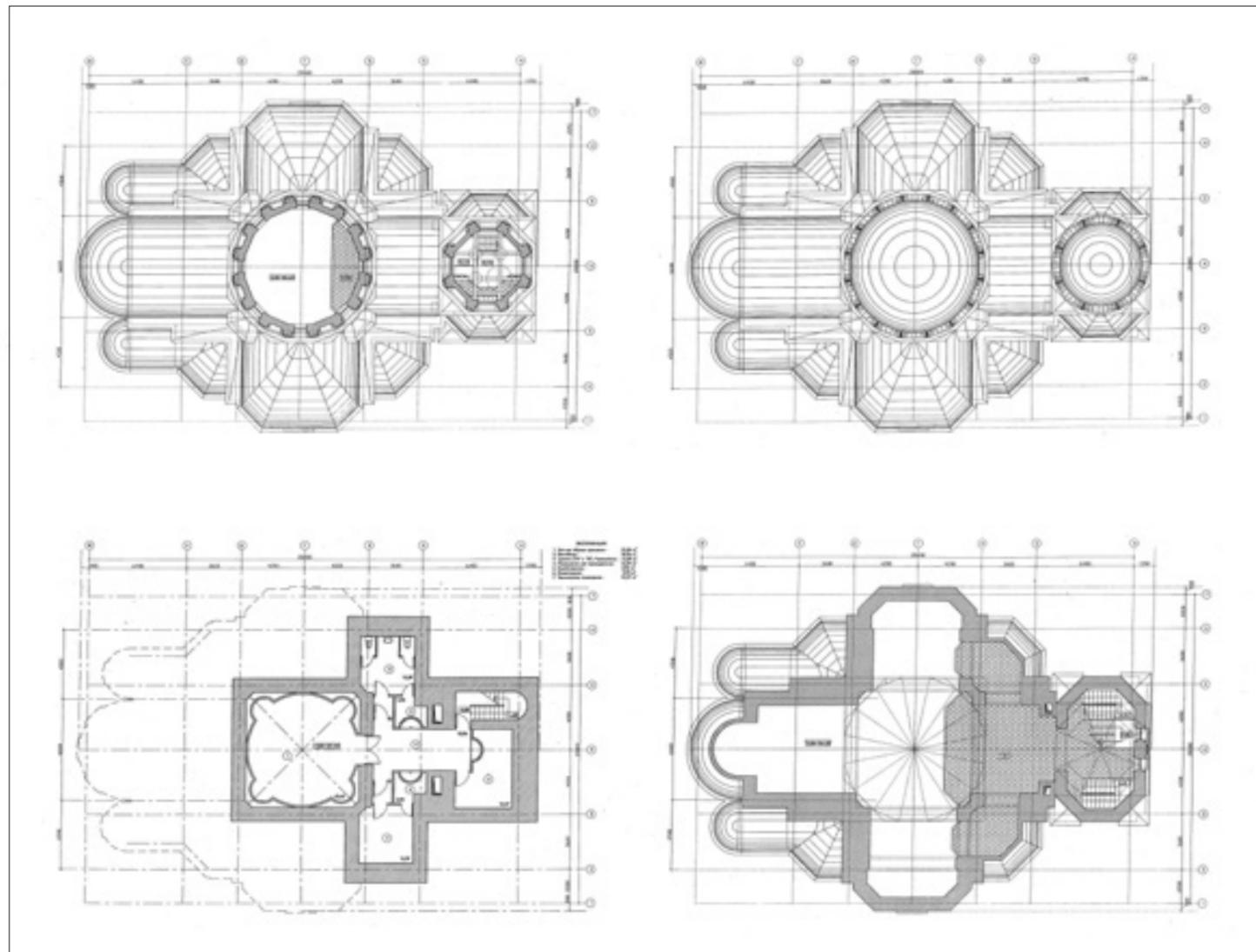
СПІЛКА АРХІТЕКТОРІВ УКРАЇНИ
 ПЕРСОНАЛЬНА ТВОРЧА АРХІТЕКТУРНА МАЙСТЕРНЯ "Я. В. І. Г."

UNION ARCHITECTS OF UKRAINE
 PERSONAL CREATIVE ARCHITECTURAL WORKSHOP "J. V. I. G. H"

252030 Київ-30, вул. Хмельницького 16/22, тел. (044)224-89-71 tel. (044)224-89-71, 16/22 Khmelnitski str., Kiev-30, 252030

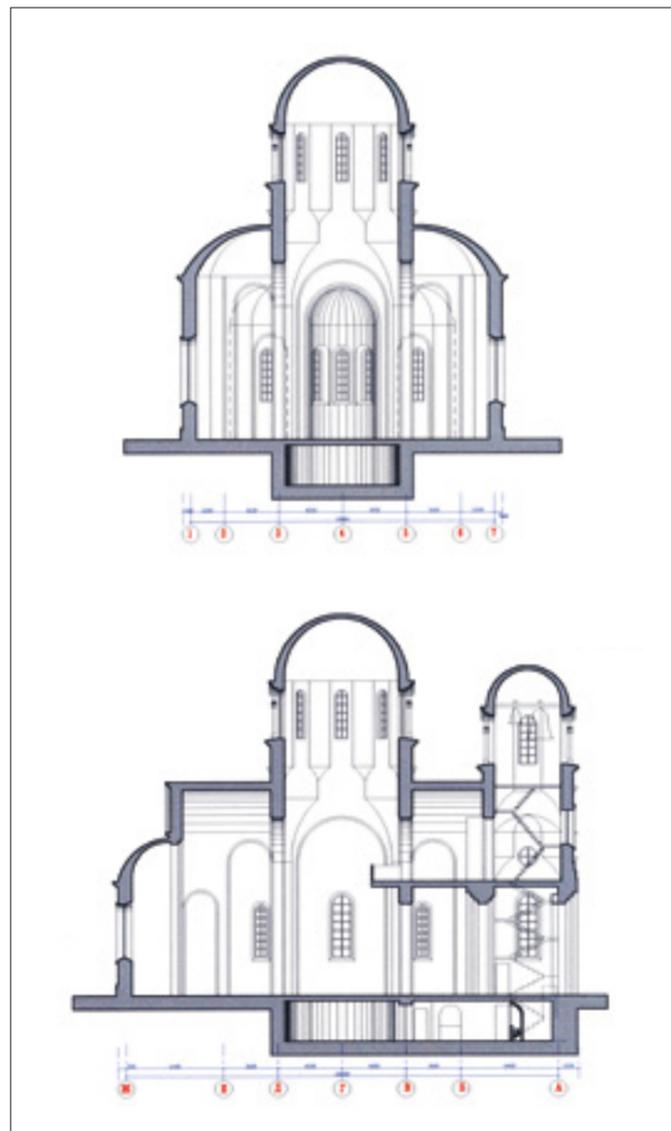

Відтворення Стрітенської церкви за версією В. М. Ніколаєва
Плани підвалу, рівня хор, дзвіниці, даху та на рівні $\pm 0,00$, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

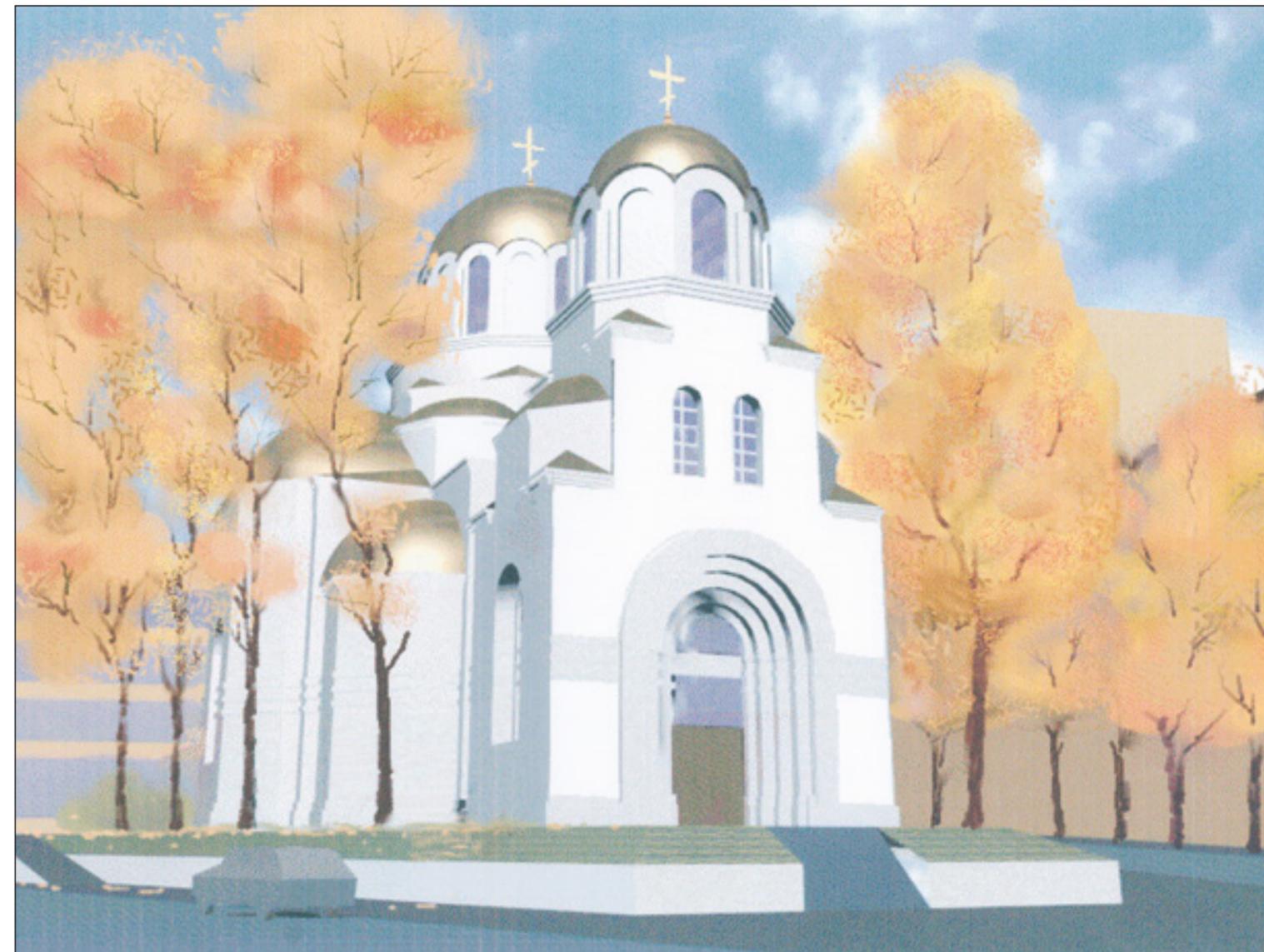
Відтворення Стрітенської церкви за версією В. М. Ніколаєва

Розрізи та північний фасад, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви за версією В. М. Ніколаєва

Генеральний план та загальний вид, реконструкція, архіт. Я. Віг, 2011

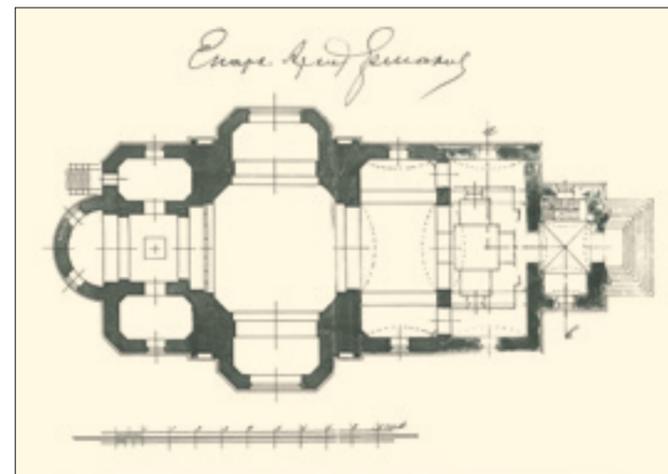
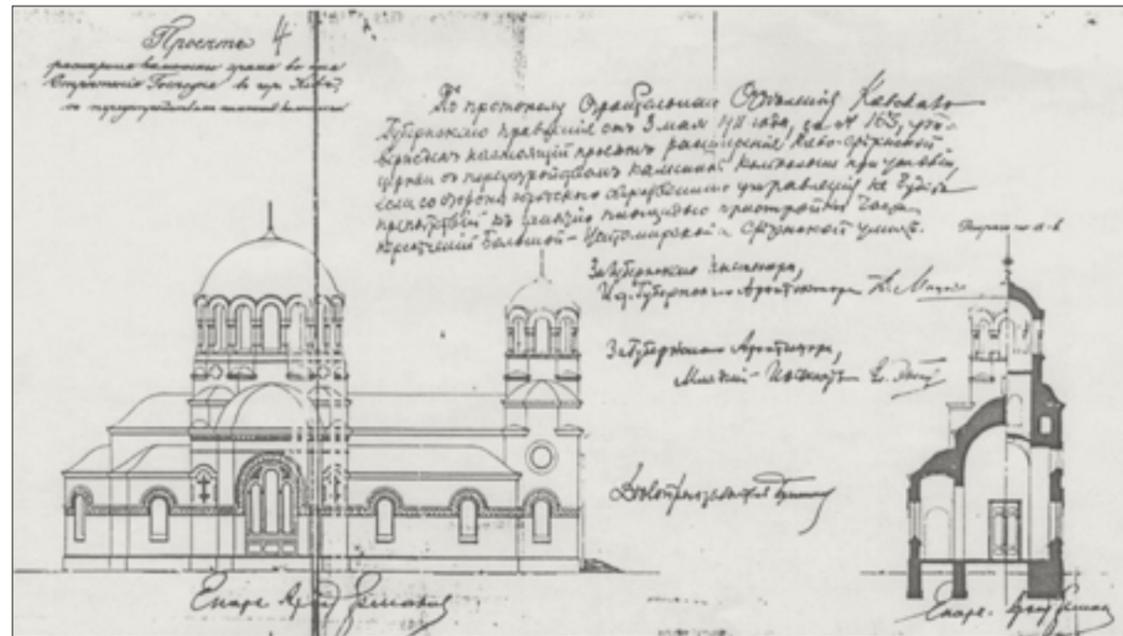

Тоді Ісус сказав їм: Ще трохи часу Світло з вами; ходіть доки є Світло,
аби темрява не обійняла вас; адже хто ходить у темряві, не знає куди йде.
Доки Світло з вами, віруйте у Світло, і будете синами Світла.

(Ів 12: 35-36)

Проект Євгена Єрмакова
1911–1934

Проект перебудови Стрітенської церкви архіт. Є. Ф. Єрмакова 1911 року
Проектний аркуш та план 1911 р. і фото початку ХХ ст.

Стрітенська церква після перебудови Є. Ф. Єрмакова 1911–1912 рр.

Фото 1910-х років

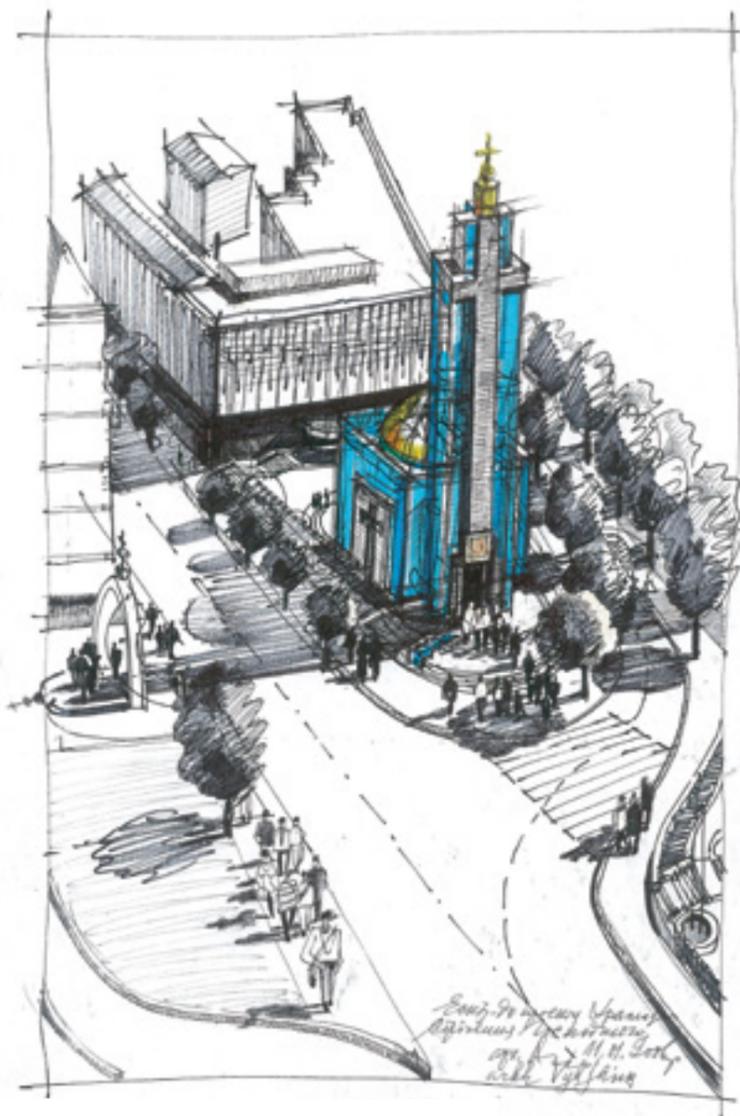

Я Світло, прийшов у буття, аби кожен, хто вірує в Мене, не залишався у пітьмі.
(Ів 12: 46)

Проект Яноша Віга
1993–2015

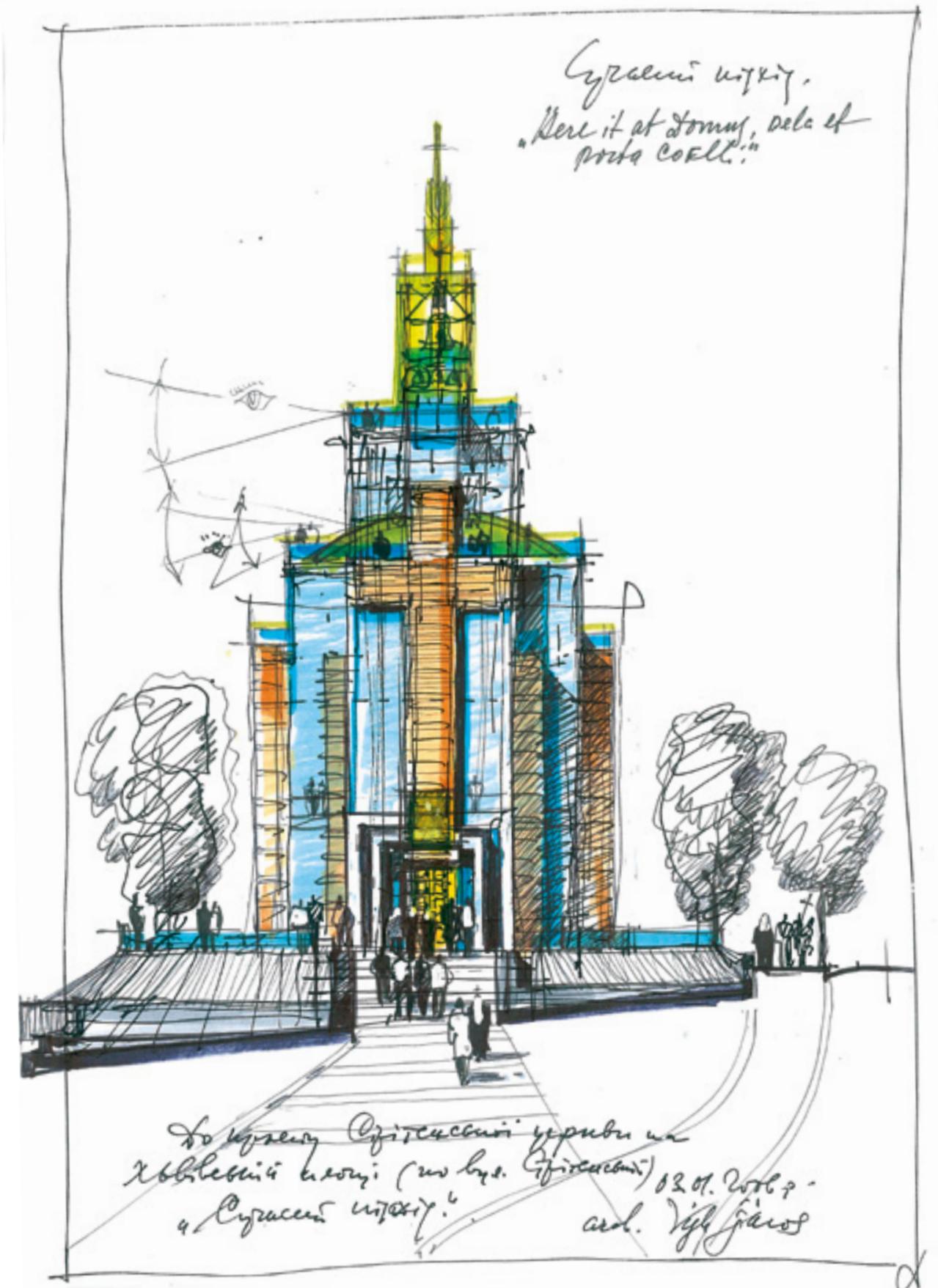
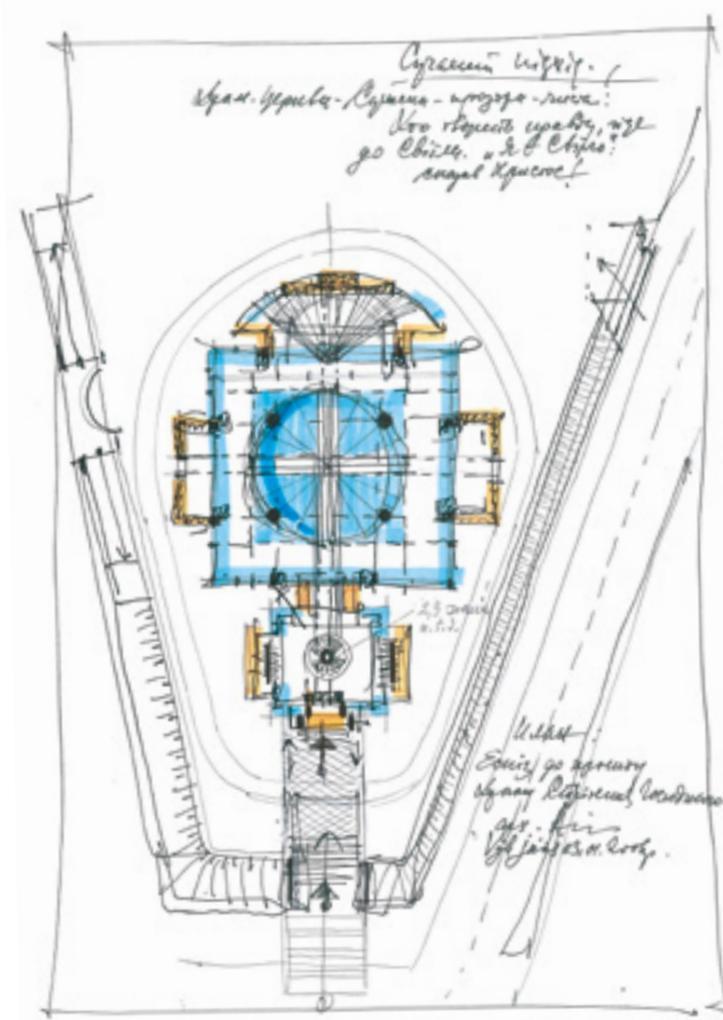
Відтворення Стрітенської церкви за сучасним проектом

Загальний вигляд, ескіз та проект, архіт. Я. Віг, 2006–2011

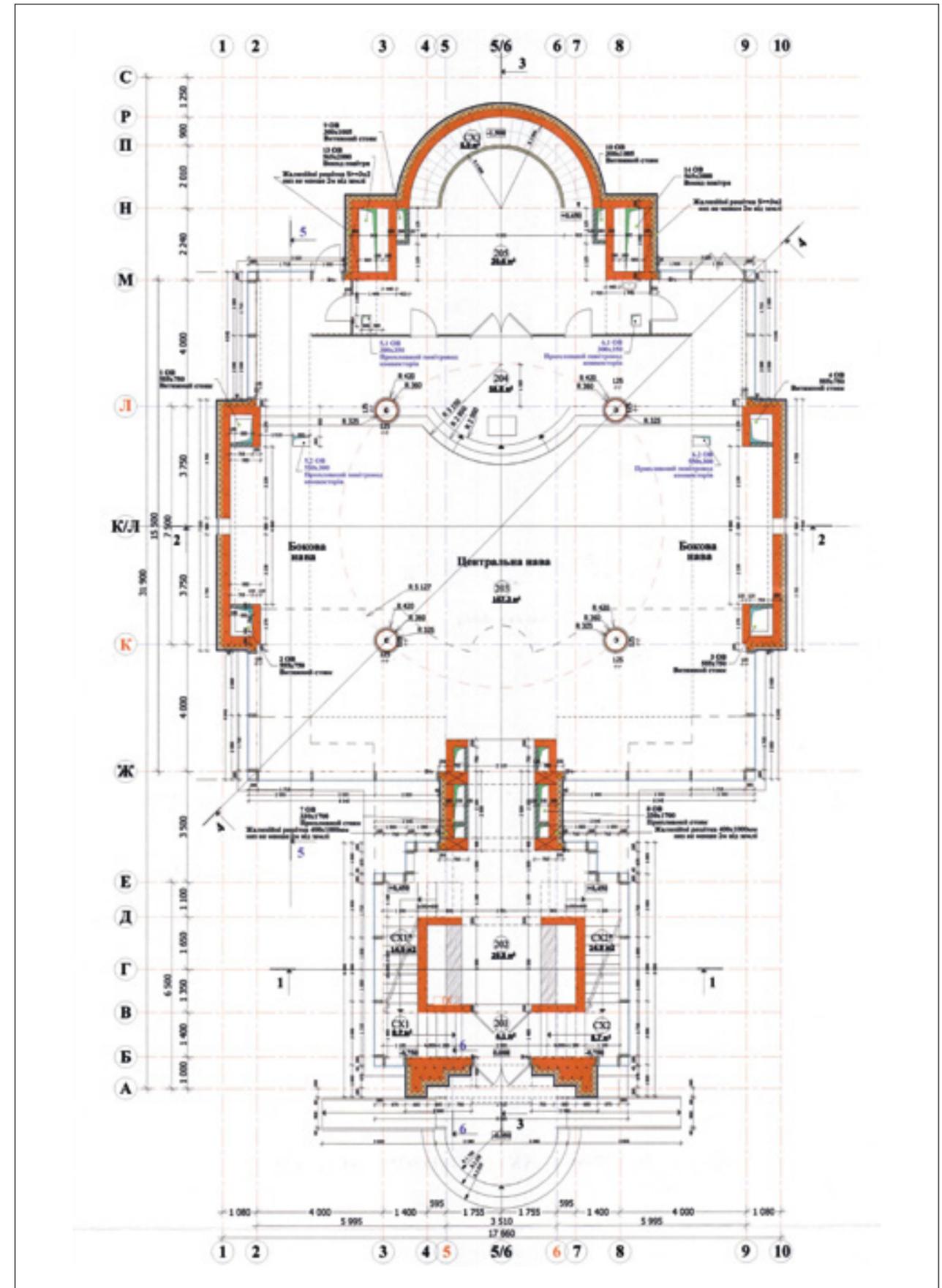
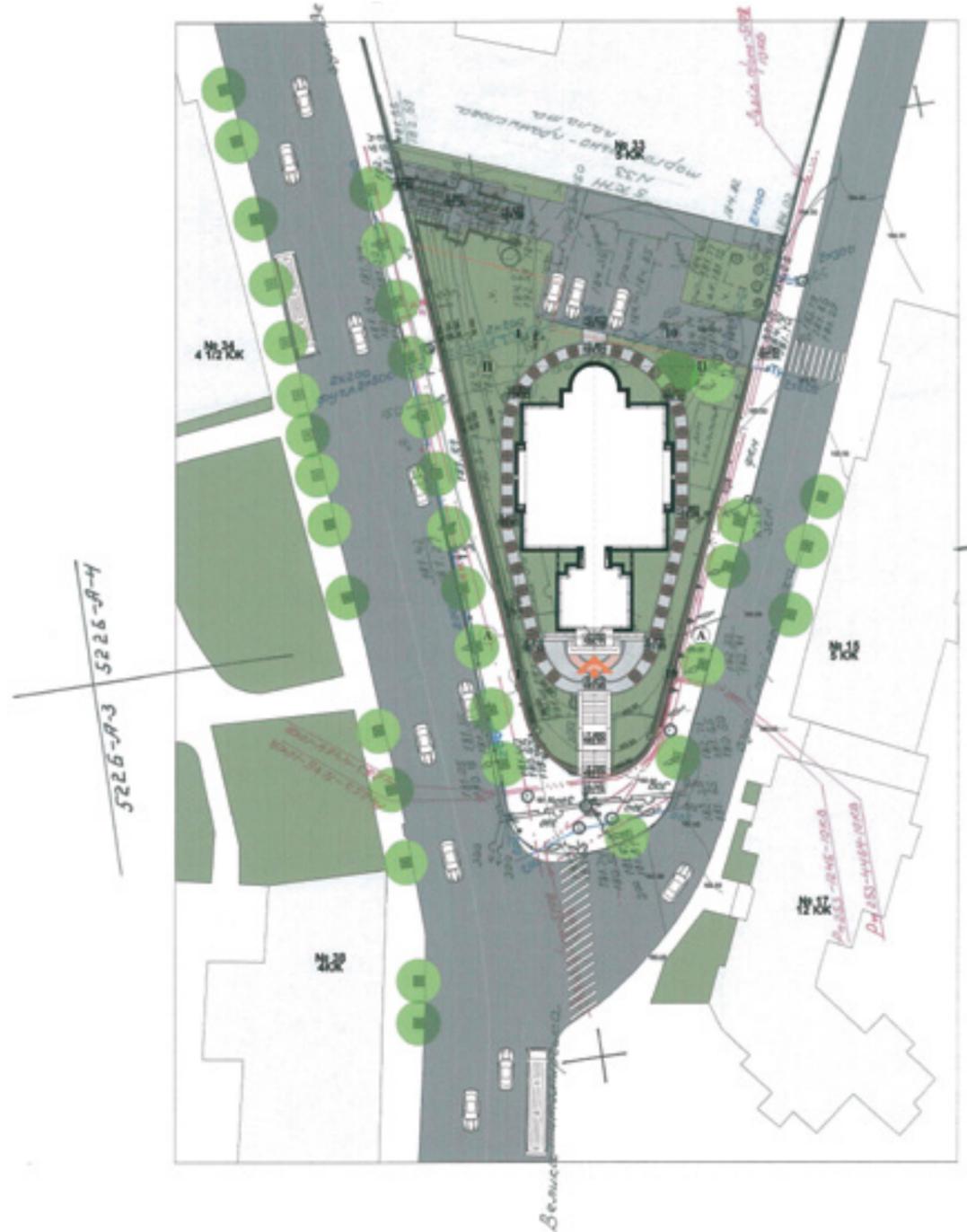

Відтворення Стрітенської церкви за сучасним проектом

Пошукові ескізи, архіт. Я. Віг, 2006

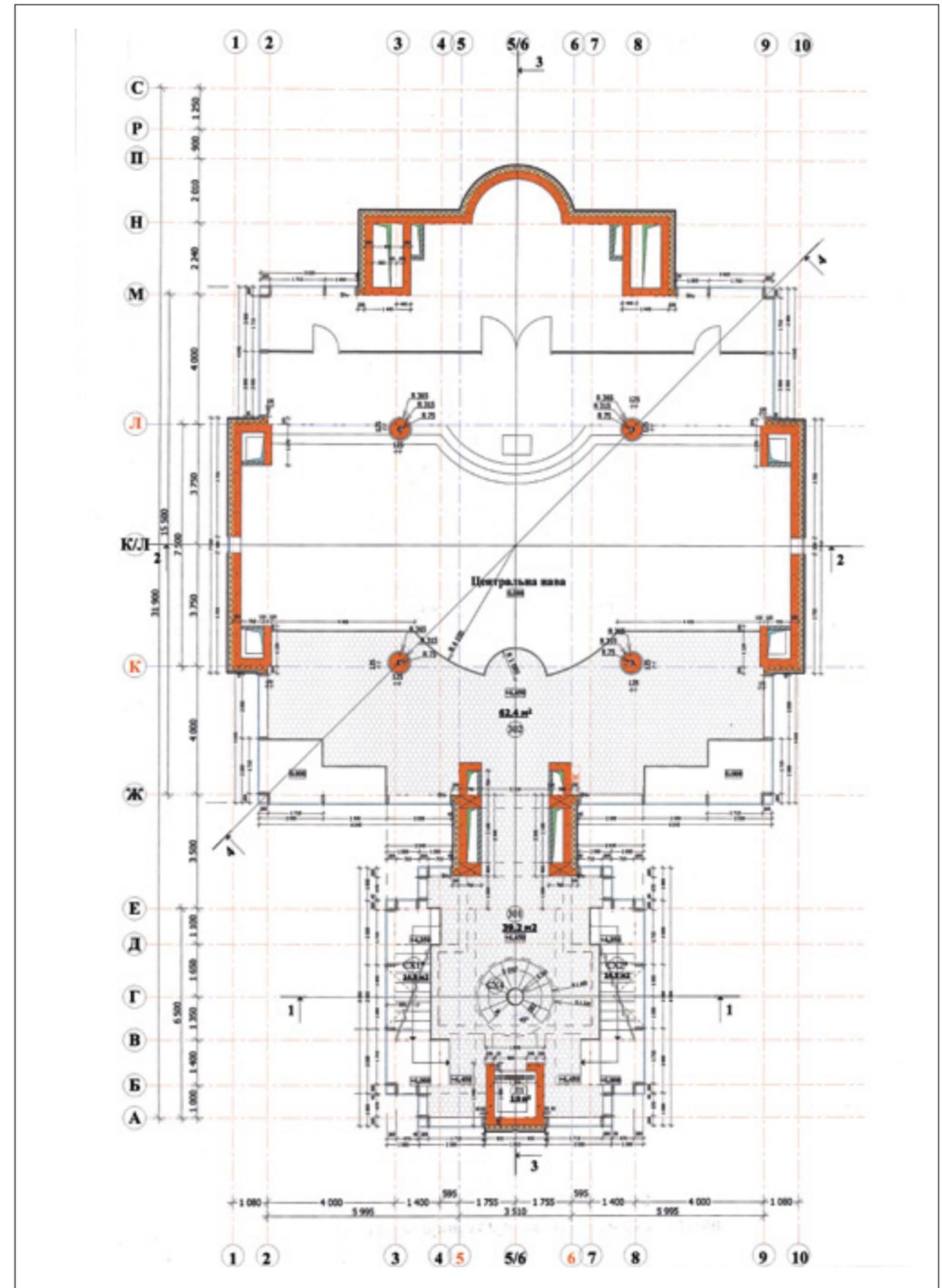
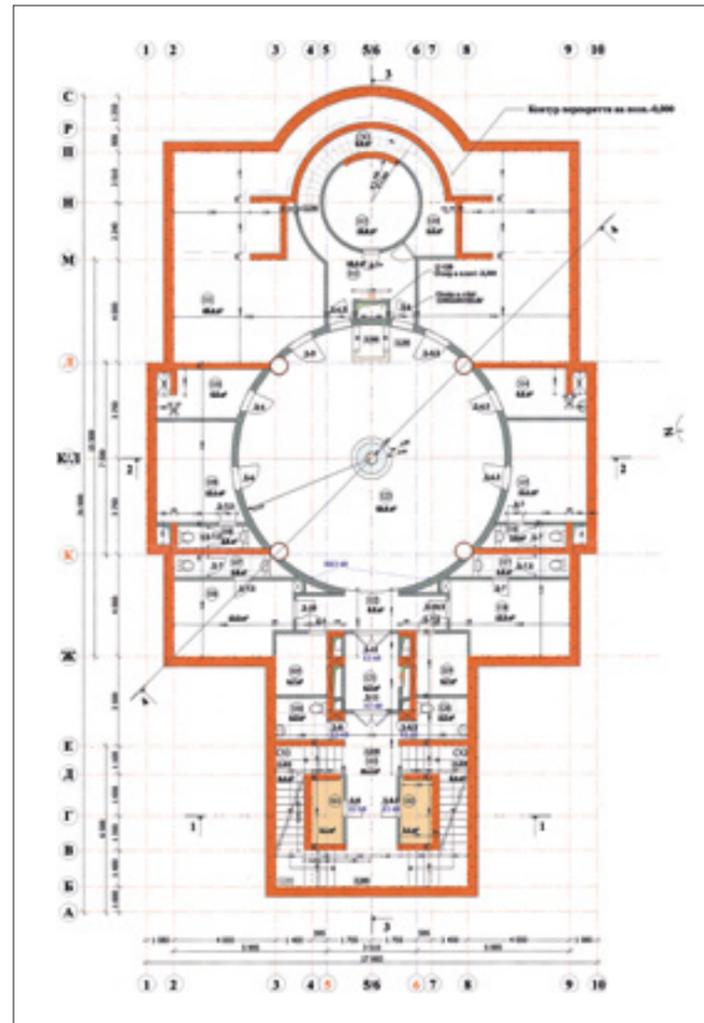
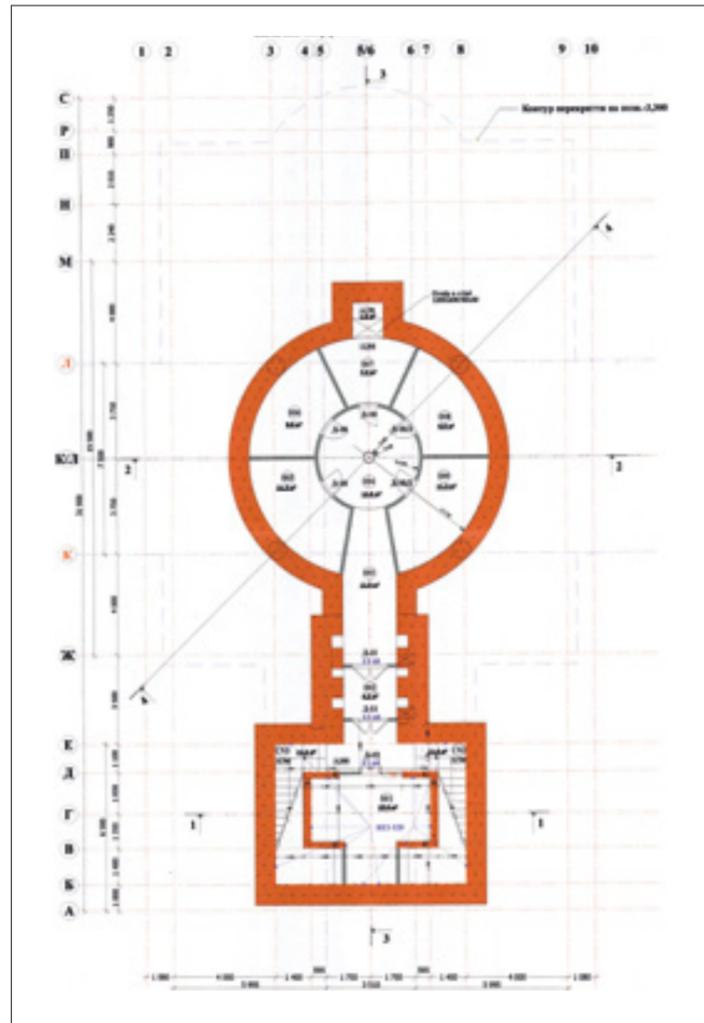

Відтворення Стрітенської церкви
 Генеральний план та план на відмітці ± 0.000 , архіт. Я. Віг, 2011

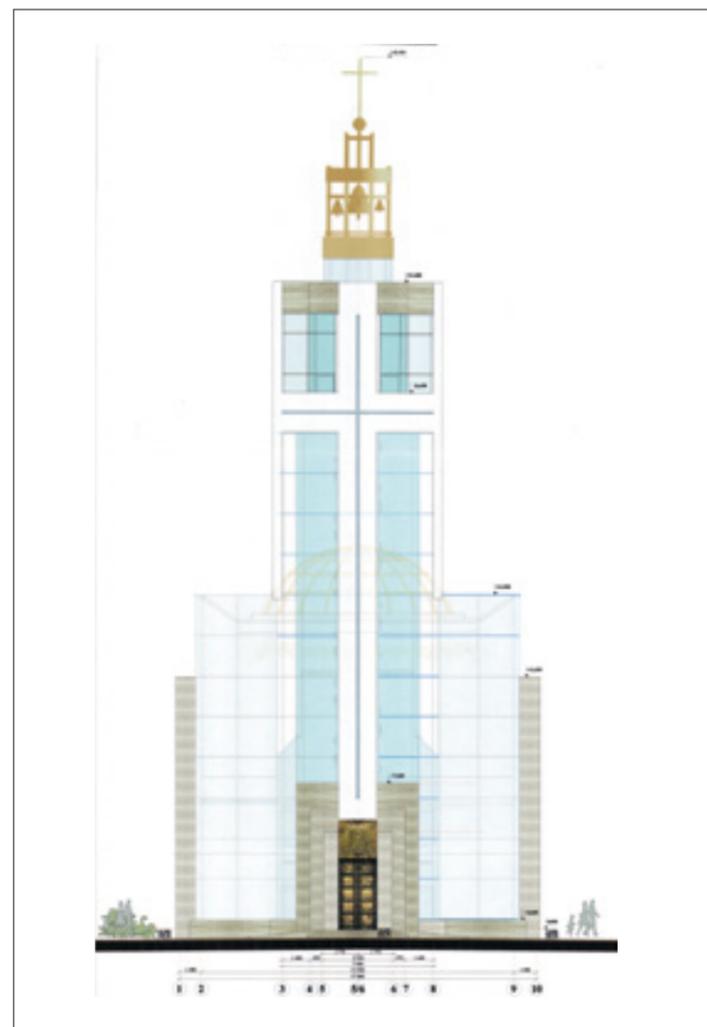
Відтворення Стрітенської церкви

Плани на відмітках – 6.000 (підвал), – 3.000 та + 6.450 (хори), архіт. Я. Віг, 2011

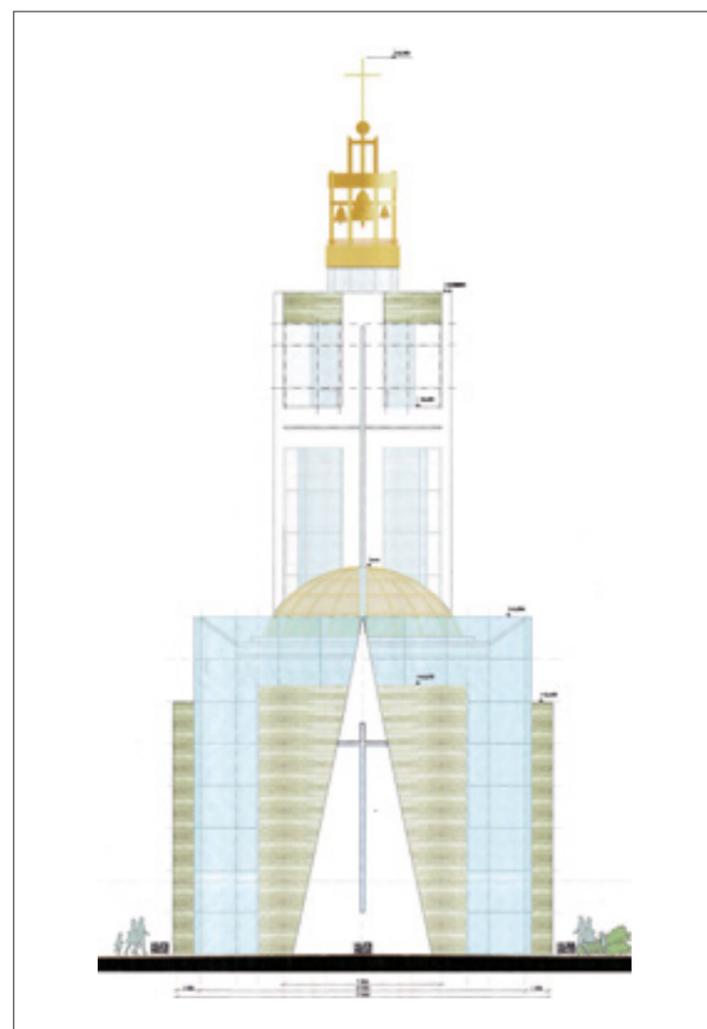
Відтворення Стрітенської церкви

Головний фасад та загальний вигляд, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви

Східний фасад та загальний вигляд з південного сходу, архіт. Я. Віг, 2011

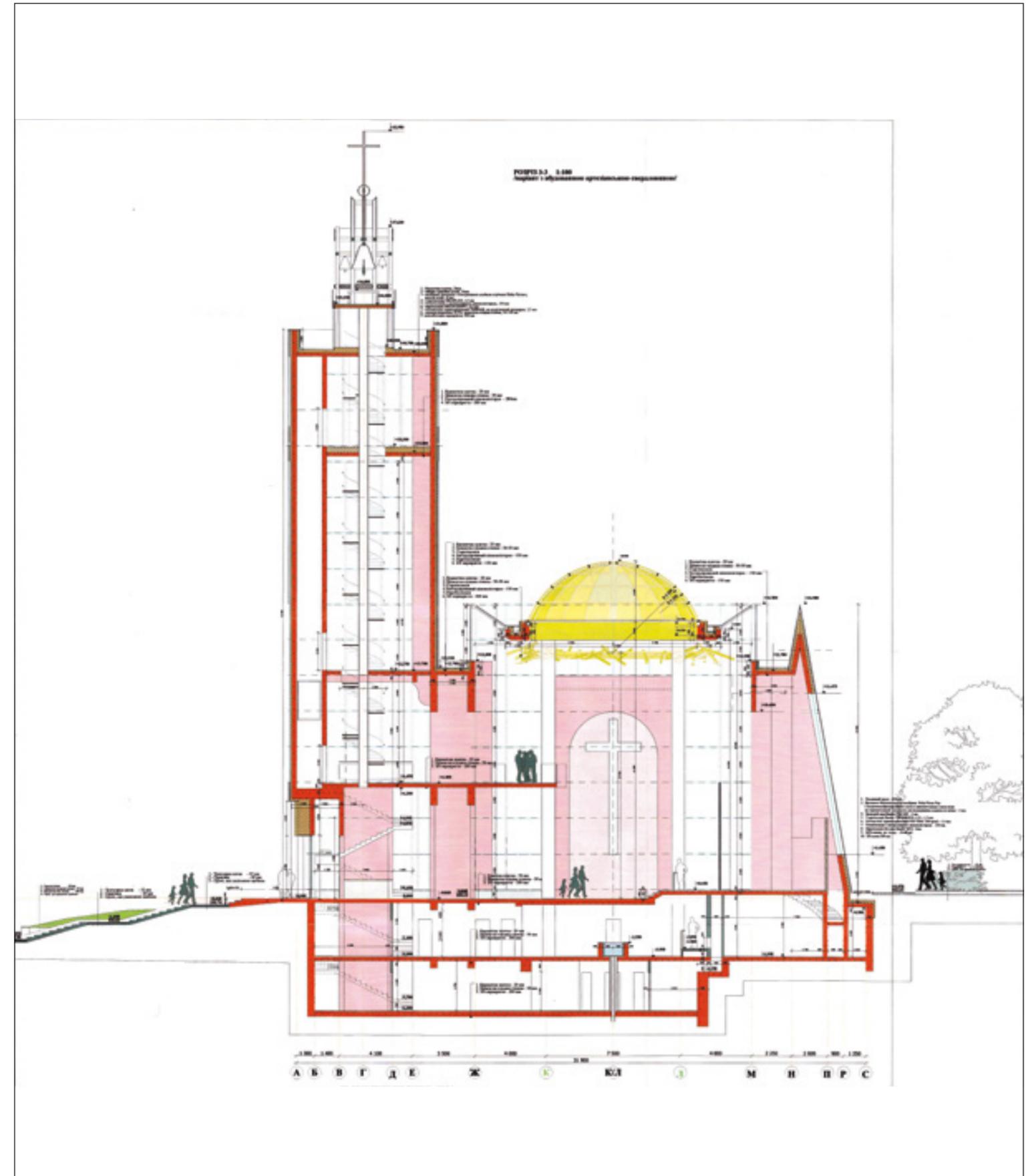
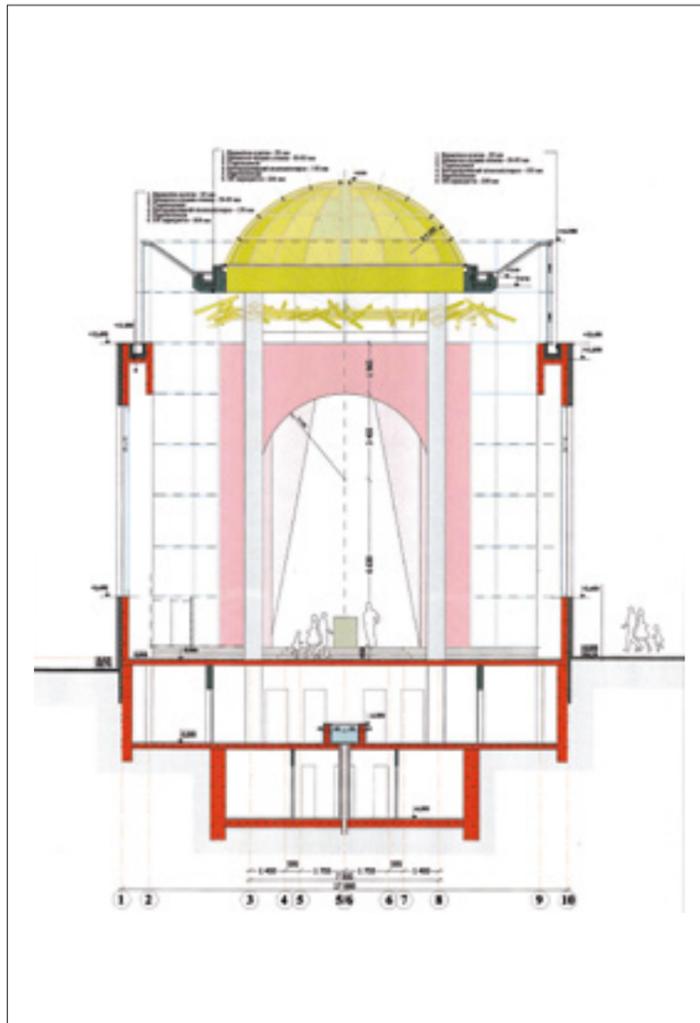
Відтворення Стрітенської церкви

Південний фасад та загальний вигляд з північного заходу, архіт. Я. Віг, 2011

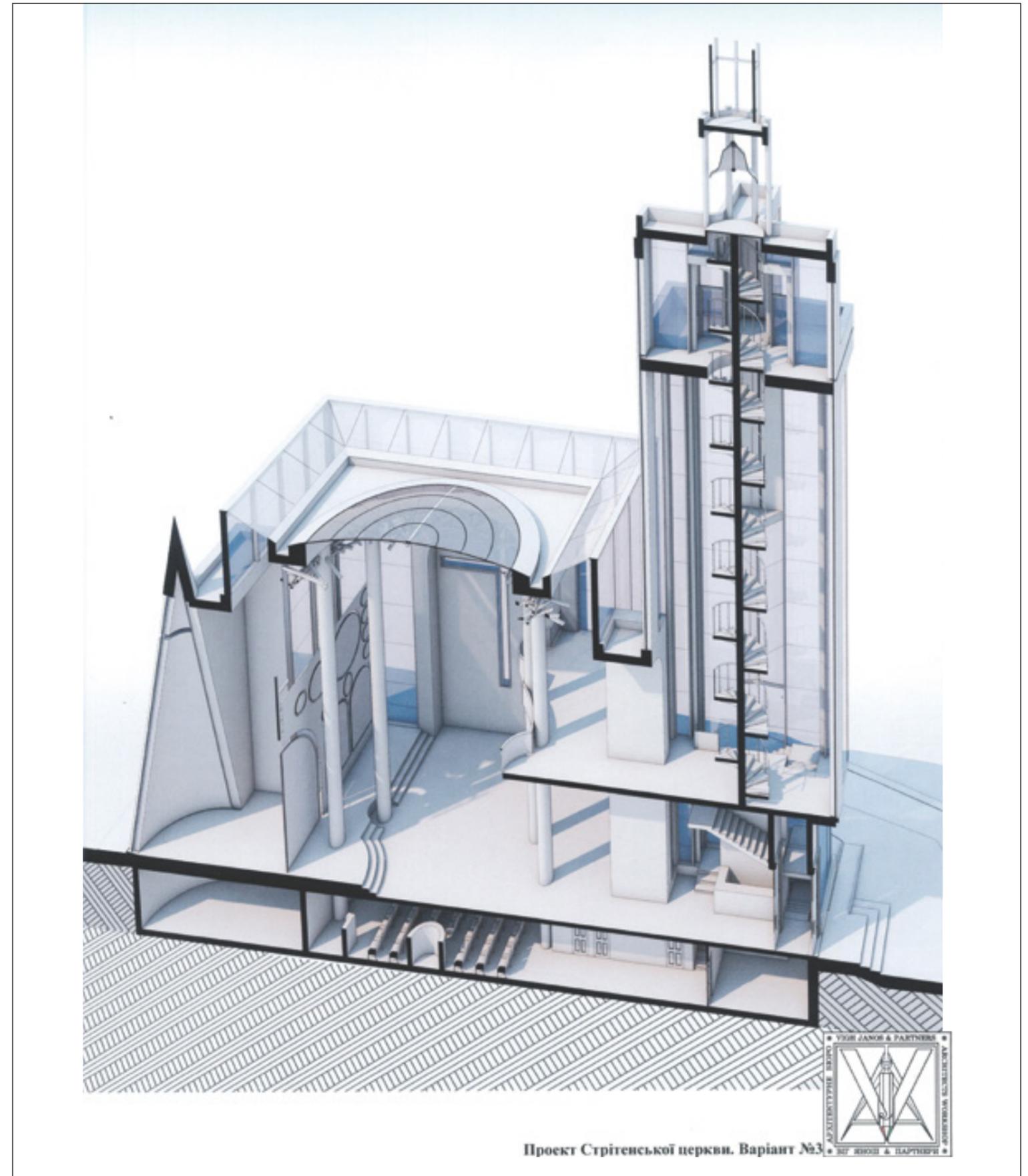

Відтворення Стрітенської церкви

Розрізи повздовжній та поперекний по головному залу, архіт. Я. Віг, 2011

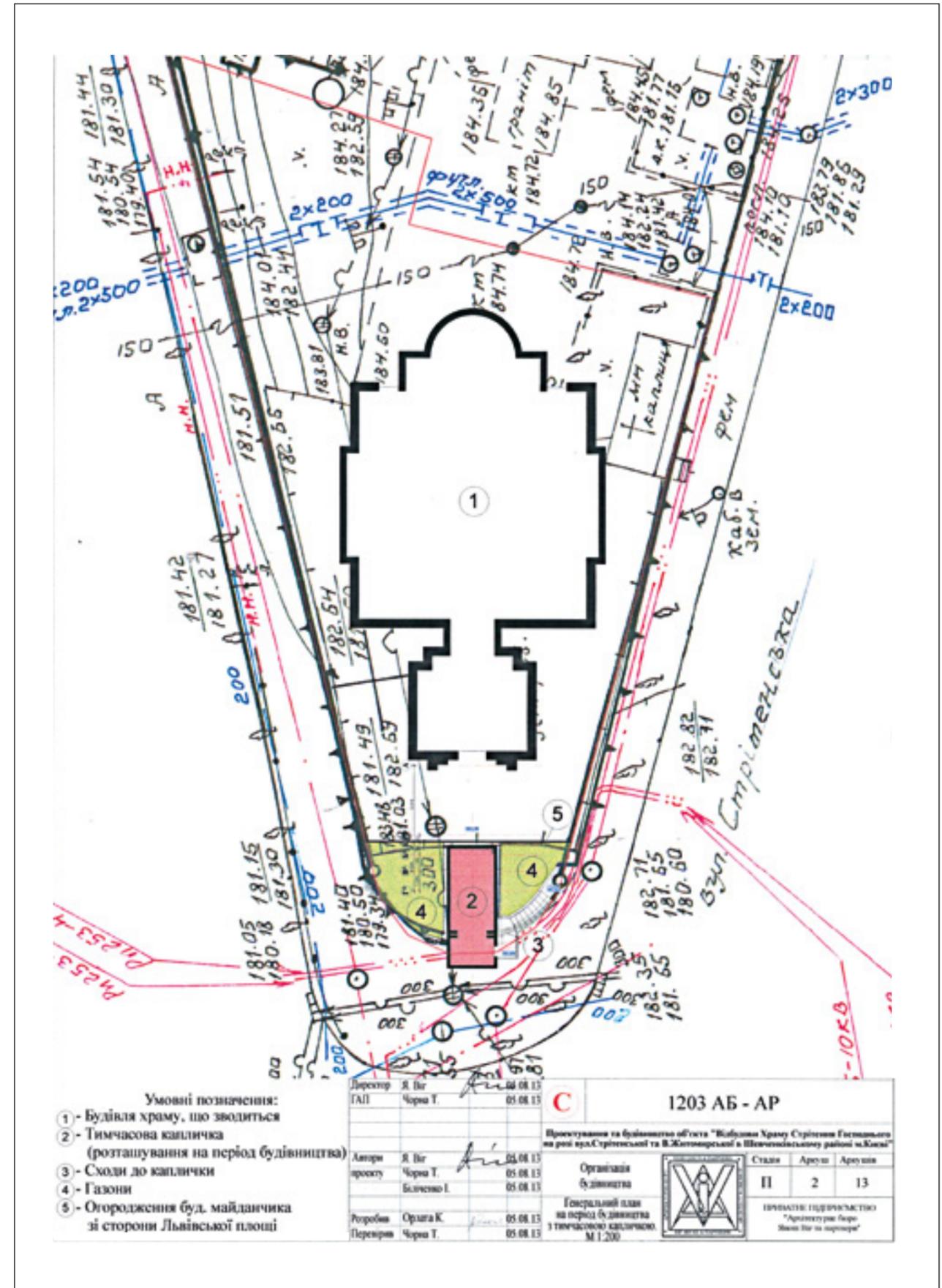
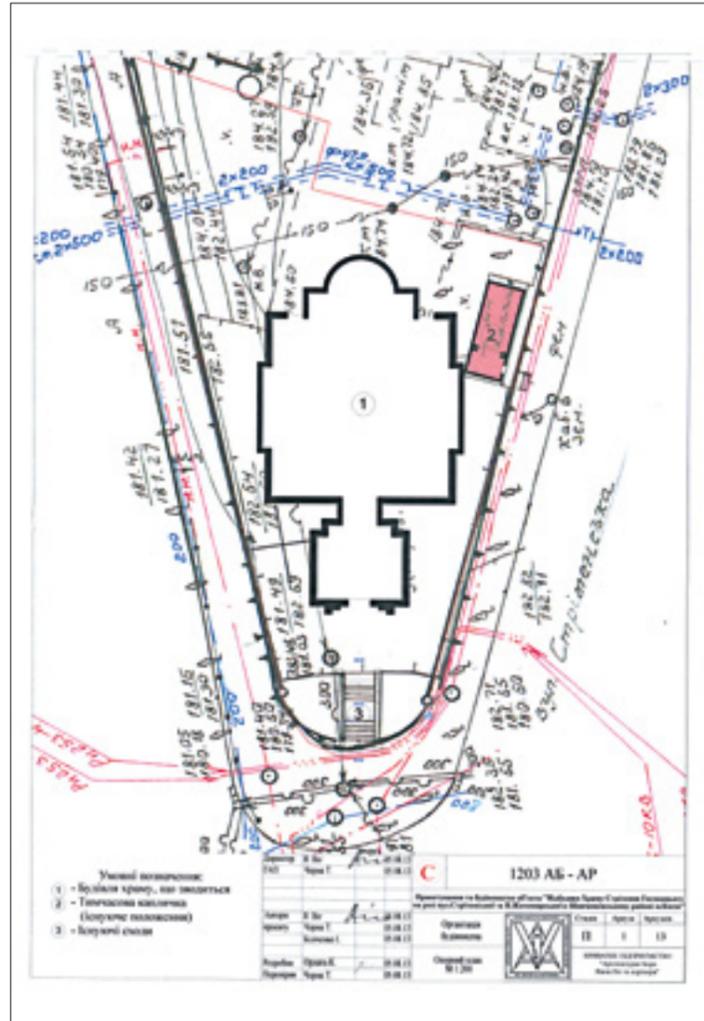
Відтворення Стрітенської церкви
Просторовий каркас та аксонометричний розріз, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви
Вигляд з пташиного польоту, архіт. Я. Віг, 2011

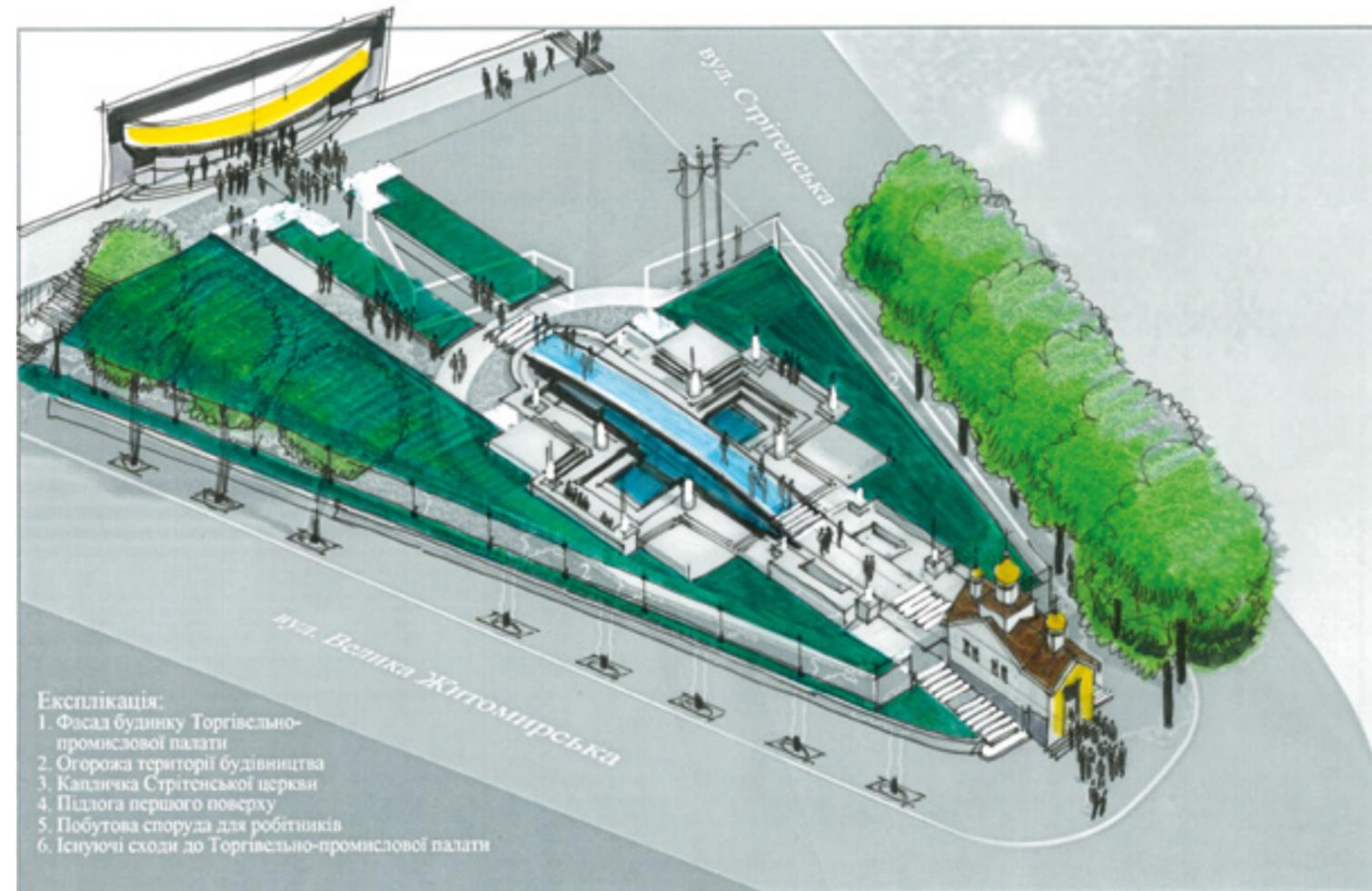
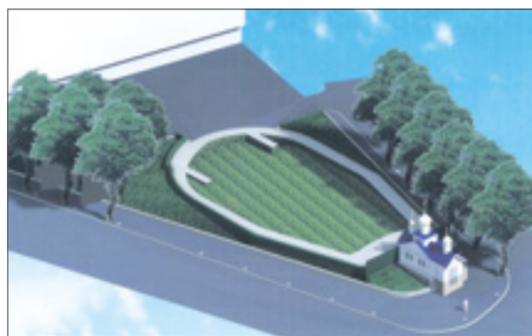
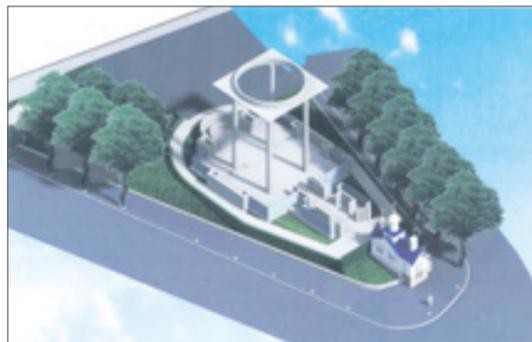

Відтворення Стрітенської церкви
 Ідея щодо перенесення тимчасової каплиці, архіт. Я. Віг, 2013

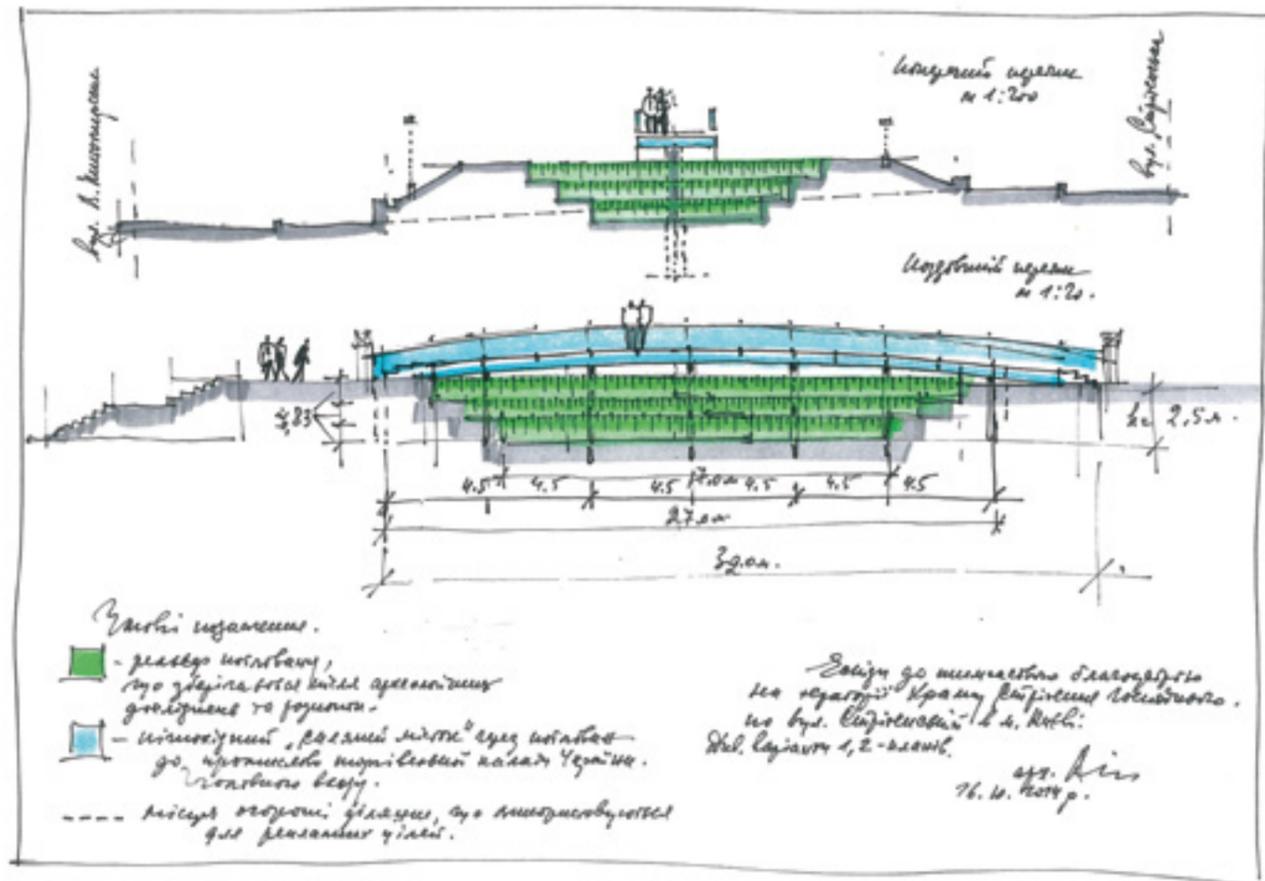
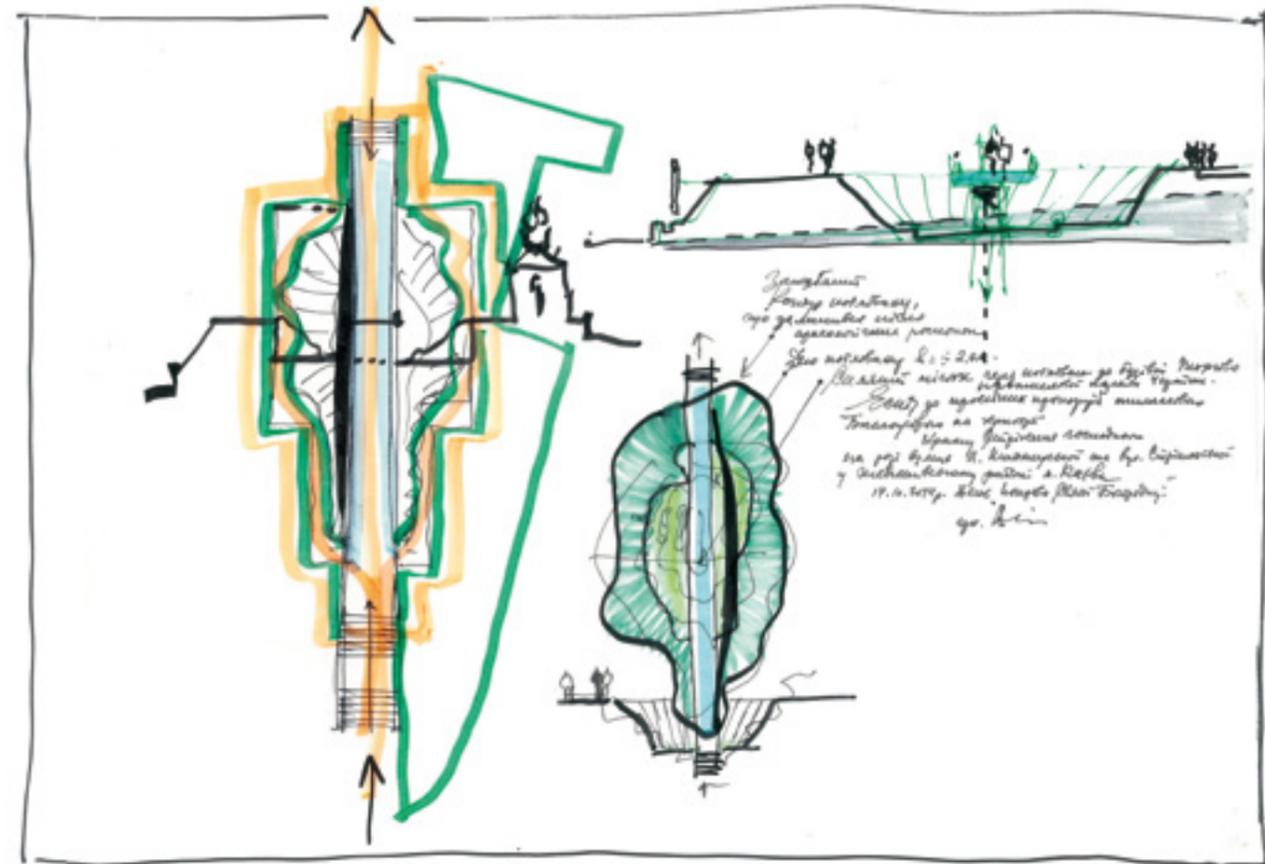
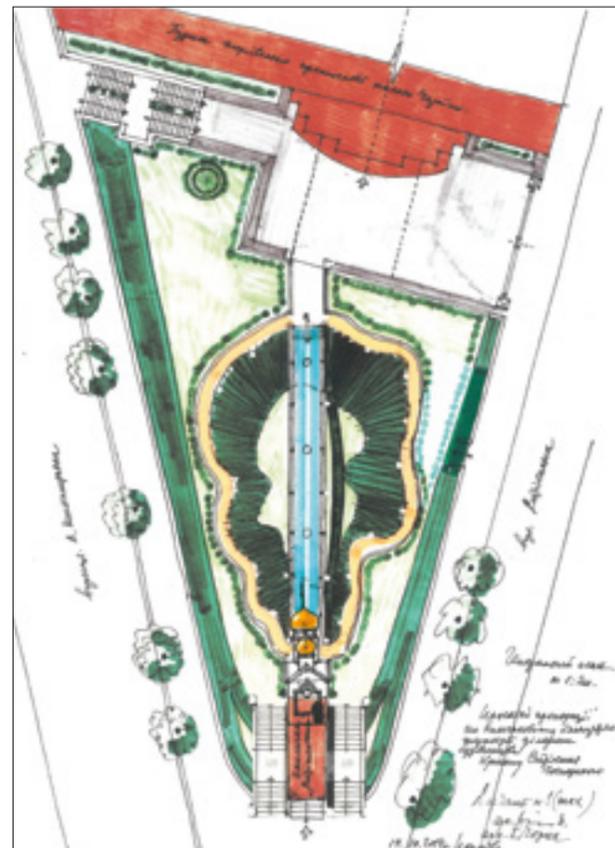
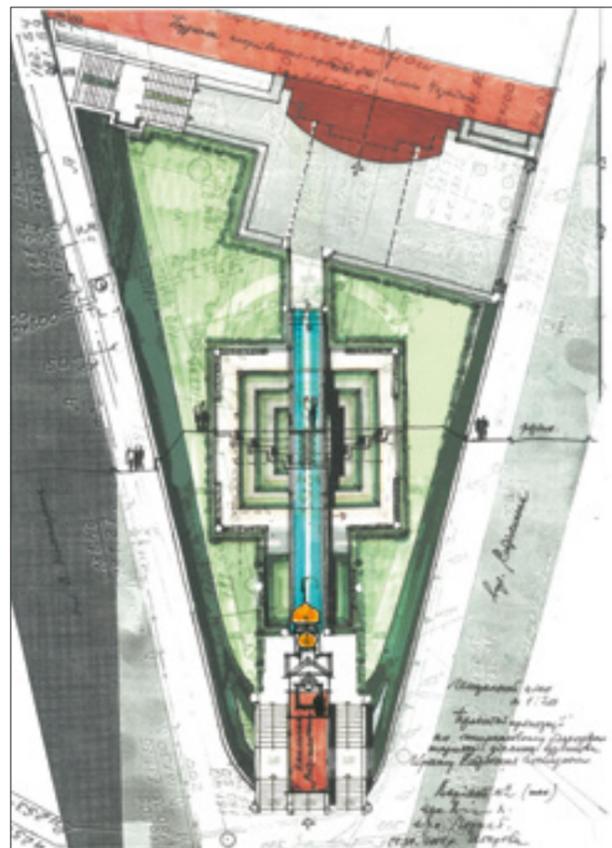
Відтворення Стрітенської церкви

Етапи зведення храму та тимчасовий благоустрій ділянки, архіт. Я. Віг, 2014

Відтворення Стрітенської церкви

Варіанти до тимчасового благоустрою території храму, архіт. Я. Віг, 2014

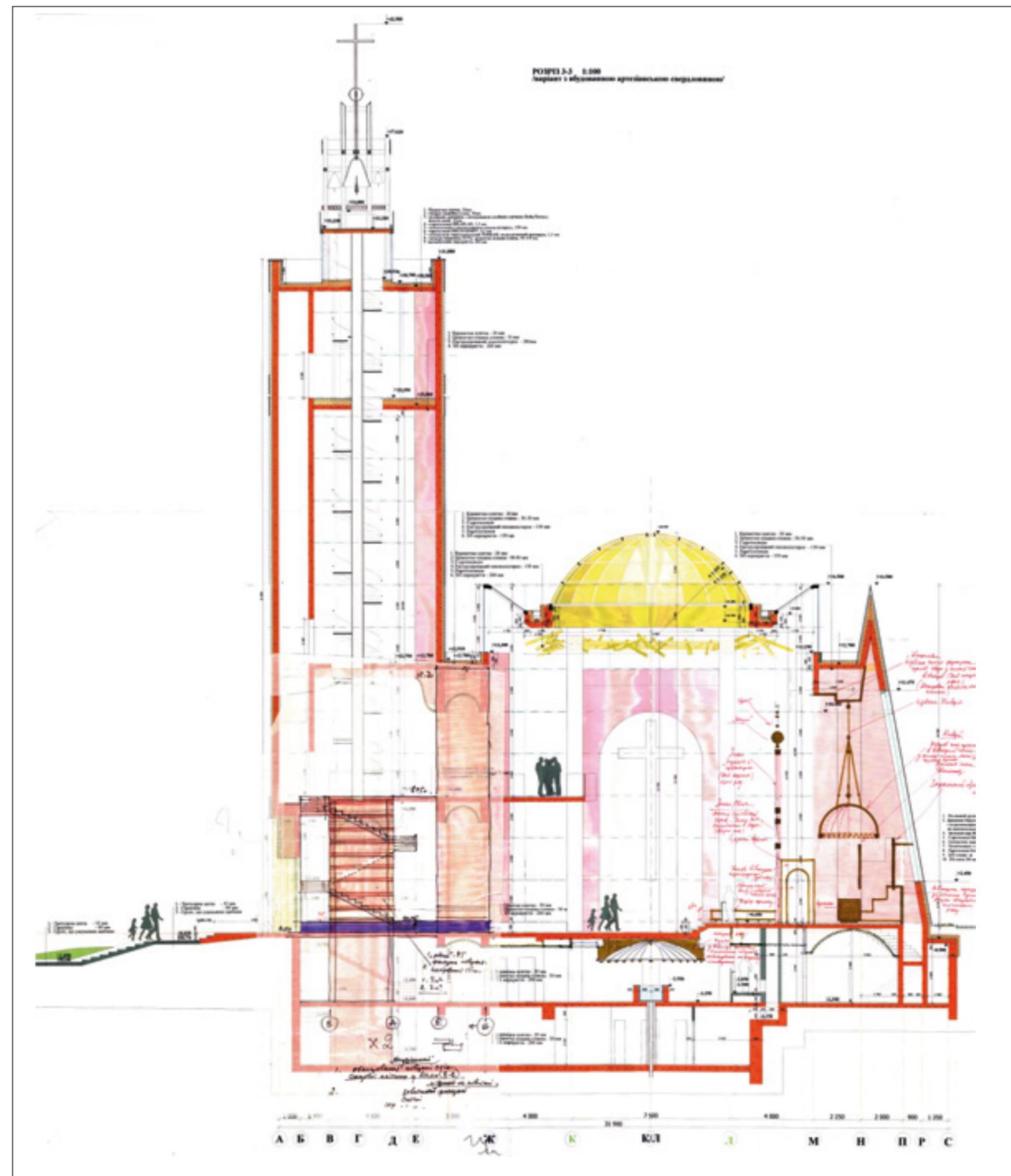
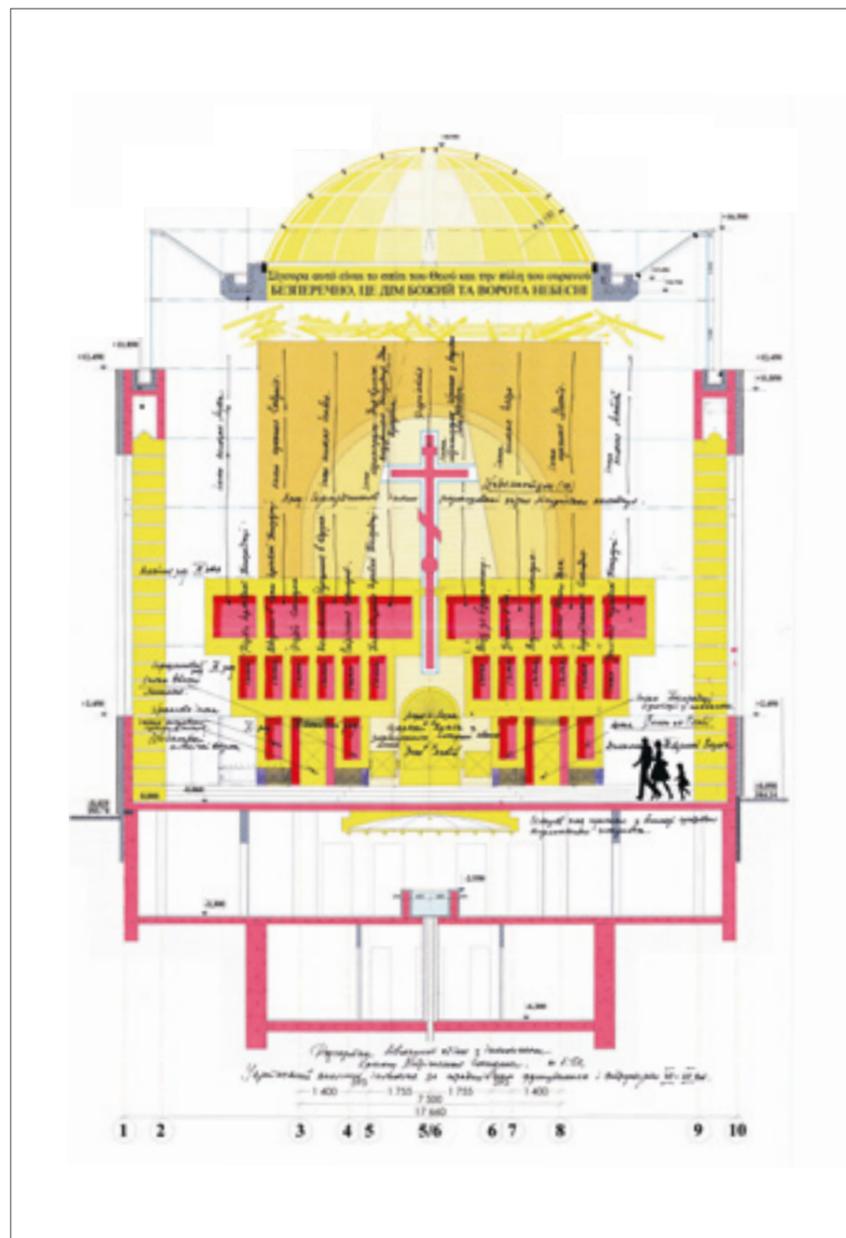

Відтворення Стрітенської церкви

Вхідна група: новознайдена ікона «Стрітєння» та двері з барельєфами на тему «Десять заповідей», архіт. Я. Віг, 2011

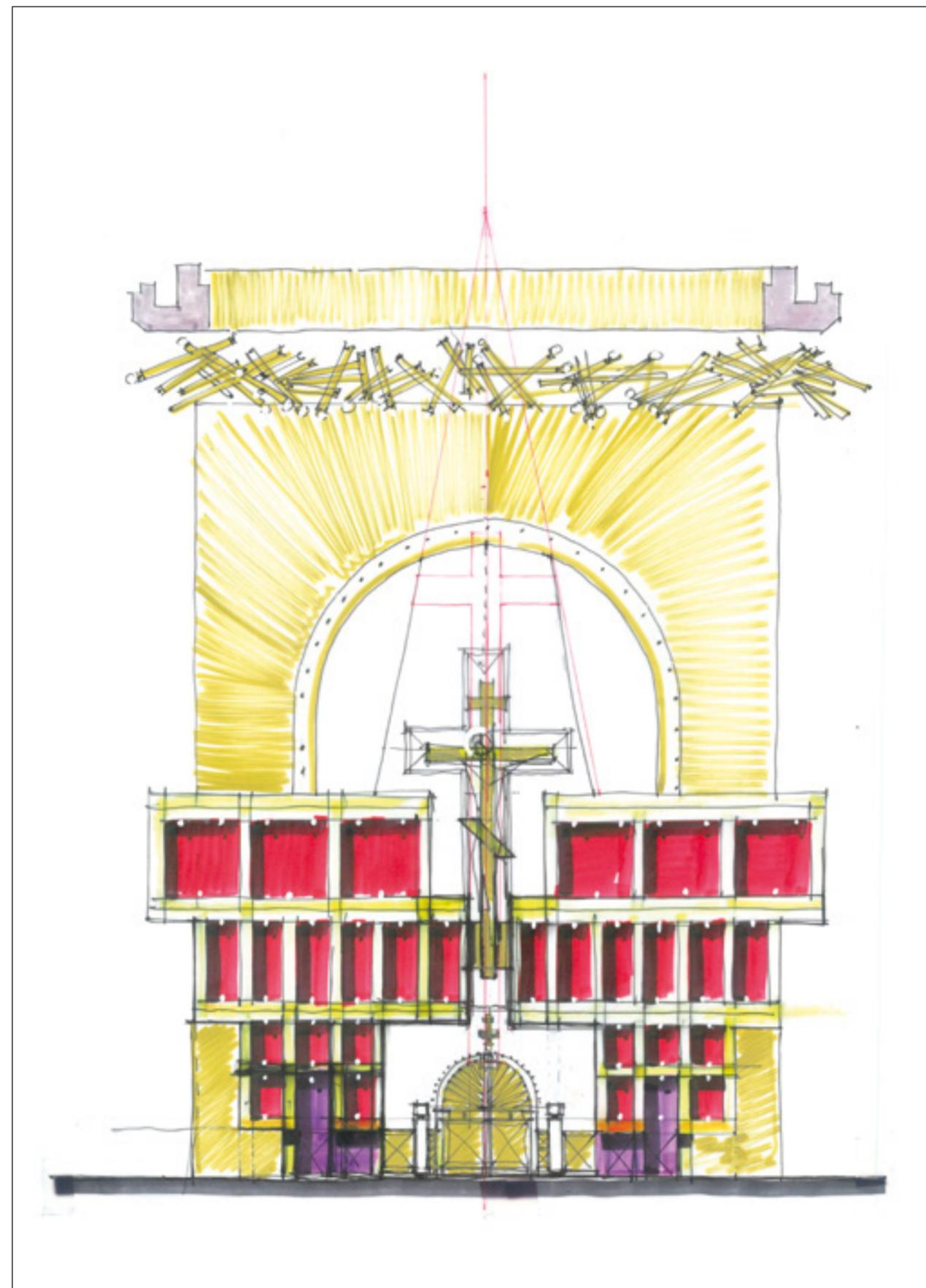

Відтворення Стрітенської церкви
Повздовжній розріз та схема іконостасу, архіт. Я. Віг, 2011

Відтворення Стрітенської церкви

Інтер'єр: варіанти розпису бокових віктарів, головний неф з люстрою «Терновий вінець», архіт. Я. Віг, 2011

Архітектурне видання

Віг Янош Яношевич. Храм Стрітєння Господнього Всіх Скорботних в Радості
на Львівській площі в Києві

За загальною редакцією академіка УАА Бориса Єрофалова

Українською мовою

Графічна концепція — Борис Єрофалов

Дизайн, верстання, препринт — Антон Касперський

Літературне редагування — Олена Ненашева

Коректура — Тихон Боннадеа

Формат 235 x 270 мм. Гарнітура Warnock Pro

Ум. друк. арк. 25,5. Вид. № 71

ВД А+С, свідоцтво дк № 2270

від 25.08.2005.

01001 Київ, вул. Бориса Грінченка 7

www.nsau.org

Друк: ТОВ Пабліш Про

www.publishpro.com.ua

Свідоцтво ДК № 5400 від 26.07.2017.

Printed in Ukraine